

T.C.
POLİS AKADEMİSİ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SUÇ ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI

ŞİDDET İÇERİKLİ TELEVİZYON YAYINLARININ
ÇOCUK SUÇLULUĞU VE ŞİDDETE YÖNELİM
ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: AĞRI ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Güner DURMUŞ

Danışman
Prof. Dr. Ertan BEŞE

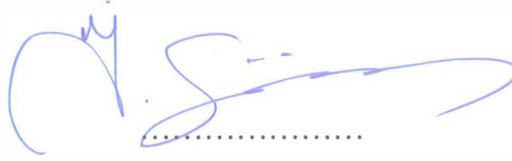
Ankara – 2013

ONAY

Güner DURMUŞ tarafından hazırlanan "Şiddet İçerikli Televizyon Yayınlarının Çocuk Suçluluğu ve Şiddete Yönelim Üzerindeki Etkileri: Ağrı Örneği" başlıklı bu çalışma, 2J,Vo7/2013 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda (oybirliği ile) başarılı bulunarak jürimiz tarafından Suç Araştırmaları Anabilim dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Ertan BEŞE (Başkan - Danışman)

Doç. Dr. İ. Dinçer GÜNEŞ

Doç. Dr. Dolunay ŞENOL

TELİF HAKLARI BEYANNAMESİ

GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlardan her seferinde yollama yaparak yararlandığımı belirtir; bunu şerefimle beyan ederim.

Enstitü veya başka herhangi bir mercii tarafından belli bir zamana bağlı kalmaksızın, tezimle ilgili bu beyana aykırı bir durumun tespit edilmesi durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

ÖZET
T.C.
Polis Akademisi
Güvenlik Bilimleri Enstitüsü
Suç Araştırmaları Anabilim Dalı
Şiddet İçerikli Televizyon Yayınlarının
Çocuk Suçluluğu ve Şiddete Yönelim Üzerindeki Etkileri: Ağrı Örneği
Hazırlayan: Güner DURMUŞ
Yüksek Lisans Tezi
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ertan Beşe
2013, 101 sayfa (Ekler Hariç)

Yapmış olduğumuz çalışmada, medya araçları arasında önemli bir yere sahip olan televizyonda, günden güne artan şiddet içerikli yayınların, çocukların suça ve şiddet içerikli davranışlara yönelimlerinde bir etkisinin bulunup bulunmadığı araştırılmıştır.

Bu amaçla suç sosyolojisi alanında, medya ve suç ilişkisini inceleyen “Öğrenme Teorileri” incelenerek, bu teorilerinin geçerliliğine ilişkin, gerek yurtdışında ve gerek yutiçinde yapılan saha çalışmaları incelenmiş, bu teorinin suç sosyolojisindeki önemi ve doğruluğu değerlendirilmiştir.

Bu teoriler bağlamında çalışmamıza esas veri, 2009 – 2010 eğitim öğretim yılı içerisinde Ağrı ili genelinde bulunan 12 – 18 yaş gurubundaki çocukları temsilen, Ağrı ilinde bulunan dört ilk ve orta öğretim kurumundan rastgele seçilen 116 öğrenci ile aynı dönem içerisinde Ağrı ilinde haklarında sosyal inceleme raporu düzenlenen 38 suça sürüklenen çocuktan teşkil edilen toplam 154 çocuğa uygulanan anket çalışmasıyla elde edilmiştir. Anketin uygulanması ile elde edilen veriler SPSS programı yardımıyla istatistikî tablolara aktarılarak, araştırmacı tarafından belirlenen hipotezler tanımlayıcı istatistikler, “t testi” ve “Anova testi” yardımıyla sınanmıştır.

Araştırma neticesinde televizyon yayınlarındaki şiddet ile çocukların şiddete ve suça yönelimi arasında doğrudan bir ilişki olduğu tespit edilememiş ise de; araştırmaya katılan toplam 154 çocuğun %96,7’sinin evinde en az bir adet televizyon olduğu, %63’ünün medya araçları içerisinde en çok televizyon ile zaman geçirdiği, çocukların %38’inin günde ortalama 2 – 4 saat arasında televizyon izlediği,

%77,1'inin ise gün içerisinde şiddet içerikli yayınlara ayrılan zaman dilimi olan 18.00 – 23.00 saatleri arasında televizyon izledikleri tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan çocukların %41,1'inin yayınlarındaki karakterlere benzemek istedikleri, %18,6'lık  o unlu un televizyon karakterlerinden en çok “Polat Alemdar” tiptemesine benzemek istedikleri, %45,4'ünün ise bu karakterin şiddet uyguladığını kabul ettiği, tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan çocukların verdiği cevaplara göre, televizyon yayınlarında görülen şiddetin büyük  o unlu unu %25,7'lik ortalamayla öldürme eylemi oluşturmaktadır.

Bu bağlamda çocukların şiddet içerikli yayınlara maruz kaldıkları tespit edilerek, çocukların bu yayınların etkilerinden korunmaları ve bu yayınların azaltılması ve engellenmesine ilişkin  oneriler payla ılmı tır.

Anahtar Kelimeler: Televizyon Yayınları,  iddet İçerikli Yayınlar,  ocuk Su lulu u,   renme Teorileri, Ağrı  alı ması.

ABSTRACT

Police Academy

The Institute of Security Sciences

Department of Criminal Investigations

**The Effects of Television Broadcasts Which Contain Violence on Juvenile
Delinquency and Orientation of Violence: Case of Ağrı**

Güner DURMUŞ

Master's Thesis

Supervisor: Prof. Dr. Ertan Beş

2013, 101 pages (Excluding appendices)

In this study, it has been investigated whether the broadcasts increasing day by day contain violence on TV, which has an important part among the media tools, have an effect on children's orientation of a crime or not.

For this purpose, in the field of sociology of crime, by examining the 'Learning Theories' which investigate the relationship between the media and crime, as to the validity of this theories, the field studies, which was made both abroad and domestically, were investigated; the importance and accuracy of this theory in the sociology of crime were evaluated.

In the context of these theories the fundamental data for our study was obtained from a survey administered in the academic year of 2009-2010, across Ağrı province representing 12-18 age group children, with randomly selected 116 students from four primary and secondary education institution located in the province of Ağrı, and in the same period in Ağrı province, from a survey administered to the children to whom social investigation report arranged, and 38 of whom were drifted into crime, total 154 children. The data obtained with the administration of survey was transferred to the statistical table with the help of SPSS program; and the hypotheses determined by the researcher and the descriptive statistics were tested with the help of 't-test' and 'Anova test'.

As a result of the survey, direct correlation could not be found between the violence in television broadcasts and the children who resort to violence and crime, but it has been identified that 96,7 percent of the total of 154 children who participated in the survey have at least one television in their home, 63 percent of them spend most of their time with television within the media tools, 38 percent of them watch television on average 2-4 hours a day, and it has been identified that 77,1 percent of them watch television between the hours of 6:00-11:00 p.m. which is the time period allocated to violent publications.

It has been identified that, 41,1 percent of children surveyed stated that they want to look like the characters in television broadcasts, 18,6 percent of them want to look like the character of 'Polat Alemdar' most, and 45,4 percent of them admitted that this television character commit violence.

According to the answers given by the children participated in the survey, with the average of 25,7 percent, the vast majority of the violence in television broadcasts is the act of killing.

In this context, it has been identified that children are exposed to violent publications, and because of this reason, suggestions are shared about protection of children from the effects of these publications; reduction and prevention of these publications.

Keywords: Television Broadcasts, Violent Publications, Juvenile Delinquency, Learning Theories, The Study of Ağrı.

**ŞİDDET İÇERİKLİ TELEVİZYON YAYINLARININ
ÇOCUK SUÇLULUĞU VE ŞİDDETE YÖNELİM
ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: AĞRI ÖRNEĞİ**

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	II
TELİF HAKLARI BEYANNAMESİ.....	III
ÖZET.....	IV
ABSTRACT	VI
İÇİNDEKİLER LİSTESİ.....	VIII
KISALTMALAR LİSTESİ	XIII
TABLolar LİSTESİ.....	XIV
EKLER LİSTESİ.....	XVII
GİRİŞ	1
PROBLEM	1
ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	1
VARSAYIMLAR.....	1
SINIRLILIKLAR	2
HİPOTEZLER	2

BİRİNCİ BÖLÜM

**TELEVİZYON VE ŞİDDETİN TANIMI ÖNEMİ VE
ÖZELLİKLERİ**

1.1. TELEVİZYON VE TELEVİZYONUN ÖNEMİ.....	3
1.1.1. Televizyonun Özellikleri.....	5
1.2. ŞİDDET	6
1.2.1. Şiddetin Nedenleri	8
1.2.2. Şiddetin Sınıflandırılması	8

1.2.2.1 Fiziksel (Saldırgan) Şiddet	9
1.2.2.2. Kadına Yönelik Şiddet	9
1.2.2.3. Psikolojik Şiddet	9
1.2.2.4. Ahlaki Şiddet	9
1.2.2.5. Yasal Şiddet	9
1.2.2.6. Ekonomik Şiddet	10
1.3. ŞİDDET İÇERİKLİ YAYINLARIN SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİNE YÖNELİK TEORİK YAKLAŞIMLAR	10
1.3.1. Öğrenme Teorileri.....	11
1.3.1.1. Sosyal Öğrenme Kuramı	13
1.3.1.2. Öğrenme Teorilerinin Geçerliliğine İlişkin Araştırmalar ...	14
1.3.1.3. Uyarma Kuramı	22
1.3.1.4. Duyarsızlaştırma Kuramı.....	23
1.3.1.5. Katharsis (Arınma - Saldırganlık Azalması) Kuramı	24
1.3.1.6. Kısıtsızlaştırma veya engellememe kuramı	25
1.4. ÇOCUK, SUÇ VE ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN TANIMLARI	25
1.4.1. Çocuğun Tanımı	25
1.4.2. Suç	26
1.4.3. Çocuk Suçluluğu	27
1.4.4. Çocuk Suçluluğuna İlişkin İstatistikî Veriler	29
1.5. ŞİDDET İÇERİKLİ MEDYA YAYINLARININ ENGELLENMESİNE İLİŞKİN MEVZUAT	31
1.5.1. Uluslar arası Mevzuat	31
1.5.2. Ulusal Mevzuat	33
1.5.2.1. Özel Yaşamın Dokunulmazlığı	34
1.5.2.2. Doğru Bilinçlenme Hakkı.....	35

İKİNCİ BÖLÜM
TELEVİZYON YAYINLARI ÜZERİNE YAPILAN
ARAŞTIRMALARDA KULLANILAN YÖNTEMLER VE ELDE
EDİLEN BULGULAR

2.1. TELEVİZYON YAYINLARI ÜZERİNDE YAPILAN	
ARAŞTIRMALARDA KULLANILAN YÖNTEMLER	40
2.1.1. Etnoğrafik Yöntem	40
2.1.2. Kültürel Göstergeler Analizi Yöntemi	40
2.2. TELEVİZYON İZLEME EĞİLİMLERİNE İLİŞKİN ARAŞTIRMALAR	
VE BULGULAR	41
2.2.1. Uluslararası Alanda Bireylerin Televizyon İzleme Eğilimleri	41
2.2.2. Türkiye’de Yetişkinlerin Televizyon İzleme Eğilimleri	42
2.2.3. Türkiye’de Çocukların Tv Yayınlarını İzleme Eğilimlerine İlişkin	
Araştırmalar	45
2.2.4. Televizyon Yayınlarında Yer Alan Şiddet İçerikli Yayınların	
Tespitine İlişkin Çalışmalar	50

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
AĞRI ÖRNEĞİ ÇALIŞMASI

3.1. SORU	54
3.2. YÖNTEM	54
3.3. EVREN VE ÖRNEKLEM	55
3.4. ANALİZLER	55
3.4.1. Tanımlayıcı İstatistikler	56
3.4.1.1. Katılımcının Suçla İlişkisi	56
3.4.1.2. Cinsiyet Dağılımı	56
3.4.1.3. Yaş ve Eğitim Durumu	57
3.4.1.4. Kardeş Sayısı	58

3.4.1.5. Ailenin Aylık Ortalama Geliri	58
3.4.1.6. Annenin ve Babanın Hayatta Olma Durumu	59
3.4.1.7. Annenin ve Babanın Çalışma Durumu.....	60
3.4.1.8. Çocukla En Çok İlgilenen Aile Bireyi	61
3.4.1.9. Ailede Suça Geçmişi Olan Birey	61
3.4.1.10. Evde Televizyon Bulunma Durumu.....	62
3.4.1.11. Günlük Televizyon İzleme Süresi ve Saat Dilimi	63
3.4.1.12. Televizyonun Vazgeçilmez Olup Olmadığı	64
3.4.1.13. Televizyon Yayınlarının Faydalı Olma Durumu	64
3.4.1.14. Televizyonda Gözlemlenen Şiddet Türleri	65
3.4.1.15. Şiddetin Problem Çözücü Etkisi	65
3.4.1.16. Televizyon Yayınlarındaki Müstehcenlik	66
3.4.1.17. Televizyon Programlarından Etkilenme	67
3.4.1.18. En Çok Benzemek İstenilen Karakter	67
3.4.1.19. Şiddet Bir Gereklik Midir?	68
3.4.1.20. Şiddet İçerikli Yayınlardan Rahatsız Olma	69
3.4.1.21. Şiddet İçerikli Yayınlar Karşı Tavrı	70
3.4.1.22. Televizyonda Silah Görme Durumu	70
3.4.1.23. Sevilen Televizyon Karakterinin Silahının Olma Durumu ...	71
3.4.1.24. En Sevilen Televizyon Dizisi	71
3.4.1.25. En Sevilen TV Karakteri	72
3.4.1.26. En Sevilen Çizgi Film Programı	73
3.4.1.27. En Sevilen Çizgi Film Kahramanı	74
3.4.1.28. TV Programlarındaki Yaşama Özenti	75
3.4.1.29. Başkalarına Şiddet Uygulama	75
3.4.1.30. Adli Merciler Karşısına Şüpheli Olarak Çıkma Durumu	76
3.4.1.31. Gerçekleştirilen Fiilin Suç Olup Olmadığını Bilme Durumu	77
3.4.1.32. Şiddet Uygulamada TV Karakterlerini Örnek Alma	77
3.4.1.33. Şiddet Uygulama ve Kendini İyi Hissetme	78
3.4.1.34. Şiddet Uygulamada Dizilerin Etkisi	78
3.4.1.35. Şiddet Uygulamada Deneğe Etki Eden Dizinin Adı	79
3.4.1.36. Sevilen Dizi Karakterinin Şiddet Uygulama Durumu	80

3.4.1.37. Şiddet Uygulayan Dizi Karakterinin Kim Olduğu	80
3.4.1.38. Çizgi Filmlerin Şiddet Davranışları Üzerindeki Etkisi	81
3.4.1.39. Şiddet İçerikli Çizgi Filmlerin Hangileri Olduğu	82
3.4.1.40. Sevdiğiniz Çizgi Film Kahramanı Şiddet Uyguluyor Mu?	82
4.3.1.41. Şiddet Uygulayan Çizgi Film Kahramanının İsmi	83
4.3.2. Hipotezler ve Testleri	84
4.3.2.1. Hipotez 1: Çocuklar medya araçları arasında en çok TV ile zaman geçirmektedirler	85
4.3.2.2. Hipotez 2: Çocuklar izledikleri yayınların şiddet içerikli olduğunu kendilerine bildirecek ve söz konusu yayınları izlemelerini sınırlandıracak veya tamamıyla engel olacak ebeveyn denetiminden yoksun olarak TV izlemektedirler	86
4.3.2.3. Hipotez 3: Çocuklar izledikleri TV yayınları ile özdeşim kurmak istemekte ve TV yayınlarında gösterilen şekilde bir yaşam sürmeye ve TV karakterleri gibi davranmaya özenmektedirler	87
4.3.2.4. Hipotez 4: TV yayınları çocukların suça sürüklenmesine veya şiddete başvurmasına neden olmaktadır	88
4.3.2.5. Hipotez 5: Daha önce suç işlemiş olan kişilerin olduğu ailelerin çocuklarının suça sürüklenme olasılığı diğer çocuklara göre daha yüksektir	90
SONUÇ VE ÖNERİLER	92
KAYNAKÇA	97
ÖZGEÇMİŞ	101
EKLER	

KISALTMALAR LİSTESİ

AAK	: Aile Araştırmaları Kurumu
ASAGM	: Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
RTÜK	: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TV	: Televizyon

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1.1: Anketi cevaplayan çocuğun durumu.....	56
Tablo 1.2: Cinsiyet.....	56
Tablo 1.3: Yaş ve eğitim durumu.....	57
Tablo 1.4: Kardeş sayısı.....	58
Tablo 1.5: Ailenin ortalama geliri.....	58
Tablo 1.6: Anne – babanın hayatta ve beraber olma durumu.....	59
Tablo 1.7: Anne ve babanın çalışma durumu.....	60
Tablo 1.8: Katılımcı ile en çok ilgilenen aile bireyi.....	61
Tablo 1.9: Ailede suçla karışmış birey bulunma durumu.....	61
Tablo 1.10: Evde televizyon bulunma durumu.....	62
Tablo 1.11: Günlük ortalama televizyon izleme süresi ve saat dilimi.....	63
Tablo 1.12: Çocuklar için TV’nun vazgeçilmez olup olmadığı.....	64
Tablo 1.13: TV’deki yayınları faydalı bulma.....	64
Tablo 1.14: Televizyonda en çok gözlemlenen şiddet türü	65
Tablo 1.15: Şiddete başvurmak sorunları çözmekte etkili bir unsur mudur?	65
Tablo 1.16: TV yayınlarını müstehcen buluyor musunuz?	66
Tablo 1.17: TV dizilerinden etkilendiğinizi düşünüyor musunuz?	67
Tablo 1.18: En çok benzemek istediğiniz dizi karakteri kimdir?	67
Tablo 1.19: Hayatta başarıya ulaşmak için şiddet uygulamak gerekir mi?	68
Tablo 1.20: Şiddet ögesi içeren yayınlar sizi ne derece rahatsız ediyor?	69
Tablo 1.21: Şiddet içerikli sahnelerle karşılaştığınızda ne yapıyorsunuz?	70
Tablo 1.22: İzlediğiniz TV yayınlarında silah görüyor musunuz?.....	70

Tablo 1.23: Sevdiğiniz TV karakterlerinin silahı var mı?	71
Tablo 1.24: En sevdiğiniz TV dizisi nedir?	71
Tablo 1.25: En sevdiğiniz TV karakteri kimdir?	72
Tablo 1.26: En sevdiğiniz çizgi film hangisidir?	73
Tablo 1.27: En sevdiğiniz çizgi film karakteri nedir?.....	74
Tablo 1.28: Severek izlediğiniz TV yayınlarındaki gibi bir yaşantınız olmasını ister misiniz?	75
Tablo 1.29: Şiddet uyguluyor musunuz?	75
Tablo 1.30: Adli mercilere şimdiye kadar hiç şüpheli olarak gittiniz mi?	76
Tablo 1.31: Yaptığınız fiilin suç olduğunu biliyor musunuz?	76
Tablo 1.32: “Şiddet uyguluyorum, çünkü kendime örnek aldığım TV karakterleri de şiddet uyguluyor” önermesi sizin için de geçerli bir önerme midir?.....	77
Tablo 1.33: “Şiddet uyguladığım zaman kendimi önemli biri gibi hissediyorum” önermesi sizin için ne ifade ediyor?	78
Tablo 1.34: Şiddet uygulamanızda izlediğiniz diziler etkili olmakta mıdır?	78
Tablo 1.35: Şiddet uygulamanızda izlediğiniz diziler etkili olmakta ise söz konusu dizinin adı nedir?	79
Tablo 1.36: Sevdiğiniz dizi karakteri de şiddet uyguluyor mu?.....	80
Tablo 1.37: Şiddet uygulayan dizi karakterinin ismi nedir?	80
Tablo 1.38: Şiddet uygulamanızda çizgi filmler etkili olmakta mıdır?	81
Tablo 1.39: Şiddet içerikli çizgi filmin adı nedir?	82
Tablo 1.40: Sevdiğiniz çizgi film karakteri de şiddet uyguluyor mu?.....	82
Tablo 1.41: Sevdiğiniz çizgi film karakterlerinde şiddet uygulayanların isimleri nedir?	83

Tablo 2.1:	En çok hangi medya aracıyla zaman geçiriyorsunuz?	85
Tablo 2.2:	TV izleme sürecinde ebeveynin tutumu	86
Tablo 2.3:	TV yayınlarındaki karakterlere benzemek istiyor musunuz?	87
Tablo 2.4:	İdealinizdeki yaşam TV yayınlarında gösterilen yaşam şekli midir?	88
Tablo 2.5:	İzlediğiniz TV yayınlarını şiddet içerikli buluyor musunuz?	88
Tablo 2.6:	“Şiddet uyguluyorum, çünkü kendime örnek aldığım TV karakterleri de şiddet uyguluyor” önermesi sizin için de geçerli bir önerme midir?	89
Tablo 2.7:	Televizyon yayınlarının şiddet içerme durumu – ANOVA testi	89
Tablo 2.8:	Grup istatistikleri	90
Tablo 2.9:	Bağımsız örneklem T testi	91

EKLER LİSTESİ

EK 1: Araştırmada Kullanılan Anket Formu

GİRİŞ

I. PROBLEM

Kitle iletişim araçlarının en önemlilerinden biri olan ve toplumsal çevrenin birbiriyle etkileşimini sağlayan bu nedenle her gün değeri katlanarak artan televizyon yayınlarında, küreselleşmeyle günden güne artan şiddet içerikli yayınların, Ağrı il genelinde 12-18 yaş grubunda yer alan öğrenci ve suça sürüklenen çocuklar tarafından ne şekilde algılandığı, yayınlanan şiddetin kabul edilebilir bir davranış olarak kabul görüp görmediği ve çocukların suça sürüklenmesinde etkili olup, olmadığı araştırmanın temel problemini teşkil etmektedir.

II. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Günümüzde suç olgusu, gerek kaynaklandığı kriminojen (suça yol açan) nedensellik, gerekse yol açmış olduğu sonuçlar itibariyle son derece geniş bir yelpaze içerisinde ele alınmaktadır. Bu nedenle suç bilimciler, ilk bakışta “suç olgusu” ile doğrudan ilgili gözükmeyen; fakat toplum ya da birey üzerinde yarattığı etkiler ve sonuçları itibariyle bireyleri suça iten koşulları yaratan olaylarla da ilgilenmektedirler. (Beşe, 2006:3) Bu nedenle televizyon yayınlarının, çocukları suça yöneltip yöneltmediğinin tespiti önem arz etmektedir.

Çocukluk çağı, bireyin dış dünyayı gözleyerek ve onu taklit ederek, zihinsel ve bilişsel açıdan öğrenme evresinde olduğu bir dönemdir. Çocuğun bu evrede gözlemledikleri ve öğrendikleri, yaşamının ileri safhalarında toplum içerisinde izleyeceği rota açısından önem arz etmektedir (Ayrancı vd, 2004:135).

Bütün bu anlatılanlardan, toplum içerisinde sağlıklı ve duyarlı bireylerin var olmasında bireyin çocukluk evresinde öğrendikleri ve gözlemlediklerinin önemli olduğu anlaşılmaktadır.

Bu çalışma sayesinde şiddet yayınlarıyla, çocuk suçluluğu arasındaki bağın ortaya konulması suretiyle televizyon yayınlarını hazırlayan ve yayınlayan şahısların

görevlerini yaparken uyması gereken yayın ilkelerinin öneminin ortaya konulması amaçlanmaktadır.

III. VARSAYIMLAR

Çalışmada öngörülen varsayımlar aşağıdaki şekildedir:

1. Çalışmada, deneklerin anket sorularını anladıkları ve düşüncelerini gerçek şekilde anket cevaplarına yansıttıkları varsayılacaktır.
2. Çalışmada örneklemin, evreni temsil ettiği kabul edilmiştir.

IV. SINIRLILIKLAR

Çalışmanın içereceği sınırlılıkları şu şekilde belirtebiliriz:

1. Çalışma Ağrı ili ve ilçelerindeki 12- 18 yaş grubunda öğrenim gören öğrencileri ve suça sürüklenen çocukları kapsamaktadır.
2. Çalışmaya katkı yapacak deneklerin isim, adres vb. şahsi tanımlayıcı bilgileri deneklerin anketleri rahat biçimde cevaplamaları için istenmeyecektir.

V. HİPOTEZLER

1. Suça sürüklenen çocuklar diğer çocuklara kıyasla medya araçları arasında en çok TV ile zaman geçirmektedirler.
2. Çocuklar izledikleri yayınların şiddet içerikli olduğunu kendilerine bildirecek ve söz konusu yayınları izlemelerini sınırlandıracak veya tamamıyla engel olacak ebeveyn denetiminden yoksun olarak TV izlemektedirler.
3. Çocuklar izledikleri TV yayınları ile özdeşim kurmak istemekte ve TV yayınlarında gösterilen şekilde bir yaşam sürmeye ve TV karakterleri gibi davranmaya özenmektedirler.
4. TV yayınları çocukların suça sürüklenmesine veya şiddete başvurmasına neden olmaktadır.
5. Daha önce suç işlemiş olan kişilerin olduğu ailelerin çocuklarının suça sürüklenme olasılığı, diğer çocuklara göre daha yüksektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TELEVİZYON VE ŞİDDETİN TANIMI, ÖNEMİ VE ÖZELLİKLERİ

1.1. TELEVİZYON VE TELEVİZYONUN ÖNEMİ

Televizyon, kitle iletişim araçlarının en önemlilerinden birini oluşturmaktadır. Genel anlamda kitle iletişimi ise; “ Teknik araçlar aracılığıyla toplumun belirli bir kısmına veya belirli bir grubuna değil, bilhassa toplumun büyük bir kısmına hitap edilmesi” şeklinde tanımlanmaktadır (Yıldız, 2006:610).

Basın, radyo, televizyon, sinema filmleri, videobantları, plaklar, ses bantları bugüne kadar kullanıla gelen kitle iletişim araçlarından başlıcalarını oluşturmaktadır. Kitle iletişim araçlarının ortak özelliği, bu araçların haberleri, düşünceleri, duyguları, yazı, resim veya ses olarak çoğaltılması imkânının olmasıdır. Bu araçlar halkı aydınlatma, eğitme ve eğlendirme amacına yöneliktir (2006:611).

Bir medya aracı olarak televizyon, hayatımızda tuttuğu yer ve hareketli görselliği de içermesi nedeniyle, diğer medya araçları olan radyo, kitap, dergi, gazete, film, video oyunları ve internetten daha önemli bir konumda yer almaktadır (Alem, 2008:147; Şahin, 1990:222; Aydın vd, 2006:4; Tanrıverdi, 2006:15).

Televizyon, tarihte ilk kez milyarlarca insan tarafından kolaylıkla ve yaygınlıkla izlenebilen yegâne iletişim aracı olmuştur. Televizyon izlemek için para harcamaya, okuryazar olmaya, elit bir kültüre sahip olmaya, gündelik yaşanan mekânı değiştirmeye gerek yoktur (Batmaz ve Aksoy, 1995:8; RTÜK, 2002:5).

Televizyon, dünyanın mevcut görsellik boyutu nedeniyle, gerçek dünyayı birebir ortaya koyamamakta, yaşanan olguları bazen abartmakta, bazen küçümseyebilmektedir. Bu da seyircilerin olaylardan daha fazla etkilenmelerine neden olmaktadır (Batmaz ve Aksoy, 1995:91).

J. Baudrillard, medya yoluyla üretilen sanal gerçekliği, “hiper gerçeklik” olarak tanımlar. Ona göre sanal gerçeklik, gündelik hayattaki fiziki gerçeklikten daha

gerçek olarak algılanmakta ve hayatımıza egemen olmaktadır. Hatta gündelik gerçekliğin önüne ve yerine geçmektedir (ASAGM, 2008:6).

Genişleyen şehir sınırlarıyla beraber etkileşim halinde bulunan toplumsal çevrenin de sınırları genişlemekte; böylece televizyon, bu geniş çevre içinde bireylerle dünyayı birbirine bağlayan köprülerden birisi olmaktadır. Televizyonun bu önemi, her evde yer almasına neden olmaktadır.

Türkiye gibi gelişmekte olan bir ülkede, bireye gelişen ve değişen rolleri öğretmede kitle iletişim araçları ve dolayısıyla televizyon anayasal kuvvetlerden sonra “dördüncü bir kuvvet” olarak oldukça etkin bir konumda yer almaktadır (Gürson, 2013:1; Ongun, 2010:5).

Bugün ülkemizde; gelişen iletişim teknolojileri ile 24’ü ulusal, diğerleri yerel ve bölgesel olmak üzere toplam 254 televizyon, 36’sı ulusal diğerleri yerel ve bölgesel olmak üzere 1092 radyo, ayrıca kablo ve uydu üzerinden ve internet ortamında yayın yapan radyo ve televizyonlarla birlikte sayısız sınır ötesi yayın evlerimize ulaşmaktadır (Gürson, 2013:1).

Televizyon, Türk ailesi için çok önemli bir iç mekân faaliyeti konumundadır. Televizyon alıcısı adeta evin merkezi olmuş ve televizyon izlemek ailesel bir ritüel halini almıştır (Batmaz ve Aksoy, 1995:4,81). Çocuğun sosyalleşmesinde ebeveynin oynadığı role ek olarak televizyon da önemli bir yerde bulunmaktadır (Adak, 2004:28). Bu halde çocuğun zihinsel dünyasının ve kültürünün inşasında TV’nun etkisinin küçümsenmeyecek bir öneme sahip olduğu aşîkardır (Cesur ve Paker, 2007:107).

Bir düşünürün şu sözleri televizyonun fonksiyonu hususunda gerçekliğin güzel bir tablosunu çizmektedir: “Televizyon, aydınlanma ve aydınlanmış cehalet, bilgiç ve dolayısıyla meşru cehalettir; cinayetler, kazalar, açlık, işsizlik, katliamlar, kıyımlar karşısında çaresizliğimizin günlük onaylanması ve aynı anda bunlar görüldüğü ve gördüğümüz için rahatlamamızdır” (Çakır, 2008:173-174).”

1.1.1. Televizyonun Özellikleri

Genel olarak televizyonun özelliklerini şu dört alt başlıkta toplayabiliriz:

1. Televizyon, bireyleri uzaktan etkileyebilmektedir.
2. Çok sayıda bireyi aynı anda etkileyebilmektedir.
3. Tek yönlü bir iletişim aracı olarak kullanılmaktadır.
4. Televizyon, göze ve kulağa etki ettiği ve olaylarla doğrudan etkileşimi sağladığı için, kitle iletişim araçlarının en etkili ve en güçlüsü konumundadır (Alem, 2008:153).

Televizyonun yararlarını ise altı başlıkta özetleyebiliriz:

1. Televizyon, genişleyen toplum içerisinde bireylerin toplumsallaşmasını sağlamaktadır.
2. Değişen sosyal normlara uyumu sağlamaktadır.
3. Dil ve zihin gelişimine katkıda bulunmaktadır.
4. Kişinin günlük yaşam içerisinde ulaşamadığı görüntülere erişmesini ve onun çevresinin zenginleşmesini sağlamaktadır.
5. Hoşça vakit geçirmek için önemli bir eğlence aracıdır.
6. Okul öncesi çocukların hayal güçlerinin gelişmesini sağlamaktadır (Şengül, 2011:15).

Televizyonun bütün bu yararlarına rağmen olumsuz etkileri, olumlu etkilerinin tesirini ortadan kaldıracak boyuttadır. Televizyonun olumsuz etkilerini ise sekiz alt başlıkta toplayabiliriz:

1. Saldırganlık ve şiddete neden olmaktadır.
2. Bireyi fantezi dünyasına çekerek gerçeklerden uzaklaşmasına neden olmaktadır.
3. Tüketim eğilimlerini değiştirebilmektedir.
4. Aile ve arkadaşlık ilişkilerinden uzaklaştırabilmektedir.

5. Hareketsizliğe neden olduğu için genel fiziki gelişimi olumsuz etkileyebilmektedir.
6. Kolay bilgi edinme alışkanlıklarına neden olarak, okuma zevkini azaltabilmektedir.
7. Çocukların dikkat sürelerini azaltabilmektedir.
8. Halsizlik, baş ağrısı, uyku bozukluğu, stres ve endişeye yol açarak çocukların sağlığını bozabilmektedir (Alem, 2008:154,155; Şahin, 1990:217; Şengül, 2011:17,18).

Televizyon yayınlarının sayıca çok fazla ve her an program seçme imkanının olması, evde bireyler arası iletişim ve duygu alışverişini de azaltmaktadır (DPT, 2001:97). Aynı zamanda ucuz bir eğlence aracı olan televizyon izleyicilerini homojenleştirici, sıradanlaştırıcı ve yabancılaştırıcı özelliği ile kitle kültürünün en temel taşıyıcısı konumundadır (ASAGM, 2008:7).

Bütün bu anlatılanlardan televizyonun, kişileri gerçek hayattan kopartarak onları gerçekliğin yitirildiği, asosyal ve sağlıksız bir dünyaya hapsettiği sonucuna erişilebilir (Çakır, 2008:165). Televizyon, aynı zamanda günlük hayatın her anını ve olgusunu seyirlik bir oyun halinde getirmesi nedeniyle bireyleri olumsuz yönde etkilemektedir (Tanrıverdi, 2006:24).

Kuşkusuz televizyonun hedef kitlesi olan çocuklar ise, bu etkilerden en fazla etkilenen sınıfı oluşturmaktadır.

1.2. ŞİDDET

Şiddet olgusu günümüz toplumlarının temel sorunlarından birini oluşturmaktadır. Yine buna paralel olarak şiddet sosyal bilimcilerin ve ruh bilimcilerin de temel araştırma konularından biri haline gelmiştir (AAK, 1998:1; Bayındır, 2010:2).

Şiddet, bir nesneye ya da kişiye doğru yönlendirilmiş, yönlendirilişi kişinin istemediği ve o kişiyi tahrik edici, yıpratıcı bir eylemi, kimi zaman da eylemden kaçınmayı veya eylemsizliği içermektedir. Bu bağlamda gerek fiziksel anlamdaki

saldırıları, gerek fiziksel olmayan kimi sözlü davranışlar, şiddet kapsamında değerlendirilebilir (Alem, 2008:148; Kaskun ve Öztunç, 2009).

Netice olarak şiddeti, insana fiziksel ve ruhsal açıdan zarar veren her türlü davranış olarak tanımlayabilir, mallara verilen zararları da şiddet içerisinde sayabiliriz.

Şiddetle alakalı başka bir kavram olan “saldırganlık”, ise başka bir insana zarar vermeye, acı çektirmeye veya yaralamaya yönelik herhangi bir tür davranışa verilen addır (AAK, 1998:2; Adak, 2004:29).

Hayvan ve insan doğasındaki şiddet öğelerini inceleyen Freud, McDougall, Lorenz ve diğer araştırmacılar insanlarda saldırganlığın, açlık, susuzluk, cinsel istek gibi bir “temel içgüdü” olduğu sonucuna varmışlardır (RTÜK, 2004:5).

Saldırganlık üzerine araştırmalar yapmış olan Freud'a göre saldırganlık, insanda var olan ölüm içgüdüsünün bir kısmının dışarıya yönelmesinden başka bir şey değildir. Freud'un takipçilerinden Melanie Klein'a göre ölüm içgüdüğü doğuştan gelen, birincil bir içgüdüdür ve yaşam içerisinde insan organizması üzerinde sürekli bir tehdit oluşturur. Ona göre içten gelen bu tehdit karşısında insan kendini korumak zorundadır ve bu tehdiye karşı ilk kendini koruma tepkisi yansıtmadır; yansıtma yolu ile saldırganlık dış dünyada başka bir obje ve / veya kişiye yönlendirilir. Böylece insan kendine yönelmiş olan bu yıkıcılıktan kurtulur (AAK, 1998:8).

Freud'un takipçilerinden olan Hartmann ve diğerleri ise, saldırganlığın doğuştan geldiğini kabul etmekle birlikte, ölüm içgüdüsünden kaynaklandığı görüşüne katılmazlar (1998:8).

Her ne kadar şiddet ile saldırganlık literatürde birbiri yerine ikame edilen kavramlar olarak kullanılmakta ise de; saldırganlık şiddetin üst başlığını oluşturmakta olup, şiddet saldırganlığın bir çeşit veya derecesini oluşturmaktadır (1998:9).

1.2.1. Şiddetin Nedenleri

“İnsan neden saldırganlık gösterir?” sorusunun cevabı oldukça zordur. Bu soruya verilen cevabın zor olmasının nedeni, insanın davranışının doğasının karmaşık olmasından kaynaklanmaktadır.

Yapılan araştırmalara göre biyolojik etkenler kadar sosyal etkenlerin de saldırgan davranışın ortaya çıkmasına neden olduğunu ortaya koymaktadır (AAK, 1998:10).

Yapılan pek çok araştırma şiddetin nedenlerinin, tek bir nedene indirgenmesinin mümkün olmadığını göstermektedir.

Çakır’a göre, günümüzde rekabete ve hiyerarşiye dayalı tüketim toplumu arzuları ve ihtiyaçları karşılamak yerine, dengesizlikler yaratmaktadır. Bunun da ötesinde huzursuzluğun, güvensizliğin, rekabetin yol açtığı korkunun hüküm sürdüğü bir kültürel atmosfer, şiddeti körüklemektedir (Çakır, 2008:166).

Nural ve arkadaşlarına göre, toplumda meydana gelen şiddet olaylarının nedenleri: Toplumsal değişimler, şiddetin medyada uygun olmayan zamanlarda gereğinden fazla yer alması, bilginin hızla yayılması ve üretilmesi, otoriteye saygının azalması, bilişim teknolojilerindeki gelişmeler ve aile yapısındaki değişimlerdir (Nural vd., 2008:67)

1.2.2. Şiddetin Sınıflandırılması

Şiddeti “dar” ve “geniş” anlamda şiddet olarak sınıflandırabilmek mümkündür. “Dar” anlamda şiddet, literatürde fiziksel şiddeti ifade eder şekilde kullanılmaktadır. Fiziksel şiddet ise kişilerin bedensel bütünlüğüne karşı dışarıdan yöneltilen, sert ve acı verici bir edimdir.

“Geniş” anlamda şiddet ise, insan üzerindeki fiziksel ve ruhsal etkileri açıkça ölçülemeyen, dolaylı biçimde hissedilen psikolojik şiddet olarak ifade edilmektedir (Alem, 2008:149).

1.2.2.1. Fiziksel (Saldırgan) Şiddet

Fiziksel şiddet, literatürde saldırgan şiddet olarak da ifade edilmektedir. Fiziksel şiddet, bir kişinin başkasına fiziksel anlamda tehlike oluşturmaları, zor kullanması veya yaralamasını ifade eder. Fiziksel şiddet vurma, fırlatma, tekmeleme, yakma gibi bireyde ciddi fiziksel zararlara neden olabilecek şiddet içerikli davranışları ifade eder. Fiziksel şiddetin en uç noktası cinayettir (Nural vd., 2008:69).

1.2.2.2. Kadına Yönelik Şiddet

Kadının fiziksel, cinsel, ekonomik veya psikolojik olarak zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan, tehdidi, baskıyı veya özgürlüğün keyfi olarak kısıtlanmasını da içeren ister toplum önünde, ister özel hayatta, ister kamusal mekanlarda meydana gelmiş olsun, kadına dair gerçekleşen her türlü şiddeti ifade eder (Yıldız, 2008:114).

1.2.2.3. Psikolojik Şiddet

Bireyin psikolojik sağlık durumunu olumsuz yönde etkileyen, onu üzen, bireyin kendisini baskı ve tehdit altında hissetmesine neden olan her türlü tutum ve davranışlardır. (İşiker, 2011:13).

1.2.2.4. Ahlaki Şiddet

Bireyin ahlaki değerlerine karşı yöneltilmiş ve kişinin ahlaki yaşam tarzını tehdit eden her tür tutum ve davranış, “ahlaki şiddet” olarak değerlendirilmektedir (Alem, 2008:149).

1.2.2.5. Yasal Şiddet

Bireyin haklarına ulaşmasını yasa yoluyla engellemek veya yasayı evrensel hukuk kurallarına aykırı olarak bireyin aleyhine yorumlamaktır (2008:149).

1.2.2.6. Ekonomik Şiddet

Yasal şiddetle beraber ortaya çıkmaktadır. Yüksek enflasyon oranları, işsizlik düzeyi ve yetersiz sosyal güvenlik olanakları ekonomik şiddet olarak değerlendirilmektedir. Zira düşük düzeydeki ücretler ve kronik enflasyon insanca bir yaşam sürülmesine tehdit oluşturması nedeniyle saldırganlığı artırmakta ve şiddete neden olmaktadır (İşiker, 2011:14).

1.3. ŞİDDET İÇERİKLİ YAYINLARIN SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİNE YÖNELİK TEORİK YAKLAŞIMLAR

Televizyon ve şiddet konusunda ilk akla gelen grup çocuklar olmaktadır. Bunun birkaç nedeni vardır. İlk neden çocukların sosyal ortamdan gelen her türlü etkiye açık olmasıdır. Bu nedenle de televizyonun olumsuz etkilerinden zarar görmeye en açık, en güçsüz ve bu anlamda en fazla korunması gereken kesimdir. İkinci neden ise çocukların televizyondaki gösterimlerden hangilerinin gerçek, hangilerinin ise hayal ürünü olduğunu anlayamamasından kaynaklanmaktadır. Üçüncü neden ise, insanların çocuklarını her türlü zararlı etkiye karşı koruma güdüsünden kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda televizyon, yayınlarından çocukların korunması gereken bir araç olarak kabul edilmektedir (Adak, 2004:33).

Suç sosyolojisi alanında çocuk suçluluğunun nedenlerine ilişkin tespit edilen yaklaşımlar genel olarak üç grupta toplanabilir. Bunlar biyolojik, psikolojik ve sosyolojik yaklaşımlardır (Erdoğan, 2005:107).

Biyolojik yaklaşımlar yasaları ihlal eden çocukların suç nedenlerini, kalıtsal özelliklerle ilişkilendiren yaklaşımlardır (Erdoğan, 2005:107).

Psikolojik yaklaşımlar temelde sapmış bireyin psikolojik patolojisi ile ilgilenmekte, suçlu davranışın nedenini suçlunun psikolojisinden kaynaklı problemlere bağlayarak açıklamaya çalışmaktadırlar.

Sosyolojik yaklaşımlar ise çocuk suçluluğunu çocuğun sosyal yapısı ile açıklamaya çalışmaktadırlar.

1.3.1. Öğrenme Teorileri

Öğrenme teorileri suç bireyin sahip olduğu herhangi bir patolojik soruna bağlayan biyolojik ve psikolojik görüşleri reddederek suçun normal insanlar tarafından işlenen bir eylem olduğunu savunmuştur (Dolu, 2011:233).

1843- 1904 yılları arasında yaşamış olan Fransız sosyolog, kriminolog ve sosyal psikolog Gabriel Tarde'in "Taklit Kanunları" teorisi öğrenme teorileri alanında önem arz etmektedir. "Taklit Kanunları" literatürde şu şekilde ifade edilmektedir (2011:234).

"Tarde, Lombroso'yla başlayan ve suçun kaynağını biyolojik faktörlerde gören yaklaşıma tepki olarak "Taklit Kanunları" isimli eserini yayınlamıştır. Tarde, bu eseriyle, suçun kaynağına ilişkin sosyolojik bir bakış açısı getirmiş ve suçun sebeplerinin sosyal faktörlerde gizli olduğunu iddia ederek suçun taklit yolu ile öğrenilebilen bir davranış olduğunu iddia etmiştir."

Amerikan sosyolog ve kriminolog Edwin H. Sutherland, Tarde'in Taklit Teorisi'nin bir uzantısı niteliğinde bulunan "Ayrıcı Birliktelikler Teorisini" ortaya atmıştır. "Ayrıcı Birliktelikler Teorisi" literatürde şu şekilde ifade edilmektedir (2011:236,238).

"Ayrıcı Birliktelikler Teorisi'ne göre suç, öğrenilen bir davranıştır ve suçlular hem suç işleme tekniklerini, hem de suç işlemeyi kolaylaştıran gerekçeleri diğer suçlulardan öğrenmektedirler. Sutherland, suçlu davranışın ancak bireyle yakın ilişki içerisinde bulunan insanlarla olan karşılıklı etkileşim sonucunda öğrenilebileceğini savunmaktadır. O'na göre bireyler kanunun çiğnenmesini haklı çıkaracak tanımlamalara erken yaşta, düzenli bir sıklıkta, uzun bir süre boyunca maruz kalmaları ve bu tür suça teşvik edici tanımlamaların sevdikleri ve saygı duydukları kişilerden gelmesi durumunda büyük bir ihtimalle suç işleyeceklerdir."

Sutherland tarafından ortaya atılan "Ayrıcı Birliktelikler Teorisi", suçun öğrenilen bir davranış olduğunu savunması itibarıyla kuvvetli bir teori olmasına rağmen, öğrenme mekanizmasının nasıl işlediğini iyi bir şekilde izah edememesi nedeniyle zayıf bir teori olarak nitelendirilmiştir.

Amerikan Kriminolog C.Ray Jeffery'e göre suç işlenmesinin pekiştirilmesinde Sutherland'in savunduğu gibi yalnızca arkadaşlıklar gibi sosyal

pekiştiriciler değil aynı zamanda suçtan elde edilecek maddi kazanımlar ve haz da etkili olmaktadır. Jeffery, Sutherland'ın teorisini psikolojide yer alan edimsel koşullanma prensipleri çerçevesinde yeniden yorumlamış ve ortaya çıkan yeni teoriye Jeffery tarafından “Ayrıcı Pekiştirme Teorisi” adı verilmiştir. “Ayrıcı Pekiştirme Teorisi” literatürde şu şekilde ifade edilmektedir (2011:246,247).

“Jefferey’e göre suçlu davranışın devam edip etmeyeceği, bu davranışın sonuçlarına bağlıdır. Bireylerin işledikleri suçlar neticesinde elde ettikleri para, çalıntı eşya, cinsel haz, kişisel tatmin ve benzeri her türlü sonuç, suçlu davranışı pekiştiren ve güçlendiren faktörlerdir. Bu tür edimler Skinner’in terminolojisi içerisinde “pozitif pekiştiriciler”dir.”

Jeffery’nin suçlu davranışın devamı için gerekliliğini vurguladığı pekiştiricilerin mutlak varlığı Kanadalı psikolog Albert Bandura tarafından reddedilmiştir. Bandura’ya göre öğrenme için illa ki pekiştiricinin olmasına ihtiyaç bulunmamaktadır. Bu hususta Bandura tarafından uygulanmış olan Bobo Doll deneyi önem arz etmektedir (İşiker, 2011:31). Bobo Doll deneyi şu şekilde gerçekleştirilmiştir (Dolu, 2011:250,251).

“Bobo Doll deneyinde bir grup çocuğa bir bayanın üzerinde palyaço resmi bulunan yaklaşık bir metre boyundaki hacı yatmaz balon oyuncağı hırpaladığı video izlettirildikten sonra, çocuklar video çekilen odada oynamak üzere serbest bırakılmışlardır. Çocukların videoda belirtilen şekilde oyuncağı saldırdıkları, hatta bazı çocukların videoda yer almamasına rağmen oyuncaklar arasında yer alan bir oyuncak silahı balon oyuncağı dürterek tehdit içeren sözler sarf ettikleri tespit edilmiştir. Bu deney neticesinde gözlemsel öğrenmenin herhangi bir pekiştiriciye ihtiyaç duymaksızın kendisini izleyenleri etkilediği ve benzer davranışlara yönelttiği tespit edilmiştir .”

Bandura, ortaya koyduğu öğrenme metodu içerisinde medyanın özellikle de televizyonun çocuklar ve adolesan dönemindeki gençler üzerinde en olumsuz etkiye sahip faktörlerden biri olduğunu belirtmiştir. Ona göre televizyonun çocukların davranışları üzerindeki olumsuz etkileri şu şekilde sıralanabilir (Dolu, 2011:251):

- 1- Televizyon çocuk ve gençlere saldırgan davranış tarzlarını öğretmektedir.
- 2- Televizyon saldırganlığı sınırlandırıcı faktörlerin etkisini yitirmesine neden olmaktadır.

- 3- Sürekli şiddet içerikli görüntülere maruz kalanlar için şiddetin normal bir şey olduğu algısı oluşturmakta ve hassasiyeti azaltmaktadır.
- 4- Televizyonun uzun süreli izlenmesi gerçekte kurgu arasındaki farkın ayırt edilmesinde güçlük yaratmaktadır.

Albert Bandura'ya göre saldırganlık öğrenilen bir davranıştır. Onun kuramına göre insan saldırganlığının kökeninde ne şiddete yönelik içsel istek, ne de engellenmeye bağlı olarak doğan saldırganlık dürtüsü bulunmaktadır (AAK, 1998:12; Adak, 2004:29).

O'na göre insanların birbirlerine karşı saldırgan tutumlar göstermelerinin nedeni, geçmiş deneyimleri sonucunda saldırgan davranışlar kazanmış olmaları, saldırgan davranışları nedeniyle takdir görmeleri veya ödüllendirilmeleri, özel sosyal ve çevresel şartlar tarafından doğrudan teşvik edilmeleridir (AAK, 1998:12).

1.3.1.1. Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramı kriminolojik suç teorileri arasında lider konumda olan bir teoridir ve Akers'in ifadesiyle, hemen hemen bütün sosyolojik teoriler ile uyumludur. Akers, Sutherland'in teorik yaklaşımını benimserken aynı zamanda Sutherland'in cevapsız bıraktığı, suçun ne tür mekanizmalar vasıtasıyla öğrenildiği ve sürdürüldüğü konularına açıklık getirmektedir (Dolu, 2011:252).

Sosyal Öğrenme kuramına mensup teorisyenler, insanların şiddete eğilimli doğmadıklarını, saldırgan davranmayı yaşamları boyunca öğrendiklerini tartışmaktadırlar. Sosyal öğrenme açısından psikolojik ve biyolojik faktörler, kişiyi şiddet içeren faaliyete eğilimli yapabilir, fakat kişinin şiddet eğilimini aktif hale getiren çevresel faktörlerdir. Bandura'nın temel önermesinde de belirtildiği gibi "biz diğerlerini gözlemleyerek öğreniriz" (RTÜK, 2002:52; Çağlayandereli ve Erjem, 2006:16).

İçli'nin de belirttiği gibi insan, masum bir şekilde doğmakta, doğumundan itibaren, başta anne olmak üzere, toplumun diğer bireyleri tarafından toplumsallaşma sürecine tabi tutulmaktadır. Toplumsallaşma süreci içerisinde çocuğa toplumun değer ve normları aktararak gelecekte üstleneceği roller öğretilmektedir (İçli, 2009:XI).

Çocuklar hayal ile gerçeği somut ile soyutu, doğal ile sanal kolayca birbirinden ayıramadıkları gibi, şiddeti izlemek ve taklit etmek suretiyle model alabilmektedirler (RTÜK, 2002:41).

İnsanları şiddete teşvik eden en güçlü öğeler engellenme ve tahrik edilme olmakla beraber, televizyon yayınlarında yer alan şiddet içerikli yayınlar da önemli bir öğeyi oluşturmaktadır (AAK 1998:14).

İçli'nin de belirttiği üzere yapılan araştırmalar suçun öğrenilen bir davranış olduğu tezini doğrulamakta ve bu hususta sokakta yaşayan çocukların arkadaşlarıyla aynı tür suçlar işlediğine işaret edilmektedir (İçli, 2009:XII).

29/12/2004 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 15. maddesi çocukların cezalarının ve tutukluluklarının infaz edildiği "İslahevi" kavramını "Çocuk Eğitimevi" olarak değiştirmiş bulunmaktadır. Anılan madde hükmü gereğince bu tesislerde bulunanlar istisnalar hariç kapalı ceza infaz kurumlarına gönderilmemektedir (İçli, 2009:10).

Bütün bu anlatılanlardan 5275 sayılı kanunun çocukların diğer hükümlü ve tutuklulardan tecrit edilerek istisnalar haricinde diğerleriyle bir araya gelmesini engelleyerek çocuğun diğer hükümlü ve tutuklulardan etkilenmek ve öğrenmek suretiyle başka türdeki suçlara yönelimine engel olduğu kanaatine erişilebilmektedir.

1.3.1.2. Öğrenme Teorilerinin Geçerliliğine İlişkin Araştırmalar

Algılanan veya öğrenilen bilgilerin zihinde bıraktığı tortuların insanın davranışlarını belirlediği düşünülürse, çocukların gerçek ya da sahte olduğunun farkına varmaksızın televizyonda sunulan yayınları örnek birer davranış kalıbı olarak kabul edip, bu yayınlara göre davranışları kuvvetle muhtemel gözükmemektedir (Adak, 2004:28).

Literatürde yapılan pek çok çalışmada, başta televizyon ve video oyunları olmak üzere, medyadaki şiddet, cinsellik ve suç sahnelerinin özellikle çocuklar ve adolesan çağındaki gençler üzerinde son derece olumsuz etkiler bıraktığı ve çoğu zaman söz konusu şiddet içerikli davranışların öğrenilmesine neden olduğu tespit edilmiştir (Dolu, 2011:256).

Televizyon görsel bilgi üstünlüğü ile saldırganlık ve şiddet sahnelerinin bellekte tutulma olasılığını ve süresini yükseltmekte ve uzatmaktadır (Şahin, 1990:222).

Televizyonda gösterimi yapılan kadın sorunlarına yönelik programlar her ne kadar başlangıç noktası olarak kadının maruz kaldığı şiddeti kamunun malı yapmaya çalışmakta ise de; söz konusu programlar aracılığıyla sürekli sunumu yapılan şiddetin, izleyiciler tarafından sıradan bir olay olarak kabul edilmesine, şiddetin derecelendirilmesinin yapılmasına ve meşrulaştırılmasına neden olması açılarından tehlikelidir (RTÜK, 2004:70).

Televizyonda şiddet içeren programlar, örneğin belli bir suç türünün ya da intiharların tüm detaylarıyla gösterilmesi, bu suçun öğrenilerek veya taklit edilerek işlenmesine yol açabilmektedir. Şiddet içeren programlar şiddetin problem çözmeden bir yol olarak öğrenilmesine yol açabilmektedir (RTÜK, 2002:54).

Nitekim bu hususta Kaskun ve Öztunç'un çalışmalarında yer verdiği örnekler gerçeği gözler önüne sermektedir. Onların aktardığına göre Türkiye'de "Inferno" adlı korku filmini seyreden bir genç kız intihar etmiş, Üsküdar'da televizyondan etkilenen 8 yaşındaki bir ilkokul öğrencisi kendini kravatla gardıroba asmış, ailesiyle Fransa'da yaşayan 9 yaşındaki Volkan isimli bir Türk çocuğu da bir Türk televizyonundan etkilenerek intiharı seçmiştir (Kaskun ve Öztunç, 2009).

ASAGM'nin 2009 yılında yayımladığı "Çocuklara Yönelik Programlar ve Bu Programlarda Yayımlanan Reklamların İçerik Analizi Araştırması" isimli araştırmada değinilen şu tespitler önem arz etmektedir (ASAGM, 2009:19):

"Okul öncesi çocuklarında doğru ve yanlışla ilgili fikirler oldukça somuttur. Bu yaştaki çocuklar için uyulan kurallar iyi, uyulmayan kurallar kötüdür. Televizyon yayınlarından çocuğa ulaşan mesaj ailenin çocuğa vermek istediği doğru ve yanlış kavramları ile çelişir nitelikte olup, somut olmaktan uzaktır. Kötüler ceza görmemekte, hatta kimi zaman kazanmaktadır. Bazı çizgi dizilerde, iyinin kötüyü cezalandırma ve mutlu sona ulaşmasında şiddet kullanılmaktadır. Bu yayınlarla çocuklara şiddetin haklılaştırılması duygusu verilmektedir. Bu dönem içerisindeki çocuklar neyin hayal neyin gerçek olduğunu ayırt edemediklerinden, saldırgan televizyon karakterlerinin yayının sonunda ceza aldığını görmediklerinde bu durumu somutlaştıramazlar. Bu

durumda çocuklar bu karakterleri modelleyebilecekleri gibi şiddet sahneleri nedeniyle korku veya kaygıya kapılabilirler.”

Kaskun ve Öztunç, televizyon yayınlarında yer alan şiddet uygulayıcısı fakat kahraman olan karakterlerin, özellikle çocuklar ve gençler tarafından örnek alındığını ve bu nedenle toplumda şiddetin yayıldığını bildirmişlerdir. Aynı zamanda söz konusu programların suçun nasıl işleneceğine dair teknikleri de öğrettiğini ve yaydığını belirtmişlerdir. Nitekim bu hususta 5 yaşındaki bir çocuğun her gün televizyon programları seyrederek 15 yaşına geldiğinde 18.000 cinsel taciz, saldırı, kavga ve işkence yolu öğrenmiş olabileceğine işaret etmişlerdir (Kaskun ve Öztunç, 2009).

1950'lerden itibaren televizyon ve filmlerdeki şiddetin etkileri üzerine yapılan 1.000'den fazla araştırmanın büyük çoğunluğunun sonuçlarına göre, televizyon ve filmlerdeki şiddet içeriğini daha fazla izleyen çocukların saldırgan davranış, tutum ve değerleri sergilemelerinin daha olası olduğu tespit edilmiştir. (ASAGM, 2008:8).

Şeniz Pamuk, çocuklar ve gençlerin şiddet içerikli programların etkisi altında kalması neticesinde, şiddeti bir problem çözme aracı olarak gördüğüne ve gittikçe şiddeti daha normal karşılamaya başladıklarına işaret etmektedir. O'na göre reality şovlar çocuklar ve gençlerin çevreye ve yaşadıkları topluma karşı güvenlerinin gitgide azalmasına neden olabilmektedir (RTÜK, 2002:66).

Çocukların televizyonda izledikleri şiddet içeren filmler arttıkça akranlarına karşı daha saldırgan oldukları, saldırganlığın şiddet içerikli yayınların izlenme süresiyle orantılı olarak arttığı tespit edilmiştir (RTÜK, 2002;10).

Uzmanlar tarafından çocukların televizyondan izlediği şiddet içerikli yayınların kahramanlarını model aldığı, bu modellerin davranışlarını benimseyerek, özdeşleştikleri ve bu şiddet içerikli davranışları kendi yaşamlarında da kalıcı bir tutum haline getirdikleri tespit edilmektedir (RTÜK,2004).

Kaskun ve Öztunç'un aktardığına göre çocuk güce özendiği, kuvvet aradığı için yapımcı onun bu ihtiyacından yola çıkarak güçlü, saldırgan, problemlerini kaba kuvvetle çözen, sempatik, sihirli ve tükenmez güçleriyle her şeyin üstesinden gelen medya kahramanları yaratmaktadır. Bu kahramanların kötülükle savaşıyor olması ise sadece saldırgan davranışı rasyonalize etmek, haklı hale getirmek için bir bahanedir.

Önemli olan güçlü, silahlı olmaları ve problemleri şiddet yoluyla çözmeleridir. Bu tarz mesajların, kahramanların sevimlilikleri ile birleşmesi üzerine çocuğun bu karakterlere özenmesinin kaçınılmaz olduğu belirtilmiştir (Kaskun ve Öztunç, 2009).

Kaskun ve Öztunç, Türkiye’de bir dönem çocuklar tarafından ilgiyle izlenmiş olan ve yayınlanması hususunda tartışmalar yaşanmış olan “Pokemon” isimli çizgi film üzerine yapmış oldukları çalışma kapsamında Ankara, Şentepe Mevlana İlköğretim Okulu Müdürü Ekrem Gündoğdu ile yaptıkları mülakatta Gündoğdu, Pokemon’un özellikle birinci ve ikinci sınıfları çok fazla etkilediğini, tenefüste çocukların Pokemon tasolarıyla oynadıklarını, Pokemon tasolarının kumar alışkanlığı yarattığını vurgulamıştır. Bu çalışmada Gündoğdu’nun “Çocuklar bu oyunun kahramanlarını konuşuyor, uçmaktan, yenmekten söz ediyorlar. Oyunun taso ve kartlarına sahip olma hırsıyla para harcıyor ve arkadaşlarını yenmeye çalışıyorlar. Öğrencilerimizin daha az hoşgörülü, daha tahammülsüz ve doyumsuz olduğunu görüyoruz. Tabi bu da derslerine yansıyor.” tespitlerine yer verilmiştir (Kaskun ve Öztunç, 2009).

Aynı çalışma çerçevesinde Psikiyatrist Nesrin Dilbaz’la yapmış oldukları mülakata yer verilmiştir. Söz konusu mülakatta şu tespitlere yer verilmiştir (Kaskun ve Öztunç, 2009):

“Çalışmacılar tarafından “Kendisine şimdiye kadar televizyondan etkilendiğini düşünerek çocuğunu getiren ailelerin olup olmadığının” sorulması üzerine Dilbaz, “bu tür vakalarla karşılaştığını, bu vakaların birinde; ailenin çocuğunu televizyon karşısından kaldırmakta zorlandığını, yasak getirmek istediğinde ise, çocuğun aileye tepki gösterdiğini, ya bir şeyleri kırdığını ya odasını dağıttığını ya da oyuncaklarını parçaladığını” belirtmiştir Dilbaz’dan aktarıldığına göre okul öncesindeki çocuklarda özdeşleşme-benzemeye çalışma duygusu nedeniyle çocuklar çizgi filmlerdeki karakterler gibi davranmaya, onların hayatlarını bilmeden de olsa yaşamaya çalışmaktadırlar. Ayrıca Dilbaz, “Pokemon” gibi çizgi filmlerin ve oyunların, çocuğu kazanma hırsı ile salgınlaştırdığını belirtmiştir.”

Çocuk, televizyonun bir “imge görüntüsü” veya “dilbilimsel değil, resimsel bir araç” olduğunu bilmemektedir. Bu nedenle televizyona egemen olan dramatik kurgulu dil, çocuğun televizyonu görsel bir oyuncak olarak kullanmasına neden

olmaktadır. Dramatikleştirilmiş, müzikle sunulan abartılı haberin çocuk tarafından izlenmesinin, çocuğun gerçeklerden uzaklaşmasına, saldırganlaşmasına ve kabalaşmasına neden olduğu tespit edilmiştir (RTÜK, 2002:38).

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (ASAGM) tarafından farklı çalışma alanlarından bir araya getirilen 304 medya profesyonelinin katılımı ile yapılan bir araştırma ve anket çalışması neticesinde, katılımcıların %55'inin medyanın aile yapısını olumsuz etkilediği, kanaatinde bulunduğunu tespit etmiştir (ASAGM, 2008:52).

Medya profesyonellerinin bizzat kendilerinin medyanın aile yapısını bozucu bir araç olduğunu iddia etmeleri, toplumun bu husustaki genel kanaatiyle paralel bir bakış açısını göstermesi nedeniyle ilgi çekicidir.

Bazen medya yayınlarının haberleri aktarım biçimi de çocuklar ve gençleri şiddete teşvik edebilecek mahiyette olabilmektedir. Bu hususta verilen şu örnek ilgi çekicidir. Gazetenin üçüncü sayfasında yer alan “Çok sevdiği için öldürdü!” başlıklı bir yazı veya aynı haberin televizyondaki sunumu, gencin zihninde “çok sevdiğini göstermenin bir yolunun da karşı tarafa şiddet uygulamak” olduğu yönündeki düşüncenin oluşmasına neden olabilmektedir (RTÜK,2004:49).

Bu nedenle medyanın yaptığı yayınlar da azami ölçüde dikkatli olmak zorundadır. Zira medya toplumu aydınlatmakla görevli bir kitle iletişim aracı olup, kamusal bir görev üstlenmiştir.

İzlendiği anda kendisinden başka hiçbir iletişim aracına izin vermeyen televizyonun çocukları saldırganlaştırdığı, taklitçiliğe özendirdiği, gençleri suça teşvik ettiği gibi bir çok olumsuz niteliğe de sahip olduğu ileri sürülmektedir (Batmaz ve Aksoy,1995:2).

RTÜK'ün 2002 yılında düzenlemiş olduğu “Radyo ve Televizyonlarda Şiddet ve İntihar Haberleri” konulu sempozyumda katılımcı olarak yer alan dönemin RTÜK başkanı Sedat Nuri Kayış tarafından haberlerde, filmlerde ve dizilerde abartılmış şiddet görüntülerinin yer almasının çocukların ruhsal yapılarında onarılmaz yaralar açtığı, bu tür yayınları izleyen çocuklarda şiddete karşı duyarsızlaşmanın ve saldırganlık eğilimlerinin meydana geldiği belirtilerek, bu tarz görüntülerin çocukları

karamsar yaptığı ve derin depresyon içerisine sürüklediği tespitlerinde bulunulmuştur (RTÜK, 2002:9).

Görsel medyayla beraber sanal eğilimlerin yaygınlaşması türdeşleştirici bir mantık ortaya koymakta, bu da kişilerin kendilerini bir hiç olarak hissetmesine neden olmaktadır. Böyle bir düzende insanın bir hiç olmadığını kanıtlamak ve kendini gerçek hissetmesini sağlamak için şiddet araçlarının kullanımı yaygınlaşmakta, şiddet için şiddet gündeme gelmektedir (Çakır, 2008:166).

Şiddet yayınları seyircilerin bir bölümünü duyarsızlaştırırken, diğer bir bölümünü aşırı duyarlı hale getirmektedir. Korku ve dehşet saçan ekranlardaki sanal şiddet sunumları giderek alışkanlığa ve suçun kanıksanmasına yol açabilmektedir. Şiddet imgeleri gençlerin zihinlerinde çarpık bir bilişsel gerçeklik yaratmaktadır. Suç işleyen gençler, gerçek insanlar öldürdüklerine inanmamakta, kendilerini siber uzay komandoları olarak görmeye başlamaktadırlar (Çakır, 2008:176).

Nitekim 20 Nisan 1999'da ABD'nin Colorado eyaletinde bulunan Columbine Lisesinde Eric Harris ve Dylan Klebold isimli iki öğrencinin bir liseyi basarak 12 öğrenciyi ve bir öğretmeni öldürmesi ve 24 kişiyi yaralamasıyla sonuçlanan olayda, bu eylemi gerçekleştiren öğrencilerin katliamdan önce orijinal ismi "Natural Born Killers" olan ve Türkçeye "Katil Doğanlar" olarak çevrilen filmi defalarca seyrettikleri, bu filmin hayranı oldukları öğrenilmiştir (Alem, 2008:163; Wikipedia, 2013a).

"Katil Doğanlar" isimli filmin aşırı cinsellik ve cinsellikle bağlantılı sahneler, küfür, aşırı şiddet ve korku içermesinden dolayı 16 yaş ve üzerine uygun görüldüğü, filmin ABD'de şiddet ve izlenebilirlik düzeylerini belirleyen cetvele göre "R" ile işaretlendiği tespit edilmiştir (Wikipedia, 2013b).

J.L. Singer ile D.S. Singer televizyonun etkisi üzerine 1980 yılında İngiltere'de yaptıkları bir araştırmada yatılı okulda kalan 13-16 yaş grubu çocukları ikiye ayırarak, bir gruba 15 gün süreyle yalnızca komik ve sosyal programlar izlettirirken; ikinci gruba ise, şiddet içeren filmler, programlar gösterilmiştir. Yapılan testler sonucunda birinci grupta hoşgörü, tartışma, iletişim ve gülme düzeyi; ikinci grupta ise sözel ve fiziksel saldırganlık düzeyinin yüksek olduğu saptanmıştır (Kaskun ve Öztunç, 2009).

Milburn'un araştırması da şiddet içerikli televizyon programlarının saldırgan davranışların tek nedeni olmadığı, fakat toplumdaki şiddet düzeyini artırıcı yönde etkili olduğunu ortaya koymaktadır (Tanrıverdi,2006:39).

Eron ve Heusmann'ın 1982 yılı içerisinde ABD, Finlandiya ve Polonya'da çocuklar üzerinde yaptıkları karşılaştırmalı araştırmada, çocukların davranışları ile televizyondaki şiddet arasında olumlu bir ilişki tespit etmişlerdir. Ama bu araştırmada ilginç olan, saldırgan davranışların sadece erkek çocuklar için değil, kız çocuklar için de geçerli olduğudur (Kaskun ve Öztunç, 2009).

Günümüz televizyon programlarının vazgeçilmezi haline gelen reality showlar¹ da çocuklar ve gençlerin güven duygularını alt üst hale getirmekte ve onların şüphe içerisinde yaşamalarına sebep olan öğelerden bir tanesini oluşturmaktadır. Bu durumdan kurtulmak isteyen çocuk ve gençler televizyonda gördükleri gibi şiddete başvurma, kendini böyle kanıtlama ve güçlü hissetme yoluna yönelmektedirler (Alem, 2008:163).

Çocuklar yetişkinliğe adım atarken rol modelleri aramaktadırlar. Bu modeller kimi zaman bir aile üyesi, kimi zaman sokaktan birisi ya da çocuğun seyrettiği film kahramanlarından birisi olabilmektedir (Ayrancı vd, 2004:135). Çocukların izledikleri sanatçılar gibi olmak istedikleri yapılan bir çalışmayla doğrulanmıştır (Ceylan vd, 2005:216). Nitekim Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan bir diğer çalışmaya göre, aralarında Ankara, İstanbul ve İzmir'in de bulunduğu 14 ili kapsan ve 12-18 yaş grubundaki 1.120 ilk ve ortaöğretim öğrencisinin katıldığı araştırmada her 100 çocuk ve gençten 5'i kesici alet taşımaktadır. Çocukların % 17,7'si filmlerdeki karakterlere özendiği için bu aletleri taşıdıklarını belirtmişlerdir (Alem, 2008:167).

Yapılan bir diğer çalışmada da, spor ve şiddet içerikli yerli/yabancı dizileri izleyen çocukların, pembe dizi ve çocuk programlarını izleyen çocuklara göre fiziksel şiddete başvurma çözüm olduğunu düşünme oranının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tokdemir vd., 2009.:2).

¹ Reality show: Sıradan insanların yaşamını konu edinen TV programı.

Aynı yönde yurtdışında yapılan bir araştırmada çocuklar iki gruba ayrılmak suretiyle dört hafta boyunca bir grup çocuğa Batman, Süperman vb. türde programlar izletilirken, diğer gruba aynı süre içerisinde şiddet öğeleri barındırmayan programlar izletilmiş, dört haftalık süre sonucunda birinci grupta yer alan çocukların oyuncaklarını parçaladıkları, akranları ile oynarken kaba bir dil kullandıkları, daha saldırgan oldukları, diğer gruptaki çocukların ise daha paylaşımcı, hoşgörülü ve iş birliğine yatkın oldukları gözlenmiştir (RTÜK, 2004: 88).

Kaskun ve Öztunç, He-man, Ninja Kaplumbağalar, Voltran, Ay Savaşçısı gibi şiddet ve olağanüstülük içeren birçok çizgi filmin dönem dönem çocuklar arasında popüler olduğunu, farklı kültürlerin üretimi olan bu faaliyetlerin çocuklara olumsuz duygular, hırs, rekabet, doğaüstülük kazandırdığı gibi, bu çocukların kültürel eğitimine de olumsuz etkileri olduğunu belirtmektedirler (Kaskun ve Öztunç, 2009).

Televizyonun çocuklar üzerinde uzun dönemde, çocukların zihinlerinde düşman bir dünya şeması geliştirilmesine, sosyal problemlerin saldırgan davranışlarla çözümleneceğine ilişkin kanaat oluşmasına ve saldırganlığın “kabul edilebilir” bir davranış biçimi olduğuna dair inanç geliştirilmesinde etkili olduğu tespit edilmektedir (RTÜK, 2004: 88).

Suçta itilmiş hükümlü çocuk/ergenlerin üzerinde yapılan bir çalışmada, hükümlü grupta şiddet içerikli, macera ve savaş içerikli TV yayınları izleme oranının %51.9 iken, bu oranın suç işlememiş kontrol grubunda ancak %25.4 olduğu tespit edilmiştir (Tokdemir vd., 2009:5).

ABD’de yapılan bir çalışmaya göre de ilkokul 3. sınıf öğrencilerinin televizyon tercihleri incelenmiş ve on yıl sonraki saldırgan davranışlarıyla olan ilişkilerine bakılmıştır. Bu çalışma şiddet yayınlarını tercih eden erkeklerin otuz yaşında ciddi suçlar işlediklerini göstermiştir (Alem, 2008:159).

1993’te New York Times’da yayınlanan bir makaleye göre “Starsky and Hutch” ya da “LA Law” gibi televizyon dizilerini izleyenler arasında silahlı atıcılık önemli bir spor haline gelmiş olup; bu sporu yapanların ifadelerine göre, kukla hedeflere ateş etmek, bugüne kadar denedikleri her türlü uyuşturucudan daha fazla keyif vermektedir (Çakır, 2008:167).

1986 yılında Kanada’da yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre, çocuklar sürekli televizyonda şiddete maruz kaldıktan iki yıl sonra ısırmaya, kırmaya ve vurmaya başlamışlardır (Alem, 2008:156).

Bu çalışmalarla birlikte çocukların izledikleri filmin kahramanı ile kendini özdeşleştirmekte ve bu kahramanı kendine model almakta olduğunu ve böylece televizyonun çocuktaki şiddet dürtüsünü tetiklemekte olduğunu doğrulandığını görebilmekteyiz (Tuzcu, 2008).

Bütün bu bulgulardan gelişim çağı içerisinde televizyon yayınlarını izlemesi kısıtlanmayan ve şiddet içerikli yayınları izleyen çocukların, izlediklerini içselleştirerek ve şiddeti kanıksamaları nedeniyle neyin şiddet olup neyin olmadığı ayrımını yapmaksızın izledikleri gibi şiddete yönelme isteği içerisinde oldukları sonucuna erişebiliriz.

Literatürde şiddet içerikli yayınların belli sınırlar içerisinde yayınlanması gerektiği ve bunun bir anlamda medyanın sorumluluğu olduğu kanaatini paylaşan karşıt görüşlü düşünürler de bulunmaktadır (RTÜK, 2004: 33)

1.3.1.3. Uyarma Kuramı

Uyarma Kuramına göre, televizyondaki şiddet yayınlarının izlenmesi saldırganlığı artırmaktadır (Alem, 2008:158).

Her türlü kötü muamelenin çocuklarda saldırgan davranışları artırdığı ve bunun da dış dünyaya olumsuz bakma ve yaklaşıma neden olduğu sanılmaktadır. Böylece çocuk dış dünyadan sürekli tehdit beklentisi içinde olduğundan aşırı uyarılmış bir durum içerisinde bulunmaktadır (AAK, 1998:11).

Freedman ve Sears adlı iki sosyal bilimci, televizyondaki şiddet içerikli yayınları izlemenin saldırganlıkla ilgili düşüncelerin uyarılmasına yol açacağını, bunun davranışsal eğilimlere yayılmasıyla, izleyicinin saldırgan davranış sergilemeye hazır hale geleceğini açıklamışlardır (İşiker, 2011:37).

1.3.1.4. Duyarsızlaştırma Kuramı

Duyarsızlaştırma kuramına göre, şiddet sahneleriyle defalarca karşılaşan bireylerin, zaman içerisinde bu olaylara alışacakları ve duyarsızlaşacakları varsayılmaktadır. Bu hususta yapılan bir araştırmada 5 gün boyunca bir grup çocuğa kadına yönelik şiddet içeren programlar izlettirilmesi ve daha sonra yapılan mülakatlarda kadınların kurban edilmesi, şiddet kurbanı olmalarına karşı bir duyarlılık aşınması gösterdikleri tespit edilmiştir (Palabıykoğlu, 1997:124; RTÜK, 2004: 89; Tanrıverdi,2006:29).

Solak'ın da belirttiği gibi, yazılı ve görsel medyada şiddet haberlerinin tekrar tekrar verilmesi, olup bitenler insanların sosyal algısını zorlasa da düşüncelerinde sıradanlaşmaya neden olmaktadır (Solak, 2009:18).

Şiddet yayınlarının sık sık izlenmesinin çocuklarda şiddete karşı duyarsızlaşma ile beraber çocukların saldırganlık eğilimlerinde artışa neden olduğu tespit edilmiştir (RTÜK, 2002:9).

Aile Araştırma Kurumu'nun 1997 yılında yapmış olduğu alan çalışması neticesinde ortaya konan bulgulardan medyada yer alan şiddetin toplumun şiddete bakışını duyarsızlaştırdığı, bu durumun ise şiddetin olağan bir şekilde algılanmasına ve kanıksanmasına neden olduğu için tehlikeli olduğu sonucuna varılmıştır (AAK, 1998:240).

Televizyon şiddete ilişkin değerleri normalleştirerek izleyicisini duyarsızlaştırırken, aynı zamanda saldırganlığı ve gerilimi de meşrulaştırmaktadır (RTÜK, 2002:40).

Oğuz Polat'a göre radyo ve televizyonda yer alan şiddet ve intihar haberlerinin sunumu istismarı körüklemektedir. Bu tür haberlerin yer alış şeklinin çocuk ile gençler ve kadın ile aile üzerinde olumsuz etkilerinin bulunduğu belirtilmiştir (RTÜK, 2002:21).

İstanbul'da yapılan bir çalışmada, ortaöğretim kurumlarında dayak olgusunun %87'lere varan oranda çıktığı, kadın sığınma evlerine gitmek zorunda kalan annelerin, çocuklarını dövme oranının ise %91 olarak çıktığı tespit edilmiştir. Bu verilerden ülkemizde şiddete başvurma oranının yaygın olduğu anlaşılmaktadır (RTÜK, 2002:21).

Tokdemir'in de belirttiği gibi, televizyondaki sunumların görüntüler dizisi şeklinde aktarımı, dizi filmler ve haberler arasındaki farkı silmektedir. Böylece haberler içerisinde aktarılan “Bosna dramı”, her akşam seyredildiğinde kötü bir şey anlatan ama heyecanlı bir dizi olarak algılanabilmektedir. O’na göre şiddet içerikli yayınlar “gizli” ve “kibar” bir biçimde içselleştirilebilmekte ve bu yönüyle izleyenleri duyarsızlaştırmaktadır (Tokdemir vd, 2009:5).

1.3.1.5. Katharsis (Arınma - Saldırganlık Azalması) Kuramı

“Katharsis kuramına” göre, şiddet yayınlarının izlenmesi, bu yayınları izleyenlerin kendi içlerindeki şiddet duygusunu boşaltarak hazza ulaşmalarını sağlamakta, böylece izleyici şiddet eylemlerine daha az eğilim gösterecek hale gelmektedir (Alem, 2008:158; Adak, 2004:33).

“Katharsis kuramı”, Aristoteles tarafından geliştirilmiş ve tiyatro temsillerindeki oyuncular tarafından sergilenen saldırgan davranışların, izleyicilerin saldırgan davranışlarından temizlenmesine, arınmasına yol açması olarak açıklanmıştır. Bu kurama göre şiddet görüntülerine maruz kalma, izleyicileri saldırganlık duygularından arındırmakta, izleyicilerin saldırganlığını azaltmaktadır (İrkin, 2012:65).

Feshbach, katharsis (saldırganlığın azalması) hipotezinin klasik savunucusu olarak bilinmektedir. Belirli koşullar altında televizyon şiddetine maruz kalmanın devamında gelen saldırganlığı azaltacağı ileri sürülmüştür. Televizyon şiddeti, izleyicilerde saldırgan fanteziler hayal etmenin eksikliğine karşı bu fanteziler için materyal sağlar ve böylece saldırganlığı azaltır. Feshbach’ın hipotezine göre saldırgan davranışların gösterilmesi, saldırgan davranışların oto kontrolüne yardımcı olacaktır. Feshbach ve Singer’a göre alt sınıflar, orta sınıf insanlardan daha çok katharsise gereksinim duymaktadır. Katharsis kavramı ile temellenen ve televizyondaki “şiddet” ile buna maruz kalanların daha sonra saldırgan davranışlarında azalma olduğu iddiasını savunan araştırmalara, muhtemelen kuram hatalı olduğu için literatürde artık rastlanılmamaktadır (İşiker, 2011:35).

1.3.1.6. Kısıtsızlaştırma veya Engellememe Kuramı

Kısıtsızlaştırma veya engellememe kuramına göre, televizyon insanların diğerlerine karşı olan saldırganca davranışlarına engel olma duygusunu ve dürtüsünü azaltmaktadır (Alem, 2008:158).

Bu kuramın teorisyenlerinden olan Berkowitz, televizyon yayınlarındaki şiddetin, insanların böylesi şiddet içerikli davranışlarda bulunmasına ilişkin kısıtlamaları zayıflattığı için, bu tür yayınları seyretmenin kişiler arası saldırganlığı artıracağını iddia etmektedir (İşiker, 2011:37).

Laboratuvar koşullarında gerçekleştirilen araştırmalarda, şiddet görüntülerini izledikten sonra izleyicilerin daha çok saldırgan davranışlar sergilediği ve izleyicinin bu görüntüleri izlemeden önce olumsuz bir ruh halinde bulunduğu durumlarda ise görüntüleri izledikten sonra, saldırgan davranışlarda bulunma ihtimalinin arttığı gözlenmiştir (İrkin, 2012:67).

Bu kuramda, insanların zaten saldırgan olduğu, ancak bu saldırganlığın bastırıldığı iddia edilmektedir. Uzun süreler televizyon izleyen ve ağır izleyici olarak tanımlanan izleyicilerin, şiddete ilişkin kısıtlamalarının zayıfladığı ve saldırganlığın daha kabullenebilir olmasına ve meşrulaştırılmasına yol açtığı kabul edilmektedir (İşiker, 2011:38).

1.4. ÇOCUK, SUÇ VE ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN TANIMLARI

1.4.1. Çocuğun Tanımı

Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 3. maddesine göre çocuk, daha erken yaşta ergin kılınmış olsa bile 18 yaşını ikmal etmemiş olan kimsedir.

Türk hukuk sistemine göre çocukluğun başlangıcı kişiliğin kazanılmasına bağlanmıştır. Bu hususta Türk Medeni Kanun'un 28. maddesinde “Kişilik çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar ve ölümle sona erer” hükmü yer almaktadır.

Çocuk her yerde ve yaşta her ekonomik düzeyde bütünüyle korunması gereken bir toplumsal varlıktır. Çocuklar korunmalı ve iyi biçimde yetiştirilmelidir. Bu hususta birincil sorumluluk onu dünyaya getiren ebeveyne aittir. Ancak ebeveyn bu görevini toplumdan soyut olarak gerçekleştiremeyeceği için dolaylı olarak sorumluluk topluma ait olmaktadır (Yücel, 1990:149).

Oğuz Polat, ülkemizde çocuklar bakımından en büyük problemi onların, birey olarak algılanmamaları; dolayısıyla bir insan olarak önemsenmemeleri ve dikkate alınmamalarını oluşturduğunu iddia etmektedir. Ona göre bu düşüncenin bir sonucu olarak çocukların haklarından değil ancak ödevlerinden bahsedilebilir. Bu nedenle genel olarak çocukluk dönemi geçici bir dönem olarak algılanmakta, asıl yaşamın ileride yetişkinlikte başlayacağı görüşü kabul edilmektedir. Ona göre bu tutum nedeniyle çocuklar toplumsal yaşama eşit, haklı ve özgür bireyler olarak katılamamakta, kendi potansiyellerini geliştirecek ve yaşayacak şekilde bir yaşam sürememekte ve bu durum her türlü istismarın ve ihmalin zeminini oluşturmaktadır. Bütün bu nedenlerle çocuğa bakış açısı değişmeli, çocuğun bir insan ve birey olduğu kavranmalı ve toplumsal hayata katılımı sağlanmalıdır (RTÜK, 2002:22).

1.4.2. Suç

Suç hakkında literatürdeki tanımlara baktığımızda Hakeri'ye göre "Suç, kanunların cezalandırdığı fiildir" (Hakeri, 2005:67). İçel'e göre ise " Suç, biçimsel bakımdan hukuk düzeni tarafından ceza veya emniyet tedbiri yaptırımına bağlanmış kanuni tip olarak tanımlanabilir" (İçel,2004:3). Katoğlu'na göre ise "Suç, davranış kurallarını içeren ceza normunun ve ceza hukukunun ihlalidir" (Katoğlu, 2003:25).

Suç en genel ifadesiyle " Ceza yasalarında yapılması ya da yapılmaması suç olarak ifade edilen davranışlar" olarak tanımlanmaktadır (İçli, 2009:8).

Bütün bu tanımlamalardan, "cezalandırılabilir bir eylem olma sonucu" çıkartılan suçun unsurlarına baktığımızda, unsurların literatürde genel olarak aynı biçimde tanımlanmakla beraber; manevi unsurun suçun unsuru sayılıp, sayılmaması hususunda bir ayrımın olduğu görülmektedir. Suçun sosyolojik boyutuna baktığımızda suçun aktif süjesini şüpheli veya sanık pasif süjesini ise mağdur, müşteki veya suçtan zarar gören oluşturmaktadır.

1.4.3. Çocuk Suçluluğu

Çocuk suçluluğu, hukuk sistemlerinin suçun aktif süjesini “çocuklar” ve “yetişkinler” olarak ikiye ayırarak, çocuklar ve yetişkinlere farklı yargılama sistemi, ceza ve infaz rejimi öngörmesi neticesinde oluşturulmuş bir kavramdır (Balo, 2009:165). Bazı kaynaklara göre ise çocuk suçluluğu çocuğun sosyal uyumsuzluğunun bir ifadesi veya çocuktaki sapmış davranışların yasal müdahale gerektirecek duruma düşmesi olarak tanımlanmaktadır (İçli, 2009:5).

Bu kavram üzerine çalışmalar 19. yüzyılda sanayi devriminin etkileriyle ortaya çıkan olumsuz koşullar neticesinde başlamış ve halen günümüzde devam etmektedir (Balo, 2009:164).

Sosyolojik olarak kentle bütünleşememenin getirdiği eksiklik, çocuklar üzerinde çözümlenmesi güç problemler yaratarak, çocuk suçluluğunun temel kaynaklarından birini oluşturmaktadır. Kentlerin yapısı meydana gelen yatay ve dikey hareketlilik neticesinde daha karmaşık hale gelmekte, bu nedenle ailenin yapı ve fonksiyonlarında ortaya çıkan değişimler, çocukların ve gençlerin sosyalizasyonunda önemli problemlere yol açmaktadır (İçli, 2009: VII,1).

Çocuk suçluluğu ile amaçlanmak istenilen, bir taraftan çocuğu ceza hukukunun dışına çıkarmak diğer taraftan ise çocuğu suç teşkil eden fiili nedeniyle cezalandırmaktan öte çocuğun işlediği bu fiil nedeniyle ıslahını sağlamaktır (Balo, 2009:166; İçli, 2009:142).

Bu nedenlerle çocukların suçları nedeniyle yapılan adli soruşturma ve kovuşturmalara ilişkin ayrı usuller benimsenmiştir. Ülkemizde bu doğrultuda yürürlüğe giren ilk kanun, 01.06.1982 tarihinde yürürlüğe giren 2253 sayılı “Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun”dur. Bu kanun halen yürürlükte olan 15.07.2005 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5395 sayılı “Çocuk Koruma Kanunu” ile yürürlükten kaldırılmıştır.

5395 sayılı kanunun genel gerekçesinde, çocukla ilgili yapılacak tüm işlemlerde, öncelikli olarak çocuğun yararının gözetilmesinin gerektiği benimsenmiştir. Nitekim bu hususta gerek “suça sürüklenen çocuklar” gerek “korunmaya ihtiyacı olan çocuklar” için koruyucu ve destekleyici tedbirler öngörülmüştür (Balo, 2009:174).

Nitekim 5395 sayılı kanunda dünyada çocuk suçluluğundaki yeni eğilimler dikkate alınarak, çocuğun doğrudan suçlu olarak görüldüğü “suçlu çocuk” anlayışından uzaklaşarak, çocuğun, ekonomik ve sosyal sebepler ve algı düzeyi nedeniyle suç içerisinde yer aldığı düşüncesine dayanan, “suça sürüklenen çocuk” tabirinin kullanılması yoluna gidildiği anlaşılmaktadır.

Bütün bu anlatımdan sonra çocuk suçluluğu konusunda önem arzeden ve literatürde sıkça kullanılan “suça sürüklenen çocuk” ve “korunmaya ihtiyacı olan çocuk” tanımlarının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

Bu kavramları tanımlayan 15.07.2005 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5395 sayılı “Çocuk Koruma Kanunun” 3. maddesine göre, “suça sürüklenen çocuk”, kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiasıyla hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuktur.

Bir diğer kavram olan “korunma ihtiyacı olan çocuk” ise, aynı maddeye göre bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru olan çocuktur.

Bu iki tanımdan suça sürüklenen çocuğun suç ilişkisi içerisinde aktif yani eylemi gerçekleştiren; korunmaya muhtaç çocuğun ise pasif yani suçun mağdurunu oluşturan çocuğu tanımladığı sonucuna erişilebilir.

Çocuk ne doğuştan kötü ne de doğuştan iyi bir varlıktır. İyiye de kötüye de açıktır. Sonucu belirleyen eğitim ve yaşam olduğu açıktır. Çocuk suçluluğunun önemi, çocuğun uyumsuzluğunun bir işareti olması ve gittikçe vahimleşebilme olasılığının bulunmasıdır (Yücel, 1990:150).

Çocuğa ait suçluluğun diğer suçluluk kategorilerinden ayrılmasının nedeni, söz konusu durumun hukuki boyutundan çok psiko-pedagojik ve sosyal boyutuna yapılmak istenilen vurgu nedeniyle. Yapılan araştırmalar göstermektedir ki, suçluluğu benimsemiş olan çocuk yaşı ilerlemesi ile beraber suçluluktan uzaklaşmaktadır. Bu nedenle çocuk ve gencin işlediği suçu çocuğun kritik gelişme dönemlerinden soyutlayarak ona yalnızca “suçlu” gözüyle bakmak akılcı ve insanca bir davranış olarak nitelendirilemez (Yücel, 1990:150).

Çocukları suça iten saiklerin, çocukların fizyolojik yapılarının ve işledikleri suçların manevi unsurlarının yetişkinlerin işledikleri suçlardan farklı olması, çocuk suçluluğunun yetişkin suçluluğundan ayrılmasına neden olan en önemli faktörlerdir (Balo, 2009:165).

1.4.4. Çocuk Suçluluğuna İlişkin İstatistikî Veriler

Yapılan araştırmalara göre çocukların en sık işledikleri suçlar cinsel suçlar ve mala karşı işlenen suçlar olarak sayılabilir. Mala karşı suçlardan evden, işyerinden hırsızlık ile kapkaç ve gasp işleme oranları yüksek suçları oluşturmaktadır (İçli, 2009:10).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nin 1995 – 2004 yıllarına ait cezaevine giren 11 yaş üstü hükümlü sayısının toplam nüfusa oranı neticesinde ortaya çıkan istatistikî verilerin incelenmesi neticesinde kızların suç işleme oranları artış göstermektedir. Bu artışın genel hükümlülük oranındaki artışa paralellik gösterdiği ve incelenen yılların oranlarında erkeklerin oranlarının kızlarınkinden çok daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (İçli, 2009:11).

Öter'in yapmış olduğu bir çalışmaya göre, 2004 yılı içerisinde çocukların en fazla işlediği suç türü mala karşı suçlardır. Cinsiyete göre suç türü incelendiğinde erkek çocukların, kız çocuklara göre daha çok suça karıştığı, mala karşı suçların %87,9'unu, şahsa karşı suçların ise %88,4'ünü erkeklerin işlediği tespit edilmiştir.

TÜİK'nun 2012 yılında yayınladığı “Güvenlik birimine gele veya getirilen çocuklar” başlıklı çalışmada Türkiye genelinde Emniyet ve Jandarma kurumlarına getirilen çocuk sayıları istatistikî olarak tespit edilmiştir. Araştırmamızın yapıldığı 2009 – 2010 yıllarına ilişkin veriler dikkate alındığında Türkiye genelinde 2009 yılı içinde toplam 151.961 çocuğun kolluk birimlerine getirildiği, %72,11'ine tekabül eden 109.591 çocuğun erkek, 27,89'una tekabül eden 42.370 çocuğun ise kız çocuğu olduğu tespit edilmiştir. 2010 yılı içinde ise toplam 188.044 çocuğun kolluk birimlerine getirildiği, %70,30'una tekabül eden 132,044 çocuğun erkek, 29,70'ine tekabül eden 55.849 çocuğun ise kız çocuğu olduğu tespit edilmiştir (TÜİK, 2012:1).

Güvenlik birimlerine getirilen çocukların suça sürüklenme nedeniyle getirilmelerine ilişkin istatistikî veriler ele alındığında 2009 yılı içinde toplam 68.344

çocuğun suça sürüklenmiş olması nedeniyle kolluk birimlerine getirildiği, %89,5'sine tekabül eden 61.151 çocuğun erkek, %10,5'üne tekabül eden 7.193 çocuğun ise kız çocuk olduğu tespit edilmiştir. 2010 yılı içinde ise toplam 83.393 çocuğun suça sürüklenmiş olması nedeniyle kolluk birimlerine getirildiği, %89'una tekabül eden 74.251 çocuğun erkek, %11'ine tekabül eden 9.142 çocuğun ise kız çocuğu olduğu tespit edilmiştir (TÜİK, 2012:2).

Bu iki yıla ilişkin veriler dikkate alındığında suça sürüklenme nedeniyle kolluk birimlerine getirilen toplam çocuk sayısında 2010 yılında, 2009 yılına göre %10 oranında bir artış olduğu, 2010 yılında kolluk birimlerine suça sürüklenmesi nedeniyle getirilen kız çocuğu sayısında 2009 yılına oranla %0,5'lik bir artış olduğu anlaşılmaktadır.

Yurt dışında çocuk suçluluğu üzerinde yapılan çalışmalar incelendiğinde Amerika'nın Kaliforniya eyaletinde yapılan "Gençliğin Güvenliği" konulu saha araştırması önemli çalışmalardan birini oluşturmaktadır. Çalışma gereğince Kasım 1999 ve Nisan 2000 yılları arasında, Kaliforniya'da yer alan 108 resmi ve 7 özel okulun 7,9 ve 11. sınıflarında toplam 12,777 öğrenci üzerinde araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırmada mala zarar verme, silah taşıma ve kullanma, tehdit, yaralama, çete üyesi olma ve tutuklanmayla ilgi öğrencilerin okul ve mahalle güvenliği algıları incelenmiştir. Sonuç olarak okullarda fiziksel şiddetin silah taşıma ve bulundurma vakasından daha genel bir problem olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın sonuçlarının 1995-1997 arasında yapılan aynı araştırma sonuçlarıyla mukayese edilmesi neticesinde rapor edilen şiddet ve mağduriyet oranları ile silah taşıma oranlarının arttığı tespit edilmiştir (İçli, 2009:9).

Nelson ve Israel'in çalışmalarında şiddet suçu işleyen gençlerin sayısının 1985 ve 1998 yılları arasında %54 oranında artış gösterdiği ifade edilmektedir (İçli, 2009:9). Türkiye'de şiddete ilişkin verilerden bir kısmı aile içinde yaşanması nedeniyle gizli tutulabilmektedir. Bu nedenle ulaşılan istatistikî verilerden daha fazla oranda şiddet ve suç olgusunun varlığı dikkate alınmalıdır (RTÜK, 2004:23).

1.5. ŞİDDET İÇERİKLİ MEDYA YAYINLARININ ENGELLENMESİNE İLİŞKİN MEVZUAT

1.5.1. Uluslararası Mevzuat

Avrupa Birliği'ne üye ülkeler açısından temel kanun niteliğinde bulunan Temel Haklar Şartı'nın 11. maddesi, medya yayınlarına ilişkin temel yasal dayanağı oluşturmaktadır. Anılan maddenin ikinci fıkrası “Medyanın hürriyetine ve çoğulculuğuna saygı gösterilir” ifadesine yer vermektedir. Böylece ilk defa Temel Haklar Şartıyla “medya özgürlüğü” kavramı tanınmış hale gelmiştir. Bu ifade 29 Ekim 2004 tarihinde imzalanan Avrupa Birliği Anayasa tasarısına aynen intikal ettirilmiş bulunmaktadır (RTÜK, 2008:51).

Avrupa Konseyi tarafından çıkartılan ülkemizin de taraf olduğu Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesinin “Yayıncının Sorumlulukları” başlıklı 7. maddesinin 1. paragrafının (b) bendi ile 2. paragrafı şiddet içerikli yayınlara ilişkindir. Bu maddelere göre:

“ Program hizmetleri özellikle:

b) Şiddet eğilimini körüklemeyecek veya ırkçı nefret duygularını kışkırtıcı nitelikte olmayacaktır.

2. Gençlerin ve çocukların fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişimini zedeleyebilecek türden program hizmetleri bunların seyredilebileceği zaman ve saatlerde yayımlanmayacaktır” (RTÜK, 2004:6).

Avrupa Birliği'nin yayınlarını düzenleyen mevzuatta yer alan “Avrupa Sınır Tanımayan Televizyon Direktifi'nin” “Çocukların ve Kamu Düzeninin Korunması” başlıklı 22. maddesinin 1. paragrafı, şiddet konusunda üye olan devletlere alınması gereken tedbirleri göstermektedir. Buna göre:

“1. Üye Devletler, yargı yetkileri kapsamındaki televizyon yayınlarının çocukların fiziksel, ruhsal ya da ahlaki gelişimini ciddi şekilde zayıflatabilecek programları ve özellikle pornografi ya da ölçsüz şiddet içeren programları yayınlamamaları için uygun önlemler alacaklardır” (RTÜK, 2004:6).

Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği'nin mevzuatında yer alan bu hükümler asgari düzenlemeleri içerdiğinden, bu mevzuata aykırı olmamak şartıyla üye ülkeler daha detaylı ve kapsamlı düzenleme yapma hakkına sahiptir (RTÜK, 2004:6).

Bu nedenle medya alanında üye ülkelerin farklı politikalar benimsediği, bazılarının liberal politikalar benimserken, bazı üye devletlerin medya sektörünü sıkı kurallarla düzenlediği tespit edilmektedir (RTÜK, 2008:53).

İngiltere'deki kanuni düzenlemelere göre şiddet yayınlarında yayıncı ve yapımcı, şiddetin düzeyinin programın bütünlüğü için gerekli olup olmadığından emin olmalıdır (RTÜK, 2004:6).

İngiltere İletişim Kurumu Yönetim Kurulu Başkanlığı Ofisi direktörü olarak görev yapan Dominic Morris'e göre, İngiltere çocukların medya yayınlarının olumsuz faktörlerinden korunması hususunda liberal yorumu benimsemektedir (RTÜK, 2008:30).

Fransa'daki kanuni düzenlemelere göre televizyon kuruluşu kamunun duyarlılığını yok edici sahneler içeren, gençlere yönelik televizyon yayınlarını yayınlamamaya özen göstermelidir (RTÜK, 2004:7).

Fransa Görsel ve İşitsel Yüksek Konseyi Dış İlişkiler Temsilcisi Laurent Letailleur'un aktarımlarına göre, Fransız yayıncılar Fransa Cumhuriyeti'nin, cumhuriyet düzeni, küçüklerin korunması gibi temel ilkeleri ihlal etmemek kaydıyla istediklerini yayınlamakta serbesttirler. Bu ilkelere riayet edilip edilmediğinin denetimi görevi ise, düzenlemeden sorumlu Görsel ve İşitsel Üst Kurul'a verilmiştir (RTÜK, 2008:33).

Letailleur'un aktarımlarına göre, Fransa'da yasal düzenlemelere göre yayınlanan programların %60'ı Avrupa menşeli ve bunların da %20'si Fransızca olmalıdır (RTÜK, 2008:35). Bu anlatımlardan Fransız televizyon yayınlarında, Fransız kültürünün korunmasının önemsendiği anlaşılmaktadır.

1.5.2. Ulusal Mevzuat

Bu bölümde ülkemizde yürürlükte bulunan mevcut kanuni yapı, onaylanarak kabul edilmesi nedeniyle artık bir iç hukuk kuralı haline gelmiş bulunan “Çocuk Hakları Sözleşmesi” ekseninde aktarılacaktır.

Oğuz Polat’a göre, Türkiye’de medya, kişi ve kurumlarca gerçekleştirilen, oldukça güncel bir çocuk istismarı türüne neden olmaktadır. Çocuklarla ilgili yapılacak yayın ve haberler, çocukların rol alacakları reklam filmleri, tanıtacakları ürünler ve filmlerin süresine ilişkin düzenlemelerin yer aldığı yürürlükteki kanun maddeleri, Türkiye’nin taraf olduğu Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesi ile çelişmektedir (RTÜK, 2002:22).

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20.11.1989 tarihinde kabul edilen ve ülkemizde 25.01.1995 tarih ve 22184 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Çocuk Hakları Sözleşmesi” ile beraber Türkiye, nitelikli bireyler yetiştirmek hususunda önemli bir sorumluluk altına girmiş bulunmaktadır (DPT, 2001:1).

Çocuk Hakları Sözleşmesi salt bir iyiniyet bildirgesi olmayıp, altına imza atan devletleri bağlayıp yükümlülük altına sokan bir hukuksal bağittir. Bu haliyle sözleşme, çocuğu ana babanın, işverenin ve devletin üzerinde dilediği gibi tasarruf edebileceği bir nesne olmaktan çıkarak; bağımsız kişiliğe sahip, onurlu ve saygın bir özneye dönüştürme sürecinde ciddi bir adımdır (Balo, 2009:170; RTÜK, 2002:21).

Çocuk Hakları Sözleşmesi ile beraber çocuklara özgü kanun, yargılama usulü ve makamlar oluşturma gerekliliği tüm taraf devletler için bir yükümlülük haline gelmiştir. (Balo, 2009:173).

Çocukların her türlü istismardan ve şiddet içerikli yayınlardan korunmasına dair maddeler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 16 ve 17. maddelerinde düzenlenmiş olup aşağıda bu maddeler hakkında detaylı bilgi verilmiştir.

1.5.2.1. Özel Yaşamın Dokunulmazlığı

Özel yaşamın dokunulmazlığı, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 16. maddesinde yer almakta olup, madde hükmü şu şekildedir:

“1. Hiçbir çocuğun özel yaşantısına, aile, konut ve iletişimine keyfi ya da haksız bir biçimde müdahale yapılamayacağı gibi, onur ve itibarına da haksız olarak saldırılamaz.

2. Çocuğun bu tür müdahale ve saldırılara karşı yasa tarafından korunmaya hakkı vardır.”

Bu maddenin bir gereği olarak çocuklarla ilgili haber ve yorumlarda özellikle çocukların yargılanmalarına ilişkin yayınlarda çocukların teşhirinin önlenilmesi gerekmektedir (RTÜK, 2002:23).

Bu hakla ilgili olarak 03.03.2011 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6112 sayılı “Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkındaki Kanununun” “Yayın Hizmeti İlkeleri” başlıklı 8.maddesinin (i) bendinde “Suçlu olduğu yargı kararı ile kesinleşmedikçe hiç kimse suçlu ilân edilemez veya suçluymuş gibi gösterilemez; yargıya intikal eden konularda yargılama süresince, haber niteliği dışında yargılama sürecini ve tarafsızlığını etkiler nitelikte yayın yapılamaz” hükmüne yer verilmiştir.

6112 sayılı Kanunda getirilen düzenlemelerle beraber RTÜK, radyo ve televizyon alanında yapılan yayınları denetleme yetkisine sahip bir kuruldur. Bu kanun ve buna bağlı yönetmelikler ile RTÜK kendisine verilen yetkiler doğrultusunda, radyo ve televizyon yayıncılarının uymak zorunda olduğu kuralları belirleyerek, yayınları kontrol etmek görevini üstlenmiştir. Belirlenen yayın ilkelerine uyulmaması halinde, RTÜK tarafından idari yaptırım yoluna gidileceği Kanunda belirtilmiştir.

Özel yaşamın dokunulmazlığı hakkı idari yaptırımla korunduğu gibi, 26.06.2004 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren 5187 sayılı “Basın Kanunu” ile de korunmaktadır. 5187 sayılı Kanunun 21. maddesinin (c) bendinde yer alan düzenlemeyle “Onsekiz yaşından küçük olan suç faili veya mağdurlarının, kimliklerini açıklayacak ya da tanınmalarına yol açacak şekilde yayın yapanlar bir

milyar liradan, yirmi milyar liraya kadar adli para cezasıyla cezalandırılır” hükmüne yer verilmiştir. Bu düzenlemeyle özel yaşamın dokunulmazlığı hakkı cezai yaptırımla da güvence altına alınmıştır.

Çocuk Hakları Komisyonu, suça itilmiş çocuklarda özel yaşama dikkat kuralının çiğnendiğini belirtmekte olup, çocuğun isminin saklanması ve fotoğrafının çekilmemesi gerektiğini, istismara uğramış çocuğun da afişe edilememesi gerektiğini belirtmektedir (RTÜK, 2002:24).

1.5.2.2. Doğru Biliçlenme Hakkı

Mustafa Ruhi Şirin’e göre yaşadığımız dünyada çocuk istismarı alanının genişlemesinin en temel nedeni, çocuk haklarını hiçe sayan medya ortamıdır (RTÜK, 2002:46).

Doğru Biliçlenme Hakkı, Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 17. maddesinde yer almaktadır. Madde hükmü şu şekildedir:

“Taraflar Devletler, kitle iletişim araçlarının önemini kabul ederek çocuğun; özellikle toplumsal, ruhsal ve ahlâki esenliği ile bedensel ve zihinsel sağlığını geliştirmeye yönelik çeşitli ulusal ve uluslararası kaynaklardan bilgi ve belge edinmesini sağlarlar. Bu amaçla Taraflar Devletler:

- a) Kitle iletişim araçlarını çocuk bakımından toplumsal ve kültürel yararı olan ve 29 uncu maddenin ruhuna uygun bilgi ve belgeyi yaymak için teşvik ederler;
- b) Çeşitli kültürel, ulusal ve uluslararası kaynaklardan gelen bu türde bilgi ve belgelerin üretimi, değişimi ve yayımı amacıyla uluslararası işbirliğini teşvik ederler;
- c) Çocuk kitaplarının üretimini ve yayılmasını teşvik ederler;
- d) Kitle iletişim araçlarını azınlık grubu veya bir yerli ahaliye mensup çocukların dil gereksinimlerine özel önem göstermeleri konusunda teşvik ederler;

e) 13 ve 18. maddelerde yer alan kurallar gözönünde tutularak çocuğun esenliğine zarar verebilecek bilgi ve belgelere karşı korunması için uygun yönlendirici ilkeler geliştirilmesini teşvik ederler.”

Bu maddeye göre devlet, çocukların, değişik kaynaklardan gerekli bilgilere ulaşmasını, kitle iletişim araçlarının çocuklar açısından sosyal ve kültürel yarar sağlayacak bilgiler yaymasını teşvik edecek, buna karşılık çocukları zararlı yayınlardan koruyacaktır.

Nitekim bu hususta yazılı medya yayınlarına ilişkin ülkemizde Cumhuriyet dönemi içerisinde çıkartılan ilk kanunun 07.07.1927 tarihli resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 1117 sayılı “Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu” dur. Adı geçen kanun ile 18 yaşından küçük çocukların üzerinde kötü tesir yapabilecek, çocukların maneviyatı üzerinde olumsuz etkiler yaratabilecek nitelikteki basılı medya yayınlarının sınırlandırılması yolunda düzenlemeler getirilmesi yoluna gidilmiştir (RTÜK, 2002:24).

Yazılı basın haricinde medya organlarının uyması gerekli kuralları düzenlemek üzere 6112 sayılı “Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun” ile çocukların doğru olarak bilinçlenmeleri ve maruz kalacakları şiddet yayınlarının sınırlandırılması hususlarına ilişkin düzenlenmelere yer verilmiştir.

Ülkemizin medya yayıncılığa ilişkin temel kanunu niteliğindeki bu kanunun “Yayın Hizmeti İlkeleri” başlığını taşıyan 8. maddesinin (b), (d), (g), (ğ) ve (ş) bentleri ile 8. maddenin 2.fıkrası, şiddete ilişkin konuları düzenlemektedir. Adı geçen hükümler aşağıdaki şekildedir:

“**b)** Yayın hizmetleri, ırk, dil, din, cinsiyet, sınıf, bölge ve mezhep farkı gözeterek toplumu kin ve düşmanlığa tahrik edemez veya toplumda nefret duyguları oluşturmaz.”

“**d)** Yayın hizmetleri, terörü övemez ve teşvik edemez, terör örgütlerini güçlü veya haklı gösteremez, terör örgütlerinin korkutucu ve yıldırıcı özelliklerini yansıtıcı nitelikte olamaz. Terör eylemini, faillerini ve mağdurlarını terörün amaçlarına hizmet eder şekilde sunamaz.”

“g) Yayın hizmetleri suç işlemeyi, suçluyu ve suç örgütlerini övücü, suç tekniklerini öğretici nitelikte olamaz.”

“ğ) Yayın hizmetleri, çocuklara, güçsüzlere ve engellilere karşı istismar içeremez ve şiddeti teşvik edemez.”

“ş) Yayın hizmetleri, şiddeti özendirici veya kanıksatıcı olamaz.”

8. maddenin 2. fıkrasında ise “Radyo ve televizyon yayın hizmetlerinde, çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel veya ahlakî gelişimine zarar verebilecek türde içerik taşıyan programlar bunların izleyebileceği zaman dilimlerinde ve koruyucu sembol kullanılmadan yayınlanamaz.” hükmü yer almaktadır.

6112 sayılı kanunun 8.maddesindeki yayın ilkelerini açıklar mahiyetteki “Yayın Hizmeti Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” 02.11.2011 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmeliğin 8. maddesinin (ş) bendinde ve 8. maddesinin 2.fıkrasında çocukların şiddet yayınlarından korunmasına ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir.

“ş) Yayın hizmetleri, şiddeti özendirici veya kanıksatıcı olamaz. Saldırgan davranış ve tutumların öğrenilmesine, şiddete karşı duyarsızlaşmaya ve şiddeti normalleştirmeye neden olamaz. Haber bültenlerinde veya haber programlarında şiddet unsuru taşıyan ses ve görüntüler süresi gereğinden uzun tutularak, tekrara başvurularak ya da gerçekliğiyle oynanarak haber niteliği dışında yayınlanamaz. Şiddeti olumlayan yorum ve ifadelere yer verilemez.”

Yönetmeliğin 8. maddenin 2. fıkrasında ise “Radyo ve televizyon yayın hizmetlerinde, çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel veya ahlakî gelişimine zarar verebilecek türde içerik taşıyan programlar bunların izleyebileceği korumalı saatlerde, koruyucu sembol kullanılsa dahi yayınlanamaz. Korumalı saatlerdeki program tanıtımlarında çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel veya ahlakî gelişimine zarar verebilecek türde şiddet, cinsellik ve benzeri unsurlar taşıyan içeriklere yer verilemez.” hükmü yer almaktadır.

Çocukların şiddet içerikli ve kendilerine uygun olmayan programlardan korunması için Yönetmeliğin 23. maddesinin 4. fıkrasında hukuki düzenleme getirilmiştir.

Bu maddeye göre “Bir programın şiddet ve korku, cinsellik ve olumsuz örnek oluşturabilecek; ayrımcılık, alkol ve sigaranın aşırı kullanımı, madde kullanımı, yasa dışı davranışlar ile kaba ve küfürlü konuşmalar içermesi durumunda, o programın olası zararlı içerikte olabileceğine ilişkin Ek-1’de yer alan “Şiddet/Korku”, “Cinsellik”, “Olumsuz Örnek Oluşturabilecek Davranışlar” sembolleri kullanılır.”

Doğru Bilinçlenme Hakkının koruduğu çocuğun şiddet yayınlarına karşı korunması ilkesi yukarıda belirtilen hukuki düzenlemelerle koruma altına alınmıştır. Bu düzenlemelere aykırı davranan radyo ve televizyon yayınları hakkında, 6112 sayılı kanunun 32. maddesine göre eylemin niteliğine göre RTÜK tarafından “uyarma”, “yayın durdurma” veya “idari para cezası verilmesi” yaptırımlarının uygulanacağı belirtilmiştir.

Çocukların şiddet içerikli yayınlardan etkilenmesine ilişkin çalışmalar yürüten Kanada, Panama, Jamaika’ya ait raporlarda çocukların, mutlak surette şiddet dolu programlardan etkilenmelerinin ortadan kaldırılması gerekmektedir (RTÜK, 2002: 25).

İKİNCİ BÖLÜM

TELEVİZYON YAYINLARI ÜZERİNE YAPILAN ARAŞTIRMALARDA KULLANILAN YÖNTEMLER VE ELDE EDİLEN BULGULAR

Televizyonun etkileri konusunda ilk çalışmalar İngiltere, Amerika ve Kanada'da 1950'lerin ortasında eş zamanlı olarak başlamıştır. İngiltere'de 15 milyon hane halkının 3 milyonunda televizyonunun bulunduğu yani TV'nin göreceli olarak yeni olduğu bir dönemde Hilde Himmelweit'in kontrolünde, London School of Economics and Political Science'da çocukların televizyon izleme kalıpları incelenmiştir. BBC tarafından önerilen ve bağımsız araştırmacılar tarafından yürütülen bu çalışma 1955 yılında başlamış ve 1958 yılında rapor yayınlanmıştır. Himmelweit'e göre, izleyicilerde kontrollerden sonra daha fazla saldırganlık ve uyumsuzluk bulunmamış ve televizyonun saldırgan davranışlara yol açması olası bulunmamıştır. Buna rağmen duygusal açıdan rahatsız çocuklarda saldırganlığa neden olmaktadır. İlk araştırmalar televizyonda şiddet sorununun bazı yönlerini tanımlamış ve daha detaylı incelemelerin yapılmasına zemin hazırlamıştır (İşiker, 2011:16,17).

1960'lı yılların başında, Albert Bandura tarafından yürütülen, televizyon ve şiddet ilişkisini inceleyen ilk deneysel çalışmalar başlamıştır. Bandura, ilk çalışmalarında çocukların gözlem ve taklit yoluyla öğrendiğini ortaya koymuş ve sosyal öğrenme paradigmasını oluşturmuştur (İşiker, 2011:17).

1969 yılı sonlarında George Gerbner yaptığı çalışmada bir hafta süreyle TV'nin prime time² yayınlarını izlemiştir. Gerbner, bu zaman dilimindeki her 10 programın 8'inde şiddet olduğu ve çocukların TV karşısında olduğu saatlerin, şiddetin yoğun bulunduğu saatler olduğu sonucuna ulaşmıştır (İşiker, 2011:18).

² Prime time: Televizyonun en çok izlendiği zaman dilimi

1986 yılında yayınlanan çalışmalarda televizyonun etkisi hususunda elle tutulur bir kanıt elde edilememiştir (Batmaz ve Aksoy, 1995:21).

Aşağıda alt başlıklar halinde literatürde yer alan çalışmalar bölümlere ayrılarak anlatılmıştır. Yapılan araştırma sonuçları dikkate alınarak her ne kadar çalışmamız açısından çocukların televizyon izleme eğilimleri önem arz etmekte ise de; çalışmalardan da anlaşılacağı üzere çocukların televizyon izleme faaliyetinde ebeveynlerin denetim eksikliği nedeniyle çocukların yetişkinlerin izleme faaliyetinden doğrudan veya dolaylı olarak etkilendikleri göz önüne alınarak, yetişkinlerin televizyon izleme eğilimlerine de yer verilmiştir.

2.1. TELEVİZYON YAYINLARI ÜZERİNDE YAPILAN ARAŞTIRMALARDA KULLANILAN YÖNTEMLER

2.1.1. Etnoğrafik Yöntem

Etnoğrafik yöntemde araştırmacı, izleme faaliyeti sürmekte iken, izleyici ile birlikte aynı koşulları paylaşmak suretiyle televizyon sürecine ilişkin birinci elden bilgi toplamaktadır. Araştırmacı böylece araştırdığı deneğin gündelik yaşam ortamına girmekte ve tek tek araştırdığı kişilerin davranışlarını tepkilerini, birbirleriyle olan ilişkilerini televizyon izleme sorunsalı bağlamında gözlemleyebilmektedir (Batmaz ve Aksoy, 1995:22).

2.1.2. Kültürel Göstergeler Analizi Yöntemi

Medya üzerinde yapılan araştırmalardan bir diğerini “Kültürel Göstergeler Analizi” oluşturmaktadır. Bu alanda çalışmalar George Gerbner ve arkadaşları tarafından yapılmıştır. Kültürel göstergeler analizi ileti sistemi ve ekme çözümlemeleri olmak üzere birbirini tamamlayan iki araştırmadan oluşmuştur. “Ekme” kavramı, izleyicilerin düşüncelerine televizyonun katkılarını ortaya koymaktadır. Gerbner ve arkadaşları bu proje kapsamında televizyon izlemenin izleyicilerin gündelik yaşamını etkileyip etkilemediğini, televizyon izleme günlük yaşamı etkiliyorsa, bunu nasıl yaptığını araştırmıştır (İşiker, 2011:28).

Gerbner'e göre televizyon mesajları, bireylere, arasından seçim yapmayacakları türden homojen mesajlar vermektedir ve bu anlamda bireyler seçici olmak açısından özgür değildir. Bu araştırma izleyicilerin zihinlerine mesajların nasıl ekildiğini konu alır. Bu süreç de "kültürlenme" süreci adı verilmektedir. Onlara göre televizyon ve kitle iletişim araçlarının etkisi uzun dönemde gözlenmelidir (Batmaz ve Aksoy, 1995:33).

Bu nedenle "Kültürel Göstergeler" analizi mesajın sorunsalı ile uğraşmaz kültürlenme sürecindeki rolü ile uğraşır. Bu yaklaşım gereğince televizyonun etkisinin güçlü bir şekilde var olduğunu göstermek üzere, özellikle şiddet içeren programların izleyiciler üzerindeki etkisi her yıl sürekli olarak test edilmekte ve uzun yıllar süren araştırmalar neticesinde "mesaj" ile "izleyici" arasında güçlü bir nedensellik ilişkisi kurulabileceği kabul edilmektedir (Batmaz ve Aksoy, 1995:21).

Kültürel göstergeler analizi ve ekme kuramı, televizyonun sunduğu dünya ve gerçek dünyanın farklı olduğunu ve televizyon dünyasının izleyiciler üzerinde davranış değişikliği gerçekleştirdiğini ortaya koymaktadır. Bu kurama göre televizyon izleme süreleri daha fazla olan izleyicilerin, televizyonda izledikleri dünya ile gerçek dünyayı anlamlandırdığı tespit edilmiştir (İşiker, 2011:29).

Kültürel göstergeler analizi ile yapılan çalışmalar özetle televizyon dünyasının, demografik olduğu kadar, olgusal olarak da gerçek hayatı çarpıtarak sunduğunu ortaya koymuştur.

2.2. TELEVİZYON İZLEME EĞİLİMLERİNE İLİŞKİN ARAŞTIRMALAR VE BULGULAR

2.2.1. Uluslararası Alanda Bireylerin Televizyon İzleme Eğilimleri

David Morley, 1895 yılında Güney Londra'da 18 aile üzerinde etnografik metod ile gerçekleştirdiği alan çalışması neticesinde evlerde televizyonun kontrolünün erkeklerde olduğunu tespit etmiştir (Batmaz ve Aksoy, 1995:22).

1968 ve 1992 yıllarında yapılan "ABD Mesaj Sistemi Analizi" isimli çalışmada televizyonda ağırlıkları yıllar itibariyle değişmeyen 3 temel konunun (1)

aile, ev, cinsel yakınlaşma, (2) suç eylemleri, (3) şiddet olduğu tespit edilmiştir. Bu konuların ABD “prime time” zaman diliminin süre olarak % 80 ini kapsadığı tespit edilmiştir (Batmaz ve Aksoy, 1995:35).

2.2.2. Türkiye’de Yetişkinlerin Televizyon İzleme Eğilimleri

Kültürel göstergeler analizi çerçevesinde Türkiye’de 1993 yılının Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarında İstanbul, Afyon, Sinop illerinin kent merkezlerinde 509 aile üzerinde, 15 yaş üstü 1293 ve 5 ila 15 yaş arası 705 kişi olmak üzere toplam 1998 kişi üzerinde araştırma yapılmıştır. Ankete yanıt verenlerin %68,4’ü evlerinde tek televizyon bulunduğunu, %25,8’i ise iki adet televizyonlarının bulunduğunu söylemişlerdir (Batmaz ve Aksoy, 1995:56).

Yapılan çalışmada her üç ilde de ortalama olarak 4 saatten fazla televizyon izlendiği, öğrenim durumu arttıkça gün içerisinde seyredilen televizyon miktarının düşmekte olduğu, nitekim okuryazar olmayanların %61’inin günde 4 saatten fazla televizyon seyrettiklerini beyan ettiği, ortaokul, lise, yüksek okul ve lisansüstü program mezunlarının ise günde ortalama 2-3 saat televizyon izledikleri tespit edilmiştir (Batmaz ve Aksoy, 1995:56).

Ailelerin düzenli olarak takip ettikleri programların başında %51,2’lik oranla haberler birinci sırada gelmektedir. “Ailece düzenli olarak takip ettiğiniz programlar nedir?” sorusuna cevap veren %55 oranındaki yetişkin nüfusun %25’inin haberleri, %16’sının ise “Sıcağı Sıcağına” programını düzenli olarak izledikleri tespit edilmiştir (Batmaz ve Aksoy, 1995:64).

Televizyon izleme eğilimleri konusunda RTÜK tarafından 2006 ve 2009 yılında yapılmış olan çalışmalar da literatürde önem arz etmektedir.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) Kamuoyu Yayın Araştırmaları ve Ölçme Dairesi tarafından 22 Aralık 2005 – 5 Ocak 2006 tarihleri arasında gerçekleştirilen “Televizyon İzleme Eğilimleri Araştırması” 2006 yılında “Televizyon İzleme Eğilimleri” adı altında yayınlanmıştır. Araştırma RTÜK’ün kurulduğu tarihten bu yana toplumun televizyon izleme eğilimlerini belirleyen ilk çalışma olması nedeniyle önem arz etmektedir (RTÜK, 2006a:1).

Araştırmaya Türkiye genelini temsilen 14 ilde 15 ve daha yukarı yaştaki toplam 4.606 kadın ve erkek katılmıştır. Görüşmelerin nerelerde yapılacağı Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından seçilmiş ve görüşmelerin kimlerle yapılacağı TÜİK tarafından belirlenen adreslerde sistematik rastlantısal yöntemle belirlenmiştir (RTÜK,2006a:3) .

Araştırmaya göre hafta içi günlerde ortalama televizyon izleme düzeyi 5,09 saattir. İzleyicilerin yarısından fazlası (%57,2'si) hafta içi günlerde 2 ile 5 saat arası televizyon izlediğini belirtmektedir. Hafta içi günlerde 10 saat ve daha fazla televizyon izlediğini belirtenlerin oranı %18,7'dir. Hafta içi ortalama televizyon izleme düzeyi izleyicilerin yaşadığı coğrafi bölgelere göre belirgin farklılaşmalar göstermektedir. En çok televizyon izleyenler İç Anadolu bölgesindekiler iken (5,85 saat), en az televizyon izleyenler Doğu Anadolu bölgesindekilerdir (4 saat) (RTÜK,2006a:12).

Araştırmaya göre, Televizyonda görmekten en rahatsız olunan yayınlar şöyle sıralanmaktadır: Magazin programları, evlilik, dans, vb yarışma programları, kadın programlarıdır (RTÜK, 2006a:20).

Araştırmaya göre 15- 20 yaş arasında yer alanların en fazla 18:00 ila 21:00 arasında TV izledikleri tespit edilmiştir (RTÜK, 2006a:53).

2006 yılında yapılan çalışmaya benzer nitelikte 2009 yılında RTÜK tarafından Televizyon İzleme Eğilimleri Araştırması yapılmış olup; 21 ilde, toplam 2.570 kişiden oluşan bir örneklem grubu incelenmiştir. Araştırma, 1.263 kadın (% 49.1) ve 1.307 erkek (% 50.9) denek ile yapılmıştır. Deneklerin yaşları 15 – 61 ve 61 yaş üstü yaş aralığında 8 grupta incelenmiştir (RTÜK, 2009:5,6) .

2006 ve 2009 yıllarında yapılan televizyon izleme eğilimlerine ilişkin araştırmaların mukayesesi neticesinde şu sonuçlara ulaşılmıştır.

2009 yılındaki araştırmaya göre hafta içi günlük ortalama televizyon izleme sürelerine bakıldığında, % 20.5 ile “3 saat”, % 17.2 ile “2 saat” ve % 16.4 ile “4 saat” dilimlerinin öne çıktığı, % 4.5 oranında “10 saat ve üzeri” sürede televizyon izlendiği görülmektedir (RTÜK, 2009:7).

2006 yılında gerçekleştirilen araştırmanın sonuçlarına göre deneklerin, hafta içi günlük ortalama olarak % 18.7 ile “10 saat ve üzeri”, % 15.6 ile “3 saat”, % 15 ile

“2 saat” ve % 13.4 ile “4 saat” süre ile televizyon izlediği gözlenmektedir (RTÜK, 2009:7).

Araştırmaların sonuçlarının karşılaştırılması neticesinde hafta içi günlük ortalama televizyon izleme süreleri “2 saat” diliminde % 2.2, “3 saat” diliminde % 4.9, “4 saat” diliminde % 3 oranında artarken; “10 saat ve üzeri” diliminde % 14.2 oranında ciddi bir azalmanın söz konusu olduğu, neticeten hafta içinde uzun süreli televizyon izleme eğiliminde düşüş olduğu tespit edilmiştir (RTÜK, 2009:7).

2009 yılında yapılan araştırmaya göre hafta sonu günlük ortalama televizyon izleme sürelerine bakıldığında, % 15.8 ile “6 saat”, % 15.7 ile “4 saat”, % 15.6 ile “2 saat” ve % 15.2 ile “3 saat” dilimlerinin öne çıktığı, “10 saat ve üzeri” saat diliminin % 5.9 ile düşük bir değer taşıdığı görülmüştür (RTÜK, 2009:10)

2006 yılında gerçekleştirilen araştırmanın sonuçlarına göre deneklerin, hafta sonu günlük ortalama olarak % 14.8 ile “10 saat ve üzeri”, % 14 ile “5 saat”, % 13.1 ile “4 saat” ve % 12.9 ile “3 saat” televizyon izlediği gözlenmektedir (RTÜK, 2009:10) .

Araştırmaların sonuçlarının karşılaştırılması neticesinde, hafta sonu günlük ortalama televizyon izleme süreleri, “3 saat” diliminde % 2.3, “4 saat” diliminde % 2.6 oranında artarken, “10 saat ve üzeri” diliminde % 8.9 oranında ciddi bir azalma söz konusudur. Benzer durum, hafta içi günlük ortalama televizyon izleme süresi açısından da geçerli olmuştur (RTÜK, 2009:10).

Televizyon programlarının izlenme sıklığı ile ilgili verilere bakıldığında 2009 tarihli araştırmada, % 93.7 ile “haberler”, % 86.2 ile “yerli diziler” ve % 61.8 ile “dinî programlar”, ankete katılan denekler tarafından “izlenen” program türleri içinde en yüksek orana sahiptir (RTÜK, 2009:19).

2006 yılında yapılan araştırma sonuçlarına göre, “izlenen” program türleri açısından “haberler” % 88.1, “yerli diziler” % 71.9 ve “dinî programlar” % 60.6 değer almaktadır (RTÜK, 2009: 19).

Her iki araştırmada da program türü açısından en çok izlenen televizyon programlarının haber programları olduğu anlaşılmaktadır.

Yukarıda zikredilen Türkiye ölçeğinde yapılmış olan araştırmaların genelinden Türkiye’de ortalama Tv izleme süresinin on yıldan fazla süreç içerisinde

düşmekle beraber 3-4 saat düzeyinde olduğu ve en çok tercih edilen programların haber programları olduğu anlaşılmıştır.

2.2.3. Türkiye’de Çocukların Tv Yayınlarını İzleme Eğilimlerine İlişkin Araştırmalar

Çocuğu en çok ve en yoğun biçimde etkileyen iletişim aracı televizyondur. Televizyon aynı zaman da çocuğun her türlü yayına ulaşabilmesini sağlayan çok yönlü bir araç konumunda olması nedeniyle önem arz etmektedir.

Ülkemizde yapılan çalışmalar televizyon aracılığıyla, çocukların edilgen bir şekilde popüler tüketim kültürünün hedefi haline geldiğini göstermektedir. Çocukların televizyon izleme oranıyla, dilde yaşadığı kültürel yabancılaşma arasında doğru orantılı bir ilişki olduğu ve çocukların kitle iletişim aracı olarak televizyondan aldıkları iletileri, farkındalıktan yoksun olarak içselleştirdikleri tespit edilmiştir (Cesur ve Paker, 2007:109).

Kaskun ve Öztunç, yapılan araştırmalara göre televizyon sektöründeki gelişmelerin çocuklara yönelik yayın sürelerinin arttırdığını, ancak bu yayınların içerik itibarıyla ne kadar ‘çocuk programı’ olarak değerlendirilebileceğinin şüpheli olduğunu belirtmişlerdir (Kaskun ve Öztunç, 2009).

Yetişkinlerin çoğu televizyonu eğlenmek amacıyla izlemekte iken, çocuklar ise eğlendirici buldukları televizyonu dünyayı tanımak ve anlamak için izlemektedirler. Çocuklar “kurmaca” ve “gerçek” arasındaki farkı, çoğu kez yetişkinler kadar kolay bir biçimde algılayamamaları nedeniyle, televizyon karşısında yetişkinlere oranla daha korunmasız durumda bulunmaktadır (Kaskun ve Öztunç, 2009).

Çocukların sadece kendilerine yönelik programları değil; aynı zamanda yetişkinlere yönelik programları da izledikleri bilinmektedir. Yetişkinin vakit geçirmek amacıyla izlediği bir program, çocuğun yeni beceriler kazandığı, insanlar arası ilişkiler konusunda yeni fikirler edindiği bir ortamı oluşturabilmektedir (Palabıykoğlu, 1997:124; Şahin, 1990:217; Kaskun ve Öztunç, 2009).

Kaskun ve Öztunç tarafından “şiddet kutuları” olarak tanımlanan televizyon, onlara göre en yıkıcı etkisini, etkiye en fazla açık durumda yer alan çocuklar ve gençler üzerinde göstermektedir (Kaskun ve Öztunç, 2009).

Aile Araştırmaları Kurumu tarafından hazırlatılan ve yukarıda zikredilen 1993 yılında yapılan “Kültürel Göstergeler Araştırması” çerçevesinde 5-15 yaş grubundaki çocuklara yöneltilen sorular neticesinde, çocukların %28'inin hafta içi ortalama olarak 3 saat TV izlediği, hafta sonu günlerinde ortalama ne kadar TV izlediği sorusuna verilen cevaplardan %71'inin hafta sonu günlerinde 4 saat ve üstü oranında TV izlediklerinin tespit edildiği anlaşılmıştır (Batmaz ve Aksoy, 1995: 68).

Söz konusu izleme süreleri yetişkinlerin izleme süreleriyle kıyas edildiğinde çocukların yetişkinlere eşdeğer miktarda TV izledikleri tespit edilmiştir.

Bütün bu oranlar dikkate alındığında çocukların gelişimi için çok kritik olan bu dönem içerisinde şiddetin açık biçimde ve ayrıntılı olarak sergilendiği çizgi filmleri ve polisiye filmlerin toplam %24,9'luk bir oranla izlendiği tespit edilmiştir (AAK, 1998:61).

Yukarıda zikredilen kültürel göstergeler analizi çerçevesinde Türkiye'de 1993 yılında yapılan araştırmada, yetişkinlerin %40'ı, çocukların düzenli seyrettikleri programların olup olmadığı sorusuna “evet”, %28,3'ü ise “hayır” yanıtını vermiş, yetişkinlerin % 58'i bu programların ne olduğu sorusu sorulması üzerine yanıt verememişlerdir (Batmaz ve Aksoy, 1995:64).

Bu yanıtlardan anlaşılaçağı üzere çocukların büyük çoğunluğu ebeveyn denetiminden uzak olarak televizyon izlemektedirler.

Çocuklara yöneltilen sorulardan %31'inin geceleri saat 10'a kadar TV izlediklerini, çocukların en fazla izledikleri programın %49,7'lik ortalama ile çizgi filmlerin aldığı, çocukların %67'ye yakın bir kısmının TV'yi sevdiği için, %14,5'lik kısmın ise sıkıntıdan izlediğinin bildirildiği anlaşılmıştır (Batmaz ve Aksoy, 1995: 69).

Elazığ il merkezinde ilköğretim 5 ila 8. sınıflarından seçilen 2.867 çocuk üzerinde yapılan bir anket çalışmasına göre çocukların en çok şiddet içerikli

yerli/yabancı dizileri (% 21,9) en azda çocuk programlarını (% 0,4) izledikleri belirlenmiştir (Tokdemir vd., 2009:1).

Benzer nitelikte Berna Aydın ve arkadaşları tarafından yapılan bir çalışmada 01.02.2005- 31.03.2005 tarihleri arasında Samsun İl Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğüne suç işlediği iddiasıyla gelen ya da getirilen 48 çocuğa yüz yüze anket uygulanmıştır. Kontrol grubu olarak da Samsun il merkezindeki bazı İlköğretim Okullarında eğitim gören benzer yaş gruplarındaki 48 öğrenci alınmıştır (Aydın vd, 2006:5).

Araştırma neticesinde her iki grubun da en çok televizyon izledikleri saatlerin 20:00 – 24:00 saatleri arası olduğu, en çok tercih ettikleri televizyon programlarının sırasıyla diziler, filmler ve spor programları olduğu tespit edilmiştir. Her iki grupta da “Kurtlar Vadisi” isimli dizi filmin suç işlediği iddia edilen çocuklarda %69,2, kontrol grubu çocuklarda %63,0 izlenme oranına sahip olduğu, “Polat” isimli dizi karakterinin her iki grup içerisinde en beğenilen dizi kahramanı olduğu tespit edilmiştir (Aydın vd., 2006:6).

AAK tarafından yaptırılan “Televizyonun İlkokul Çocukları Üzerindeki Başarısı Araştırmasında” İstanbul’un gelişmişlik düzeyi bakımından aynı düzeydeki semtlerinde yer alan biri varlıklı ailelerin çocuklarının gittiği, diğeri ise düşük gelirli ailelerin çocuklarının gittiği iki ayrı okulda 8-9 yaşlarındaki 3. sınıf öğrencilerinden 37’şer öğrenci seçilmek suretiyle yapılan anket uygulaması neticesinde, % 57 oranında çocukların ebeveynlerinin kendileri TV izlerken kendilerine müdahale etmediğini, istatistiki olarak düşük gelir grubunda TV izlemek ile Türkçe bilgisi arasında; yüksek gelir grubunda ise sınıf geçme notları ile TV izleme arasında olumlu bir korelasyonun bulunduğu tespit edilmiştir (Batmaz ve Aksoy, 1995:77).

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), Kamuoyu, Yayın Araştırmaları ve Ölçme Dairesi tarafından 25 Nisan - 3 Mayıs 2006 tarihleri arasında “İlköğretim Çağındaki Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıkları Araştırması” gerçekleştirilmiştir. Söz konusu çalışma ilköğretim çağındaki çocukların televizyon izleme alışkanlıklarını belirlemeye yönelik ve örneklemini Türkiye genelini temsil eden ilk bilimsel araştırma olması nedeniyle önem arz etmektedir. (RTÜK, 2006b:2).

Araştırmanın temel amaçları ilköğretim çağındaki (7-14) çocukların:

- (a) Boş zaman etkinliklerini ve televizyon izleme eğilimi düzeyini;
- (b) Bilgisayar, internet ve televizyon sahiplik ve kullanım durumunu;
- (c) Hafta içi ve hafta sonu günlerde televizyon izleme düzeyini;
- (d) Hafta içi ve hafta sonu günlerde televizyon izleme saatlerini;
- (e) Televizyonun çocuklar üzerindeki etkilerini;
- (f) Beğenilen ve beğenilmeyen program türlerini ve
- (g) RTÜK'ün tanınma ve bilinme düzeyini belirlemek olmuştur (RTÜK, 2006b:2).

Araştırmaya Türkiye genelini temsilen 17 ilde 7-14 yaşları arasında ve ilköğretim okullarına devam eden toplam 1.719 kız ve erkek öğrenci katılmıştır (RTÜK, 2006b:2).

İlköğretim çağındaki öğrencilerin hafta içi ve hafta sonu televizyon izleme saatlerine genel olarak bakıldığında, 17:01-22:00 zaman diliminin ilköğretim çağındaki öğrencilerin en fazla TV izledikleri zaman dilimini oluşturduğu tespit edilmiştir (RTÜK, 2006b:11).

Hafta içi televizyon izleme sürelerine bakıldığında katılımcıların % 27.4'ünün 2 saat, % 19.5'inin 1 saat, % 19.1'inin 3 saat televizyon izlediği; bununla birlikte hafta sonu televizyon izleme süreleri değerlendirildiğinde ise, katılımcı öğrencilerin % 28.4'ünün 5 saat ve üstü, % 20.8'inin 2 saat ve % 18.1'inin ise 3 saat televizyon izlediğini beyan ettikleri bu şekilde hafta sonu televizyon izleme süresinin hafta içi televizyon izleme süresinden ortalama 2.5 - 3 katı olduğu tespit edilmiştir (RTÜK, 2006b:12).

Araştırma sonuçlarına göre ilköğretim çağındaki öğrencilerin bir kısmı büyüdüklerinde TV'de gördükleri kahramanlar arasından Betüş-İnci Türkay (%3.8), Polat Alemdar-Necati Şaşmaz (% 3.4) ve Cem Yılmaz (%2.9) gibi olmak istediklerini belirtirken, öğrencilerin %26.5'i TV'de gördüklerinden hiç kimseye benzemek istemediklerini ifade etmişlerdir (RTÜK, 2006b:14).

Boş zamanlarda televizyon izlemekten hoşlanan erkek çocukların oranı %66,4 iken kız çocukların oranı %62,8 olarak tespit edilmiştir. Yaşa göre yapılan değerlendirmede 7-10 yaş arası televizyon izlemekten hoşlanan çocukların oranı %67,2 iken, 11-14 yaş arası televizyon izlemekten hoşlanan çocukların oranı %62,4 olarak tespit edilmiştir (RTÜK, 2006b:17) .

Bu verilerden anlaşılabacağı üzere erkek çocuklar kız çocuklara göre, küçük yaştaki çocuklar büyük yaşılarıdaki çocuklara oranla daha fazla televizyon izlediklerini beyan etmişlerdir.

Araştırmaya katılan çocukların %71,1'i, televizyon yayınlarında kavga ve şiddet görüntülerinin bulunduğunu kabul ederken, % 28,1'i televizyon yayınlarında kavga ve şiddet görüntülerinin bulunmadığını, %0,8'i ise fikrinin bulunmadığını beyan etmiştir (RTÜK, 2006b:45).

Araştırmaya katılan çocukların %11,6'sı, televizyon yayınlarında yer alan vurdulu kıldılı şeyleri yapmak istediğini beyan ederken, %88,0'ı televizyon yayınlarında yer alan vurdulu kıldılı şeyleri yapmak istemediğini beyan etmiştir (RTÜK, 2006b:47).

Nurdoğan Rigel tarafından yapılan "Haberin Gizli Tüketicisi Çocuk" adlı araştırmada 5-7 yaş grubuna yönelik basit rastlantısal örnekleme dayalı haber ve çocuk araştırmasına göre, çocukların %40,95'inin haberi olumsuz bir kavram olarak algıladıkları tespit edilmiştir (RTÜK, 2002:44).

Cesur ve Paker tarafından Türkiye genelinde beş ilde 7-12 yaş grubunda yer alan 454 çocuk üzerinde yapılan araştırmada, çocukların çoğunluğunun çizgi film izlediği, bunu sırasıyla dizi, film, belgesel ve çocuk programının takip ettiği tespit edilmiştir (Cesur ve Paker, 2007:114). Aynı araştırmada çocukların çoğunlukla büyüklerin izlediği programları izlediği, çizgi film izlemede yaşla birlikte düşüş olurken, dizi izlemede yaşla birlikte bir artış meydana geldiği tespit edilmiştir (Cesur ve Paker, 2007:122).

Çağlayandereli ve Erjem tarafından İstanbul'da bulunan liselerde 2006 yılında 1.020 öğrenci üzerinde yapılan araştırmaya katılan öğrencilerin %20'sinin televizyon bağımlısı olduğu, en çok izlenen programları sırasıyla Televole türü magazin, yabancı ve yerli diziler, yabancı ve yerli filmler, yarışmalar, müzik-eğlence programları, spor programları, tartışma programları, belgeseller, komedi programları, haber programları, çizgi filmler oluşturmaktadır. Araştırmada yerli dizileri izleme oranları şöyledir: Deli Yürek %61, Yılan Hikâyesi %58, Üvey Baba %40, Hırsız - Polis, %23, Aynalı Tahir %22 olarak tespit edilmiştir. Bu dizilerin temel özelliği içinde bulundukları toplumla ilgili bazı sorunları yansıtmalarının yanı sıra heyecan,

aksiyon, macera, sürükleyicilik, eğlendirme gibi genel olarak bütün dizilerde görülen bazı kalıpları izleyicilere sunmalarıdır. Dizi karakterleri üzerine yapılan araştırmada gençlerin fiziki olarak beğendiklerini kişilik olarak da beğendikleri tespit edilmiştir. Buna göre, araştırmadan elde edilen temel bir bulgu olarak, her üç gençten ikisinin yerli dizilerdeki tiplerden en az birini modelleme davranışında bulunduğu tespit edilmiştir (Çağlayandereli ve Erjem, 2006:22).

Türkiye genelinde yapılan araştırmaların genelinden çocukların genel olarak 2-3 saat televizyon izledikleri, denetimsiz olarak televizyon izleme sürecinde yer aldıkları ve izledikleri TV karakterleri gibi olmak istedikleri anlaşılmıştır.

2.2.4. Televizyon Yayınlarında Yer Alan Şiddet İçerikli Yayınların Tespitine İlişkin Çalışmalar

Şiddet günümüz toplumunda, medya yapısının bir özelliği olarak televizyon yayın ve programlarında sıklıkla yerini almış bulunmaktadır (Alem, 2008:151).

Kaskun ve Öztunç'a göre içinde bulunduğumuz zaman dilimi ve toplumsal yaşam biçimlerinde şiddet çok iyi bir eğlence aracı olup; izleyiciler tarafından ilgiyle izlenmektedir. Onlara göre görsel şiddet çoğunlukla “gizli” ve “kibar” biçimde karşımıza çıkmakta ve ayırımına varmadan bireyler üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Onlara göre şiddet içeren programlar filmler, çizgi filmler özellikle ticari televizyon istasyonlarına iyi para kazandırmaları nedeniyle söz konusu televizyon istasyonları tarafından tercih edilmektedir. Onlara göre bir programın seyredilebilir olması için en ucuz yol şiddet ve cinselliği kullanmaktır (Kaskun ve Öztunç, 2009).

Araştırmacılar medyadaki şiddeti “doğal”, “suni”, “gerçek” ve “varsayıma dayananlar” olmak üzere dörde ayırmaktadır. Gerçek şiddet, fiziksel ve psikik zarar verme amacına yöneliktir ya da böyle bir zarar vermenin yarattığı etkilerin medya tarafından halka sunulması olarak tanımlanabilir. Varsayılan şiddet, bu tür davranışların bir ön koşul olarak medya tarafından halka sunulması demektir. Doğal şiddet, gerçek şiddet olaylarının medya tarafından gösterilmesi, suni şiddet ise, örneğin çizgi filmlerle gösterilen, gerçek dışı şiddet türleridir. Bireysel şiddet, bir

bireyin başka bir bireye ya da canlı bir varlığa ya da eşyaya karşı fiziksel ya da ruhsal zarar verme amacıyla yaptığı girişimlere verilen genel ad olarak tarif edilmektedir (Adak, 2004:30).

Aile Araştırma Kurumu tarafından 1997 yılı temmuz ayı içerisinde yapılan bir çalışmada, ATV ve Show TV kanallarında yer alan 240 program şiddet içerikli bulunmuştur. Bir gün içerisinde ise 80 ila 100 civarında şiddet görüntüsü tespit edilmiştir. Şiddet içerikli yayınların şiddet türlerine oranı dikkate alındığında %40'ının kamusal alanda şiddet, %25'inin aile içi şiddet içerdiği tespit edilmiştir. Şiddet yayınlarının program türlerine göre oranlanması neticesinde %23,3'ünün yerli filmler ve dizileri oluşturduğu, %21,7'sinin reality showların oluşturduğu, %20'sini yabancı film ve dizilerin oluşturduğu tespit edilmiştir. Aynı çalışmada şiddet içerikli yayınların saati üzerinde yapılan incelemelerde %38,3'ünün prime time saatlerinde, %36,7 sinin ise gece kuşağında yer aldığı böylelikle prime time'da yoğun şiddet içerikli yayınların bulunduğu tespit edilmiştir. Şiddetin biçimi dikkate alındığında %31,7'sini öldürme, %28,3'ünü dayak, %11,7'sini ise sözlü saldırı ve hakaretin oluşturduğu tespit edilmiştir (AAK, 1998:233).

Yapılan araştırmalara göre yetişkin ve çocukların %60'ının ağırlıklı olarak akşam saatlerinde televizyon izledikleri, çocukların %31'inin gece 22'ye kadar ekran başında kalabildikleri tespit edilmiştir. Çocuğun yaşı ilerledikçe günde ortalama izlediği televizyon süresi miktarının düştüğü ve izleme zaman diliminin akşam saatlerine kaydığı tespit edilmiştir (Batmaz ve Aksoy, 1995:78).

Mehtap Tanrıverdi'nin Ankara'nın Çankaya ve Altındağ ilçesinde yetişkinlere yönelik yapmış olduğu araştırmada katılımcıların, “Sizce TV programları şiddet içeriyor mu?” sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında, %36'sı “televizyon yayınlarının çok şiddet içerdiğini düşünüyorum”, %48'i “orta derecede şiddet içerdiğini düşünüyorum”, %12'si “hiç düşünmedim”, %4'ü “şiddet içermediğini düşünüyorum” cevaplarını vermişlerdir. Bu konuda “hiç düşünmedim” diyenler bir yana bırakılırsa TV programlarının şiddet içermediğini söyleyenlerin oranı yalnızca %4'te kalmaktadır. Bu da TV izleyenlerin izledikleri şiddetin farkında olduklarını göstermektedir (Tanrıverdi, 2006:57). Aynı araştırmada katılımcıların %14'ü şiddet ögesi içeren programların yayınlanmasında sakınca olmadığını

belirtirken, %77,5'i şiddet ögesi içeren programların yayınlanmasını istemediklerini belirtmişlerdir (Tanrıverdi, 2006:60).

ABD'de televizyonlar üzerine, 1993-2001 yıllarını kapsayan bir araştırmada her bir yılda prime time da yaklaşık olarak programların %60'ının bazı şiddet unsurlarına sahip olduğu saptanmıştır. Türk televizyonlarındaki şiddet ve saldırganlık dozu, dünya televizyonları ile paralellik göstermektedir. Televizyondaki şiddet eylemlerinin %47'sinin daha çok iki kişi arasında geçtiği, on saniye kadar sürdüğü, şiddet eylemlerinin yarıya yakınının bir silah içerdiği ve söz konusu eylemlerin %64'ünün kentlerde yaşandığı tespit edilmiştir (Adak, 2004:31).

Yapılan araştırmalar neticesinde çocukların televizyon seyretme alışkanları nedeniyle, televizyonun, ödev ve okula hazırlık yapılabilecek saatleri çaldığı, çocuklarda uykusuzluk, ödev yapamama ve hayal dünyasında gezinme gibi olumsuz olarak nitelendirilebilecek etkilere neden olduğu tespit edilmiştir (Batmaz ve Aksoy, 1995: 71).

Türkiye'de beş televizyon kanalında yapılan bir çalışmaya göre, çocukların en çok televizyon izlediği saatlerde şiddet düzeyi çalışmanın tüm süresi olan 5.600 saniyede %33,1 (1851.3sn) olarak tespit edilmiştir. Belirtilen çalışmada şiddet süresinin %41,7'sini oluşturan fiziksel şiddetin ise şiddet biçimleri arasında en yüksek oranda kullanılanı oluşturduğu tespit edilmiştir (Ayrancı vd., 2004:135).

RTÜK tarafından 1998 yılında oluşturulan "Alo RTÜK" şikâyet hattına 2004 yılı Ocak ile Kasım ayları arasında yapılan 35.000 başvurunun incelendiği araştırmada, başvurulardan 5.603 adedinin "çocukların ve gençlerin yayınlardan olumsuz etkilendiğine" ilişkin olduğu, 1.713 adedinin şiddet ve korku, 462 adedinin cinsellik, 3.410 adedinin ise olumsuz örnek oluşturabilecek davranışlar kategorisine ilişkin olduğu tespit edilmiştir (RTÜK, 2004:94).

Medya Takip Merkezi'nin 11 aktüel içerikli televizyon kanalında yaptığı ana haber bültenlerinde yayınlanan haberlerin konularına, adetlerine ve bu haberlere ayrılan sürelerle göre yapılan ölçümlemeye göre, 15 Kasım – 15 Aralık 2004 tarihleri arasında ana haber bültenlerinde neredeyse her beş haberden birinin cinayet, intihar veya şiddet konulu olduğu tespit edilmiştir (Aydın v.d., 2006:4).

Türkiye’de medya konusunda yapılan çalışmalar, şiddet içerikli yayınların genellikle gençlerin ve çocukların en fazla televizyon seyrettiği saatlerde olduğu yönündedir (Alem, 2008:164).

AAK tarafından yapılan bir araştırmaya göre, Türkiye televizyonlarında en fazla vurgulanan olguyu %62’lik oranla şiddet oluşturmakta olup; bu oran dünya televizyonlarında mevcut oranla benzerlik göstermektedir. Suç kapsamında olan şiddet edimi ise %32’lik bir orana sahiptir (Batmaz ve Aksoy, 1995:86,89).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AĞRI ÖRNEĞİ ÇALIŞMASI

3.1. SORU

Araştırmanın açıklığa kavuşturmaya çalıştığı temel soru, literatür taraması aşamasında araştırmacıların genel olarak değinmiş oldukları şiddet yayınlarının çocuk davranışlarını etkileyip etkilemediği, hatta bunun bir adım ötesine geçerek, kanunların suç olarak tanımladığı davranışlara itilen suça sürüklenen çocukların bu davranışları ile televizyonların şiddet içerikli yayınları arasında doğrudan bir ilginin bulunup bulunmadığı sorunudur.

3.2. YÖNTEM

Tez araştırmasına esas veri, 2009 Eylül – 2010 Haziran aylarını kapsayan eğitim - öğretim yılında Ağrı ilinde bulunan dört ilk ve ortaöğretim kurumundan rastgele seçilen 116 öğrenci ile, Ağrı ilinde S.H.Ç.E.K.'da görevli Sosyal Çalışma Uzmanları tarafından sosyal inceleme raporu düzenlenen 38 adet suça sürüklenen çocuk üzerinde uygulanan anketle elde edilmiştir.

Anket olarak, toplam 62 sorudan oluşan daha önce aynı mahiyetteki çalışmalarda kullanılmış anketler kaynak kabul edilerek, araştırmacı tarafından bu çalışmaya özel oluşturulan, çoktan seçmeli ve açık uçlu soruların bulunduğu bir anket uygulanmıştır (Bakınız Ek - 1).

Verinin toplandığı okulların isimleri, araştırma ile yapılacak çıkarımların daha sonra herhangi bir yanlış anlama veya yorumlamaya sebebiyet vermemesi için buraya yazılmamıştır. Geliştirilen anket, gerek okullarda gerekse sosyal çalışma uzmanlarına dağıtılmış ve formların bizzat çocuklar tarafından doldurulması istenmiştir. Böylece, çocukların her türlü dış etkiden arınmış bir şekilde anket sorularını cevaplamaları hedeflenmiştir. Ayrıca, anket uygulanmadan önce çocuklara anketin herhangi bir yerine isimlerini yazmamaları özellikle belirtilmiş, verecekleri çalışmanın yalnızca bilimsel çalışma amaçlı olduğu vurgulanmıştır.

3.3. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini, Ağrı il sınırları içerisindeki 12 - 18 yaş grubunda yer alan çocuklar oluşturmaktadır.

TÜİK verilerine göre, 2009 yılı itibariyle adrese dayalı nüfus kayıt sistemi veri tabanı bilgileri dikkate alındığında, Ağrı ilinin toplam nüfusu 537.665 olup, nüfusun %52'sine tekabül eden 280.000'ünü erkekler, %48'ine tekabül eden 257.665'ini bayanlar oluşturmaktadır (TÜİK, 2011a).

TÜİK verilerine göre, 2009 yılı itibariyle adrese dayalı nüfus kayıt sistemi veri tabanı bilgileri dikkate alınarak Ağrı il genelinde 18 dahil olmak üzere 18 yaş altı çocuk nüfusu toplamı 282.680 olup, bu nüfusun %52'sine tekabül eden 146.001'ini erkek çocuklar, %48'ine tekabül eden 136.679'unu kız çocuklar oluşturmaktadır (TÜİK, 2011a).

TÜİK verilerine göre 2009 yılı içerisinde Ağrı güvenlik birimlerine gelen veya getirilen toplam suça sürüklenen çocuk sayısı 376 olup, bu çocuklardan 350'si adli mercilere sevk edilirken, 26'sı adli mercilere sevk edilmemiştir (TÜİK, 2011b).

2010 yılı için güvenlik birimlerine gelen veya getirilen toplam suça sürüklenen çocuk sayısı 411 olup, bu çocuklardan 367'si adli mercilere sevk edilirken, 44'ü adli mercilere sevk edilmemiştir (TÜİK, 2011b). 2009 yılı ile 2010 yılının rakamları ele alındığında suça sürüklenen çocuk sayısında %4'lük bir artışın olduğu tespit edilmektedir

3.4. ANALİZLER

Toplanan veriler iki aşamada analize tabi tutulmuşlardır: tanımlayıcı analizler, çapraz tablo analizleri. Tanımlayıcı analizlerle deneklerin sorulara verdikleri cevapların neler olduğu sunulan frekans dağılımları ve yüzdeler ile tartışılmıştır. Aşağıdaki kısımda bu değerlendirmeleri ele alacağız.

3.4.1. Tanımlayıcı İstatistikler

3.4.1.1. Katılımcının Suçla İlişkisi

Tablo 1.1: Anketi Cevaplayan Çocuğun Durumu

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Şüpheli - Sanık	22	14.2	18.1	18.2
	Öğrenci	99	64.3	81.8	100.0
	Toplam	121	78.6	100.0	
Kayıp veri		33	21.4		
Toplam		154	100.0		

Ankete katılan çocukların suç ilişkisine baktığımızda, deneklerin 38 tanesi suça sürüklenen çocuk olarak araştırmaya dâhil edilmiş iken; tablodan anlaşılabacağı üzere 22'si bu durumu beyan etmiş, 116'sı kontrol amacıyla araştırmaya dâhil edilen öğrencilerden oluşmaktayken; 99'u bu durumu beyan etmiştir. 33 çocuğun ise ankette bu haneyi boş bıraktığı anlaşılmaktadır. Bu veriler üzerinden suça sürüklendiğini beyan eden çocukların tüm örneklem içindeki sayısının %14,2 olduğu anlaşılmaktadır.

3.4.1.2. Cinsiyet Dağılımı

Tablo 1.2: Cinsiyet

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Cinsiyet	Kız	43	27.9	28.3	28.3
	Erkek	109	70.8	71.7	100.0
	Toplam	152	98.7	100.0	
Kayıp Veri		2	1.3		
Toplam		154	100.0		

Deneklerin cinsiyet bilgilerine baktığımızda ise, 2 kişi hariç bütün çocukların bu soruyu cevaplamış olduğunu görmekteyiz. Tablodaki frekans dağılımı bize ankete

katılan çocukların 43 tanesinin kız, 109 tanesinin ise erkek olduğunu göstermektedir. Bu verilerden kızların örneklem içindeki büyüklüğünün % 28,3 erkeklerin ise %71,7 olduğu görülmektedir.

3.4.1.3. Yaş ve Eğitim Durumu

Tablo 1.3: Yaş ve eğitim durumu

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Yaş	0-12 Yaş	5	3.2	3.4	3.4
	12-15 Yaş	60	39.0	40.3	43.6
	15-18 Yaş	83	53.9	55.7	99.3
	18-25	1	0.6	0.7	100.0
	Toplam	149	96.8	100.0	
Kayıp Veri		5	3.2		
Toplam		154	100.0		
Eğitim	İlkokul 1-5. sınıf	4	2.6	2.7	2.7
	Ortaokul 6-8. sınıf	57	37.0	38.3	40.9
	Lise 9-12. sınıf	87	56.5	58.4	99.3
	Üniversite	1	0.6	0.7	100.0
	Toplam	149	96.8	100.0	
Kayıp Veri		5	3.2		
Toplam		154	100.0		

Ankete katılan çocukların yaş dağılımına baktığımızda, 5 tanesinin 0-12 yaş, 60 tanesinin 12-15 yaş, 83 tanesinin 15-18 yaş, 1 tanesinin ise 18-25 yaş aralığında olduğu anlaşılmaktadır. Örneklem içinde en büyük grubu %55,7'lik bir oran ile 15-18 yaş arası çocukla oluşturmaktadır.

Katılımcıların eğitim durumlarını incelediğimizde, 4 çocuğun ilkokul 1. sınıf ila 5. sınıf aralığında, 57 çocuğun ortaokul 6. sınıf ila 8.sınıf aralığında, 87 tanesinin lise, 1 tanesinin ise üniversite düzeyinde bir eğitim geçmişi olduğunu görmekteyiz.

3.4.1.4. Kardeş Sayısı

Tablo 1.4: Kardeş sayısı

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	1	2	1.3	1.3	1.3
	2	8	5.2	5.2	6.5
	3	26	16.9	17.0	23.5
	4	25	16.2	16.3	39.9
	5	19	12.3	12.4	52.3
	6	22	14.3	14.4	66.7
	7	12	7.8	7.8	74.5
	8	12	7.8	7.8	82.4
	9	6	3.9	3.9	86.3
	10	7	4.5	4.6	90.8
	11	4	2.6	2.6	93.5
	12	5	3.2	3.3	96.7
	15 ve 15 +	5	3.2	3.5	100.0
	Toplam	153	99.4	100.0	
Kayıp Veri		1	0.6		
Toplam		154	100.0		

Ankete katılan çocuklara kaç kardeş oldukları sorulduğunda 1 ila 20 arasında değişen oldukça geniş aralıkta cevapların alındığı gözlemlenmiştir. Ortalama kardeş sayısının yaklaşık 6 olduğu anlaşılmaktadır.

3.4.1.5. Ailenin Aylık Ortalama Geliri

Tablo 1.5: Ailenin ortalama geliri

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	0 – 250 TL	14	9	13.2	13.2
	250 – 500 TL	13	8.4	12.3	25.5
	500 – 750 TL	19	12.3	17.9	43.4
	750 – 1000 TL	24	15.6	22.6	66

	1000 – 1250 TL	5	3.2	4.7	70.7
	1250 – 1500 TL	12	7.8	11.3	82
	1500 – 2000 TL	7	4.5	6.7	88.7
	2000 – 3000 TL	9	5.8	8.5	97.2
	3000 – 5000 TL	3	1.9	2.8	100.0
	Toplam	106	68.8	100.0	
Kayıp Veri		48	31.2		
Toplam		154	100.0		

Tablonun incelenmesinden kayıp veri de dikkate alındığında 70 çocuğun, yani cevap veren çocukların %66'sının 1.000 TL ve altında, 36 çocuğun yani cevap veren çocukların %34'ünün ise 1.000 TL'nin üzerinde bir gelire sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu veriden çocukların ailelerinin yarısından fazlasının fakirlik sınırının altında yaşadıkları anlaşılmaktadır.

3.4.1.6. Annenin ve Babanın Hayatta Olma Durumu

Tablo 1.6: Anne - babanın hayatta ve beraber olma durumu

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Anneniz Hayatta?	Evet	141	91.6	92.2	92.2
	Hayır	12	7.8	7.8	100.0
	Toplam	153	99.4	100.0	
Kayıp Veri		1	0.6		
Toplam		154	100.0		
Babanız Hayatta?	Evet	135	87.7	88.2	88.2
	Hayır	18	11.7	11.8	100.0
	Toplam	153	99.4	100.0	
Kayıp Veri		1	0.6		
Toplam		154	100.0		
Birliktelik Durumu	(Evli) Evet	137	89.0	90.1	90.1
	(Boşanmış)	15	9.7	9.9	100.0
	Hayır				
	Toplam	152	98.7	100.0	
Kayıp Veri		2	1.3		
Toplam		154	100.0		

Yukarıdaki tabloda sunulan veriler bize, ankete katılan çocukların %90'dan fazlasının annesinin, %88 civarında bir kısmının ise babasının hayatta olduğunu göstermektedir. Katılımcılardan sadece %10'a tekabül eden 15 kişinin ana-babalarının ayrı olduğunu beyan etmiş olmaları karşısında katılımcıların anne ve babaları arasında boşanma oranının düşük olduğu anlaşılmaktadır.

3.4.1.7. Anne ve Babanın Çalışma Durumu

Tablo 1.7: Anne ve babanın çalışma durumu

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Anne Çalışıyor	Evet	18	11.7	11.9	11.9
	Hayır	133	86.4	88.1	100.0
	Toplam	151	98.1	100.0	
Kayıp Veri		3	1.9		
Toplam		154	100.0		
Baba Çalışıyor	Evet	107	69.5	70.9	70.9
	Hayır	44	28.6	29.1	100.0
	Toplam	151	98.1	100.0	
Kayıp Veri		3	1.9		
Toplam		154	100.0		

Katılımcıların %70,9'unun babası çalışırken, %11,9'luk bir kısmının annesi çalışmaktadır. Söz konusu oranlar dikkate alındığında kadın çalışma oranının düşük olduğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda katılımcıların %29,1'inin babasının çalışmadığını beyan etmiş olması karşısında katılımcıların babalarının işsizlik oranının yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

3.4.1.8. Çocukla En Çok İlgilenen Aile Bireyi

Tablo 1.8: Katılımcı ile en çok ilgilenen aile bireyi

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Anne	67	43.5	51.1	51.1
	Baba	29	18.8	22.1	73.3
	Her ikisi	35	22.7	26.7	100.0
	Toplam	131	85.1	100.0	
Kayıp Veri		23	14.9		
Toplam		154	100.0		

Ailede çocuklarla en çok kimin ilgilendiği sorulduğunda, deneklerin 23'ü bu soruyu cevaplamamıştır. Bu da yaklaşık %15'lik bir veri kaybına yol açmıştır. Dolayısıyla, bu kayıp veri analiz dışında tutulduğunda, çocukların yarıdan fazlası kendileriyle en çok annelerinin ilgilendiğini beyan ederken, %22,1'i en çok babasının ilgilendiğini söylemiş, %26,7'si ise anne ve babalarının ikisinin birden kendileriyle ilgilendiğini ifade ettikleri görülmüştür.

3.4.1.9. Ailede Suça Karışmış Birey Bulunma Durumu

Tablo 1.9: Ailede suça karışmış birey bulunma durumu

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Evet	19	12.3	14.3	14.3
	Hayır	114	74.0	85.7	100.0
	Toplam	133	86.4	100.0	
Kayıp Veri		21	13.6		
Toplam		154	100.0		

Ankete katılan çocukların %13,6'sı ailelerinde suç karışmış bir kimsenin olup olmadığı sorusuna cevap vermemiştir. Geçerli yüzdeler değerlendirildiğinde, ailesinde daha önce suç işleyen birey bulunduğunu beyan eden çocukların oranının

%14,3'ü bulunduğu, ailesinde daha önce herhangi bir suç işleyen kimsenin olmadığını bildiren çocukların oranının ise %85,7'i olduğu tespit edilmiştir.

3.4.1.10. Evde Televizyon Bulunma Durumu ve Televizyon Sayısı

Tablo 1.10: Evde televizyon bulunma durumu

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
TV bulunması	Evet	146	94.8	96.7	96.7
	Hayır	5	3.2	3.3	100.0
	Toplam	151	98.1	100.0	
Kayıp Veri		3	1.9		
Toplam		154	100.0		
TV sayısı	1 adet	81	52.6	59.1	59.1
	2 adet	30	19.5	21.9	81.0
	3 adet	15	9.7	10.9	92.0
	4 adet	2	1.3	1.5	93.4
	5 adet ve daha fazla	9	5.8	6.6	100.0
	Toplam	137	89.0	100.0	
Kayıp Veri		17	11.0		
Toplam		154	100.0		

Katılımcılara evlerinde televizyon olup olmadığı sorulduğunda, geçerli yüzdeler dikkate alındığında, deneklerin %96,7'si evlerinde televizyon olduğunu beyan etmişlerdir.

Deneklere evlerinde kaç televizyon olduğu sorulduğunda, geçerli yüzdeler dikkate alındığında %59,1'lik kısmı bir tane %21,9'u iki tane, %10,9'luk kısmı ise üç tane televizyonlarının olduğunu beyan etmişlerdir.

3.4.1.11. Günlük Televizyon İzleme Süresi ve Saat Dilimi

Tablo 1.11: Günlük ortalama televizyon izleme süresi ve saat dilimi

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
TV izleme süresi	1-2 saat	49	31.8	32.7	32.7
	2-4 saat	57	37.0	38.0	70.7
	4-6 saat	32	20.8	21.3	92.0
	6-8 saat	8	5.2	5.3	97.3
	8-10 saat	4	2.6	2.7	100.0
	Toplam	150	97.4	100.0	
Kayıp Veri		4	2.6		
Toplam		154	100.0		
TV izlenen saat dilimi	Sabah 06-11	2	1.3	1.3	1.3
	Öğlen 12-17	25	16.2	16.3	17.6
	Akşam 18-23	118	76.6	77.1	94.8
	Gece 24-05	8	5.2	5.2	100.0
	Toplam	153	99.4	100.0	
Kayıp Veri		1	0.6		
Toplam		154	100.0		

Katılımcılara her gün ortalama kaç saat televizyon seyrettikleri sorulduğunda katılımcıların %32'ye yakın kısmı 1-2 saat, %37'si 2-4 saat, %20,8'i 4-6 saat, %5,2'si 6-8 saat, %2,6'sı ise 8-10 saat televizyon seyrettiklerini beyan etmişlerdir. Bu verilerden çocukların çoğunluğunu günde 2-4 saat televizyon izledikleri tespit edilmiştir.

Katılımcılara televizyonu en sık hangi zaman periyodunda seyrettikleri sorulduğunda, geçerli yüzdelere dikkate alındığında %77,1'lik büyük bir grubun akşam 18:00 ila 23:00 saatleri arasında televizyon izlediklerini beyan ettikleri tespit edilmiştir. Söz konusu zaman dilimi yasal zorunluluk nedeniyle çocuk izleyicilere uygun olmayan yayınların yayınlandığı zaman dilimi olup, şiddet içerikli yayınların bulunduğu bu zaman diliminde, çocukların televizyon izleme tercihinin yüksek olduğu tespit edilmiştir.

3.4.1.12. Televizyonun Vazgeçilmez Olup Olmadığı

Tablo 1.12: Çocuklar için TV’nun vazgeçilmez olup olmadığı

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Evet	56	36.4	36.6	36.6
	Hayır	97	63.0	63.4	100.0
	Toplam	153	99.4	100.0	
Kayıp Veri		1	0.6		
Toplam		154	100.0		

Katılımcılara televizyonun hayatlarında vazgeçilmez olup olmadığı sorulduğunda, %36,4’ü “evet” cevabını verirken, %63’ü ise “hayır” cevabını vermiştir.

3.4.1.13. Televizyon Yayınlarının Faydalı Olma Durumu

Tablo 1.13: TV'deki yayınları faydalı bulma

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Pek çok	11	7.1	7.2	7.2
	Çok	15	9.7	9.8	17.0
	Orta	71	46.1	46.4	63.4
	Az	32	20.8	20.9	84.3
	Pek az	24	15.6	15.7	100.0
	Toplam	153	99.4	100.0	
Kayıp Veri		1	0.6		
Toplam		154	100.0		

Televizyon yayınlarının ne ölçüde yararlı olduğu sorulduğunda, deneklerin büyük bir kısmı bu soruyu “orta” şeklinde cevaplarken, “az” ve “pek az” kategorilerin toplamı olan %36,6’lık bir grup ise televizyon programlarının faydasız olduğunu beyan etmişlerdir. Televizyon yayınları faydalı diyen “çok” ve “pek çok” kategorilerindeki toplam kişi oranı ise %17 olarak gerçekleşmiştir.

3.4.1.14. Televizyonda Gözlemlenen Şiddet Türleri

Tablo 1.14: Televizyonda en çok gözlemlenen şiddet türü

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Öldürme	38	24.7	25.7	25.7
	Yaralama	31	20.1	20.9	46.6
	Silahlı Çatışma	49	31.8	33.1	79.7
	Kavga Etme	27	17.5	18.2	97.9
	Sözlü Hakaret	2	1.3	1.3	99.2
	Sataşma	1	0.6	0.7	100.0
	Toplam	148	96.1	100.0	
Kayıp Veri		6	3.9		

Katılımcılara televizyonda hangi şiddet türlerini gördükleri sorulduğunda, %25,7'isine tekabül eden 38 kişinin öldürme, %20,9'una tekabül eden 31 kişinin yaralama, %33,1'ine tekabül eden 49 kişinin silahlı çatışma, %18,2'sine tekabül eden 27 kişinin kavga etme, %1,3'üne tekabül eden 2 kişinin sözlü hakaret, %0,6'sına tekabül eden 1 kişinin sataşma türlerini televizyonda gördüklerini beyan ettiği tespit edilmiştir.

Bu açıklamalardan çocukların televizyon yayınlarında en çok karşılaştıkları şiddet türlerinin sırasıyla silahlı çatışma, öldürme, yaralama, kavga etme, hakaret ve sataşma olduğu tespit edilmiştir.

3.4.1.15. Şiddetin Problem Çözücü Etkisi

Tablo 1.15: Sizce şiddete başvurmak sorunları çözmekte etkili bir unsur mudur?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Her zaman	18	11.7	12.1	12.1
	Çoğu zaman	13	8.4	8.7	20.8
	Bazen	35	22.7	23.5	44.3
	Zaman zaman	21	13.6	14.1	58.4
	Hiçbir zaman	62	40.3	41.6	100.0

	Toplam	149	96.8	100.0	
Kayıp Veri		5	3.2		
Toplam		154	100.0		

Ankete katılanlara şiddete başvurmanın sorunları çözmede etkili bir yaklaşım olup olmadığı sorulduğunda, geçerli veriler dikkate alındığında %41,6’lık büyük bir kısım “hiçbir zaman” şeklinde cevap vererek şiddetin problemleri halletmede yanlış bir yaklaşım olduğunu ifade ederken, %12,1’lik bir kısım “her zaman”, %8,7’lik bir grup da “çoğu zaman” şeklinde cevap vererek şiddetin problem çözmede etkili olduğunu beyan etmişlerdir. Şiddet “zaman zaman” işe yarar diyen %14,1’lik grubu, %23.5’lik bir oranla şiddet “bazen” işe yarıyor diyen bir grup takip etmiştir.

Özetle, şiddete başvurmanın sorunları “zaman zaman” çözdüğünü beyan edenlerden başlamak üzere, “bazen”, “çoğu zaman” ve “her zaman” şeklinde cevap verenlerin oluşturduğu %58,4’lük kümülatif yüzde dikkate alındığında çocukların büyük çoğunluğu için şiddetin problem çözmede etkin bir araç olarak kabul edildiğini söyleyebiliriz.

3.4.1.16. Televizyon Yayınlarındaki Müstehcenlik

Tablo 1.16: TV yayınları müstehcen içerikli buluyor musunuz?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Pek çok	21	13.6	14.7	14.7
	Çok	16	10.4	11.2	25.9
	Orta	51	33.1	35.7	61.5
	Az	28	18.2	19.6	81.1
	Pek az	27	17.5	18.9	100.0
	Toplam	143	92.9	100.0	
Kayıp Veri		11	7.1		
Toplam		154	100.0		

Televizyon yayınlarında ahlaka aykırı yayınların bulunma durumu sorulduğunda, ankete katılanların yaklaşık % 61,5'inin televizyon programlarının en az orta düzeyde olmak üzere müstehcenlik içerdiğini beyan ettikleri tespit edilmiştir.

3.4.1.17. Televizyon Programlarından Etkilenme

Tablo 1.17: TV dizilerinden etkilendiğinizi düşünüyor musunuz?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Evet	81	52.6	55.1	55.1
	Hayır	66	42.9	44.9	100.0
	Toplam	147	95.5	100.0	
Kayıp Veri		7	4.5		
Toplam		154	100.0		

Deneklere televizyon dizilerinden etkilenip etkilenmedikleri sorulduğunda, geçerli yüzdelere dikkate alındığında katılımcıların yarıdan fazlasına tekabül eden %55,1'inin dizilerden etkilendiğini ifade ettiği tespit edilmiştir.

3.4.1.18. En Çok Benzetmek İstenilen Karakter

Tablo 1.18: En çok benzetmek istediğiniz dizi karakteri kimdir?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Polat Alemdar	16	10.4	18.6	18.6
	Kenan İmirzalıoğlu	4	2.6	4.7	23.3
	Hazal Kaya	4	2.6	4.7	28
	Maraz Ali	3	1.9	3.5	31.5
	Şivan (Tek Türkiye)	3	1.9	3.5	35
	Hiç kimse	3	1.9	3.5	38.5
	Behlül	2	1.3	2.3	40.8
	Berk Oktay	2	1.3	2.3	43.1
	Nurgül Yeşilçay	2	1.3	2.3	45.4

	Tuğba Büyüküstün	2	1.3	2.3	47.7
	Sinem Kobal	2	1.3	2.3	50
	Beren Saat	2	1.3	2.3	52.3
	Memati	2	1.3	2.3	54.6
	Ezel	2	1.3	2.3	56.9
	Gamze Özçelik	2	1.3	2.3	59.2
	Yiğit	2	1.3	2.3	61.5
	Diğer karakterler	33	21.4	38.4	100.0
	Toplam	86	55.8	100.0	
Kayıp Veri		68	44.2		
Toplam		154	100.0		

Ankette yer alan “En çok benzemek istediğiniz dizi karakteri kimdir?” sorusunun cevabının açık uçlu olması nedeniyle katılımcılardan bazıları oyuncuların karakter adını yazarken, bazıları oyuncunun gerçek adını yazmışlardır.

Katılımcıların verdiği cevaplar dikkate alındığında, çocukların benzemek istedikleri dizi karakterleri içerisinde birinci sırada “Polat Alemdar”ın geldiğini görmekteyiz. İkinci sırada “Kenan İmirzalıoğlu”, üçüncü sırada “Hazal Kaya”, dördüncü sırada ise Adanalı dizisinin başoyuncusu Mehmet Akif Alakurt’un canlandığı “Maraz Ali” karakterinin geldiğini görmekteyiz.

Üçüncü sıradaki bayan televizyon oyuncusu hariç diğer üç erkek karakterin ortak özelliği sert bakışları, maço tavırları ve vurdulu – kırdılı sahnelerde bulunmalarıdır. Başrolünü oynadıkları dizilerde ateşli silahların olduğu bol ölümlü ve yaralamalı sahneler bulunmaktadır.

3.4.1.19. Şiddet Bir Gereklik Midir?

Tablo 1.19: Hayatta başarıya ulaşmak için şiddet uygulamak gerekli midir?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Her zaman	9	5.9	6.2	6.1
	Çoğu zaman	12	7.9	8.2	14.2
	Bazen	33	21.5	22.5	36.5
	Zaman zaman	21	13.7	14.3	50.7

	Hiçbir zaman	72	47.0	48.8	100.0
	Toplam	148	96.1	100.0	
Kayıp Veri		7	4.5		
Toplam		154	100.0		

Katılımcılara hayatta başarıya ulaşmak için şiddetin gerekli olup olmadığı sorulduğunda, çocukların yarısına ulaşan %48,8'i "hiçbir zaman" cevabı vererek şiddet uygulamayı onaylamadıklarını ifade ederken, çocukların %14,3'ü "zaman zaman", %22,5'i "bazen", %8,2'si "çoğu zaman", %6,2'si ise "her zaman" cevabı vererek şiddet uygulamanın gerekli bir davranış olduğunu bildirmişlerdir.

Kümülatif yüzde dikkate alındığında, çocukların %50,7'si en az "zaman zaman" olmak üzere hayatta başarıya ulaşmak için şiddet uygulamanın gerekli olduğunu bildirmişlerdir.

3.4.1.20. Şiddet İçerikli Yayınlardan Rahatsız Olma

Tablo 1.20: Şiddet ögesi içeren yayınlar sizi ne derece rahatsız ediyor?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Hiç düşünmedim	43	27.9	28.3	28.3
	Beni rahatsız etmiyor	43	27.9	28.3	56.6
	Orta düzeyde rahatsız oluyorum	43	27.9	28.3	84.9
	Sürekli rahatsız oluyorum	23	14.9	15.1	100.0
	Toplam	152	98.7	100.0	
Kayıp Veri		2	1.3		
Toplam		154	100.0		

Araştırmaya katılan çocuklara televizyonda izledikleri şiddet içerikli yayınlardan ne ölçüde rahatsız oldukları sorulduğunda, deneklerin %28,3'ü hiç rahatsız olmadığını bildirirken, %28,3'ü orta düzeyde rahatsız olduğunu bildirmiş, %14,9'u ise, sürekli rahatsız olduğunu ifade etmiştir. Geriye kalan %28,3'lük kısım ise, bu konuda daha önce hiç düşünmediğini ifade etmiştir.

3.4.1.21. Şiddet İçerikli Yayınlar Karşı Tavrı

Tablo 1.21: TV izlerken şiddet ögesi içeren sahnelerle karşılaştığınızda ne yapıyorsunuz?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	İzlemeye devam ediyorum	96	62.3	68.6	68.6
	İzlemiyorum	44	28.6	31.4	100.0
	Toplam	140	90.9	100.0	
Kayıp Veri		14	9.1		
Toplam		154	100.0		

Televizyon izlerken şiddet içerikli yayınlarla karşılaşılması durumunda deneklerin yalnızca %31,4’ü izlemeyi bıraktığını söylerken, %68,6’sı ise izlemeye devam ettiğini söylemiştir.

3.4.1.22. Televizyonda Silah Görme Durumu

Tablo 1.22: İzlediğiniz TV yayınlarında silah görüyor musunuz?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Her zaman	62	40.3	41.1	41.1
	Çoğu zaman	43	27.9	28.5	69.5
	Ara-sıra	39	25.3	25.8	95.4
	Nadiren	5	3.2	3.3	98.7
	Hiçbir zaman	2	1.3	1.3	100.0
	Toplam	151	98.1	100.0	
Kayıp Veri		3	1.9		
Toplam		154	100.0		

Araştırmaya katılan çocuklara izledikleri televizyon programlarında silah görüp görmedikleri sorulduğunda, deneklerin %41,1’lik büyük çoğunluğu “her zaman”, %28,5’i “çoğu zaman”, %25,8’i ise “ara sıra” televizyonda silah gördüklerini bildirmişlerdir. “Nadiren” diyenlerin oranı %3,3’te kalırken, “hiçbir zaman”

diyenlerin ise %1,3 oranında bir büyüklüğü temsil ettikleri görülmüştür. Yani, ilk iki kategorinin kümülatif büyüklüğü göz önünde bulundurulduğunda, katılımcıların %70'e yakın bir kısmı televizyonda çoğu zaman veya her zaman silahlı sahneler gördüklerini ifade etmişlerdir.

3.4.1.23. Sevilen Televizyon Karakterinin Silahının Olma Durumu

Tablo 1.23: TV’de severek takip ettiğiniz karakterlerin silahı var mı?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Evet	90	58.4	62.9	62.9
	Hayır	53	34.4	37.1	100.0
	Toplam	143	92.8	100.0	
Kayıp Veri		11	7.1		
Toplam		154	100.0		

Deneklere sevdikleri televizyon karakterinin silahının olup olmadığı sorulduğunda, çocukların %62,9’i “evet”, %37,1’i ise “hayır” cevabını vermiştir. Bu verilerden sevilen televizyon karakterlerinde silah bulunma oranının, silah bulunmama oranına göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

3.4.1.24. En Sevilen Televizyon Dizisi

Tablo 1.24: En sevdiğiniz TV dizisi nedir?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Kurtlar Vadisi	28	18.2	21.4	21.4
	Arka Sıradakiler	15	9.7	11.4	32.8
	Aşk-ı Memnu	10	6.7	7.6	40.4
	Kollama	10	6.7	7.6	48
	Ezel	9	5.8	6.9	54.9
	Arka Sokaklar	7	4.5	5.3	60.2

	Geniş Aile	6	3.9	4.6	64.8
	Aşk Bir Hayal	5	3.2	3.8	68.6
	Kavak yelleri	4	2.6	3	71.6
	Adanalı	3	1.9	2.3	73.9
	Ömre bedel	3	1.9	2.3	76.2
	Belgesel	3	1.9	2.3	78.5
	Unutulmaz	2	1.3	1.5	80
	Deniz Yıldızı	2	1.3	1.5	81.5
	Akasya Durağı	2	1.3	1.5	83
	Aşk ve Ceza	2	1.3	1.5	84.5
	Yaprak Dökümü	2	1.3	1.5	86
	Unutma Beni	2	1.3	1.5	87.5
	Gönül Çelen	2	1.3	1.5	89.3
	Diğer Diziler	14	9.1	10.7	100.0
	Toplam	131	85.1	100.0	
Kayıp Veri		23	14.9		
Toplam		154	100.0		

Katılımcılara açık uçlu soru şeklinde, en sevdikleri televizyon dizisi sorulduğunda, çocukların %21,4'ü “Kurtlar Vadisi” dizisini sevdiklerini söylemişlerdir. Kurtlar vadisi, ülkemizin en sevilen dizilerinden biri olmasına karşın, özellikle içerdiği şiddet içerikli sahneler dolayısıyla çocuklar için hiç de uygun olmayan bir program niteliğindedir.

Bu diziyi şiddet içerikli sahneler içeren “Arka Sıradakiler”, “Kollama”, “Ezel” ve “Arka Sokaklar” gibi dizilerin takip ettiği anlaşılmıştır.

3.4.1.25. En Sevilen TV Karakteri

Tablo 1.25: En sevdiğiniz TV karakteri kimdir?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Polat Alemdar – Necati Şaşmaz	23	14.9	20.2	20.2
	Ezel – Kenan İmirzalıoğlu	11	7.1	9.6	29.8

	Behlül	6	3.9	5.3	35.1
	Yiğit Özşener	5	3.2	4.4	39.5
	Bihter	5	3.2	4.4	43.9
	Maraz Ali – M.Akif Alakurt	4	2.6	3.5	47.4
	Oktay Kaynarca	4	2.6	3.5	50.9
	Memati	4	2.6	3.5	54.4
	Kemal Sunal	3	1.9	2.6	57
	Mürsel	3	1.9	2.6	59.6
	Hüsnü Çoban	2	1.3	1.8	61.4
	Aslı Enver	2	1.3	1.8	63.2
	Nihal	2	1.3	1.8	65
	Diğer	40	26	35	100
	Toplam	114	74.0	100.0	
Kayıp Veri		40	26.0		
Toplam		154	100.0		

Deneklere en çok sevdikleri televizyon karakterinin kim olduğu sorulduğunda, birinci sırayı katılımcıların %20,2'sinin favori karakteri olan Polat Alemdar'ın aldığı görülmüştür. Bir önceki soruda “Kurtlar Vadisi” dizisinin en sevilen program olarak öne çıkışıyla paralel olarak Polat Alemdar'ın da en sevilen karakter olarak seçilmiş olması, hiç de şaşırtıcı bir durum değildir.

3.4.1.26. En Sevilen Çizgi Film Programı

Tablo 1.26: En sevdiğiniz çizgi film hangisidir?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Tom ve Jerry	47	30.5	47.5	47.5
	Ben 10	11	7.1	11.1	58.6
	Caillou	7	4.5	7.1	65.7
	Cedric	3	1.9	3.0	68.7
	Avatar	3	1.9	3.0	71.7
	Bugs Bunny	3	1.9	3.0	74.7

	Şirinler	3	1.9	3.0	77.7
	Casper	3	1.9	3.0	80.7
	Samuray Jack	2	1.3	2.0	82.7
	Red Kid	2	1.3	2.0	84.7
	Bakugan	2	1.3	2.0	86.7
	Diğer	13	8.4	13.3	100.0
	Toplam	99	64.3	100.0	
Kayıp Veri		55	35.7		
Toplam		154	100.0		

Katılımcılara en çok hangi çizgi filmi sevdikleri sorulduğunda, çocukların büyük bir çoğunluğunu oluşturan %47,5'inin “Tom ve Jerry”yi tercih ettikleri öğrenilmiştir.

3.4.1.27. En Sevilen Çizgi Film Kahramanı

Tablo 1.27: En sevdiğiniz çizgi film karakteri nedir?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Tom ve Jerry	40	26.0	44.9	44.9
	Ben 10	7	4.5	7.9	52.8
	Caillou	5	3.2	5.6	58.4
	Cedric	3	1.9	3.4	61.8
	Tweety	2	1.3	2.2	64
	Bugs Bunny	2	1.3	2.2	66.2
	Den Kuso	2	1.3	2.2	68.2
	Diğer	28	18.2	31.8	100.0
	Toplam	89	57.8	100.0	
Kayıp Veri		65	42.2		
Toplam		154	100.0		

Bir önceki soruya benzer bir şekilde katılımcıların en sevdikleri çizgi film kahramanının %44,9'luk bir oranla “Tom ve Jerry”nin olduğu öğrenilmiştir.

3.4.1.28. TV Programlarındaki Yaşama Özentisi

Tablo 1.28: Severek izlediğiniz TV yayınlarındaki gibi bir yaşantınız olmasını ister misiniz?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Evet	71	46.1	49	49
	Hayır	74	48.1	51	100
	Toplam	145	94.1	100.0	
Kayıp Veri		9	5.8		
Toplam		154	100.0		

Deneklere severek izledikleri televizyon programlarındaki gibi bir yaşantılarının olmasını isteyip istemeyecekleri sorulduğunda, çocukların %49'u "evet", %51'i ise "hayır" cevabını verdikleri görülmüştür. Esasen, deneklerin yarısının televizyon programlarındaki gibi bir hayata sahip olma isteklerini beyan etmeleri, televizyon programlarının çocuklar üzerinde ne kadar etkili olduğuna önemli bir delildir.

3.4.1.29. Başkalarına Şiddet Uygulama

Tablo 1.29: Şiddet uyguluyor musunuz?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Her zaman	13	8.4	8.7	8.7
	Çoğu zaman	8	5.2	5.3	14.0
	Bazen	39	25.3	26.0	40.0
	Zaman zaman	45	29.2	30.0	70.0
	Hiçbir zaman	45	29.2	30.0	100.0
	Toplam	150	97.4	100.0	
Kayıp Veri		4	2.6		
Toplam		154	100.0		

Katılımcılara başka insanlara şiddet uygulayıp uygulamadıkları sorulduğunda, çocukların %8,7'si “her zaman”, %5,3'ü “çoğu zaman”, %26'sı “bazen”, %30'u “zaman zaman”, %30'u ise “hiçbir zaman” şeklinde cevap vermişlerdir.

Kümülatif yüzdeler dikkate alındığında çocukların %70'inin en az “zaman zaman” olmak üzere şiddet uyguladığını kabul ettiği anlaşılmaktadır.

3.4.1.30. Adli Merciler Karşısına Şüpheli Olarak Çıkma Durumu

Tablo 1.30: Adli mercilere şimdiye kadar hiç şüpheli olarak gittiniz mi?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Evet	11	7.1	7.4	7.4
	Hayır	136	88.3	91.9	100.0
	Toplam	148	96.1	100.0	
Kayıp Veri		7	4.5		
Toplam		154	100.0		

Ankete katılan çocuklara adli merciler karşısına şüpheli olarak çıkıp çıkmadıkları sorulduğunda deneklerin %7,4'inin “evet”, %91,9'unun ise “hayır” olarak cevap verdikleri görülmüştür.

3.4.1.31. Gerçekleştirilen Fiilin Suç Olup Olmadığını Bilme Durumu

Tablo 1.31: Yaptığımız fiilin suç olduğunu biliyor musunuz?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Evet	61	39.6	45.2	45.2
	Hayır	74	48.1	54.8	100.0
	Toplam	135	87.7	100.0	
Kayıp Veri		19	12.3		
Toplam		154	100.0		

Deneklere, gerçekleştirdikleri fiilin suç olup olmadığını bilip bilmedikleri sorulduğunda, %45,2'sinin “evet”, %54,8'inin ise “hayır” cevabını verdikleri tespit edilmiştir. Yani, çocukların yarıya yakın bir kısmının başkalarına şiddet uygulamanın yanlışlığının farkında olduğu anlaşılmıştır.

3.4.1.32. Şiddet Uygulamada TV Karakterlerini Örnek Alma

Tablo 1.32: “Şiddet uyguluyorum, çünkü kendime örnek aldığım TV karakterleri de şiddet uyguluyor” önermesi sizin için de geçerli bir önerme midir?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Evet	22	14.3	15.0	15.0
	Hayır	125	81.2	85.0	100.0
	Toplam	147	95.5	100.0	
Kayıp Veri		7	4.5		
Toplam		154	100.0		

Katılımcılara “Şiddet uyguluyorum, çünkü kendime örnek aldığım TV karakterleri de şiddet uyguluyor” önermesi sizin için de geçerli bir önerme midir?” sorusuna, %15'lik bir grubun “evet”, %85'lik bir grubun ise “hayır” cevabı verdikleri gözlemlenmiştir.

Bu verilerden çocukların çoğunluğunun şiddet uygularken TV karakterlerini örnek almadığını beyan ettikleri anlaşılmaktadır.

3.4.1.33. Şiddet Uygulama ve Kendini İyi Hissetme

Tablo 1.33: “Şiddet uyguladığım zaman kendimi önemli biri gibi hissediyorum?” önermesi sizin için ne ifade ediyor?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Her zaman	4	2.6	3.0	3.0
	Çoğu zaman	8	5.2	6.0	9.0
	Bazen	24	15.6	17.9	26.9
	Zaman zaman	18	11.7	13.4	40.3
	Hiçbir zaman	79	51.3	59.0	100.0
	Toplam	134	87.0	100.0	
Kayıp Veri		21	13.6		
Toplam		154	100.0		

Ankete katılan çocuklara “Şiddet uyguladığım zaman kendimi önemli biri gibi hissediyorum” önermesine ne kadar katıldıkları sorulduğunda, deneklerin %3’ü “Her zaman”, %6’si “Çoğu zaman”, %17,9’u “Bazen”, %13,4’ü “Zaman zaman”, %59’u ise “Hiçbir zaman” şeklinde cevap vermişlerdir.

Katılımcıların çoğunluğu şiddet uyguladıkları zaman kendilerini iyi hissetmediklerini beyan etmişlerdir.

3.4.1.34. Şiddet Uygulamada Dizilerin Etkisi

Tablo 1.34: Şiddet uygulamanızda izlediğiniz diziler etkili olmaktadır mıdır?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Evet	35	22.7	25.4	25.4
	Hayır	102	66.2	73.9	100.0
	Toplam	138	89.6	100.0	
Kayıp Veri		17	11		
Toplam		154	100.0		

Deneklere şiddet uygulamalarında dizilerin etkili olup olmadığı sorulduğunda, katılımcıların %25,4’ü “Evet” cevabını vermiştir. Yani katılımcıların dörtte biri, kendilerinin şiddet içerikli davranışlarında dizilerin etkili olduğunu düşündüklerini beyan etmişlerdir.

3.4.1.35. Şiddet Uygulamada Deneğe Etki Eden Dizinin Adı

Tablo 1.35: Şiddet uygulamanızda izlediğiniz diziler etkili olmakta ise söz konusu dizinin adı nedir?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Kurtlar Vadisi	14	9.1	48.3	48.3
	Kollama –Tek Türkiye	2	1.3	6.9	55.2
	Arka Sokaklar	2	1.3	6.9	62.1
	Arka Sıradakiler	1	0.6	3.4	65.5
	Aşkı Memnu	1	0.6	3.4	69.0
	Adanalı-Kurtlar Vadisi-Tek Türkiye-Kollama	1	0.6	3.4	72.4
	Adanalı	2	1.3	6.9	79.3
	Ezel	1	0.6	3.4	82.8
	Tek Türkiye	2	1.3	6.9	89.7
	Evrenin Askerleri	1	0.6	3.4	93.1
	Kollama	1	0.6	3.4	96.6
	Ömre Bedel	1	0.6	3.4	100.0
	Toplam	29	18.8	100.0	
Kayıp Veri		125	81.2		
Toplam		154	100.0		

Katılımcılara hangi dizinin kendilerinde şiddet içerikli davranışlarda bulunmaya yönelik bir eğilim oluşturduğu sorulduğunda, deneklerin büyük çoğunluğu, %48,3’lük bir oranla “Kurtlar Vadisi” isimli diziyi söylemişlerdir. Esasen bu durum ülkemiz açısından hiç de şaşılabilecek bir durum değildir. Bu dizinin başladığı zamanlarda yollardaki trafikten, sokaktaki insanlara kadar herkesin bu diziyi izlemek için ekranların başına geçtiği yıllardır gözlemlenen bir durumdur.

3.4.1.36. Sevilen Dizi Karakterinin Şiddet Uygulama Durumu

Tablo 1.36: Sevdiğiniz dizi karakteri de şiddet uyguluyor mu?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Evet	66	42.9	46.5	46.5
	Hayır	76	49.4	53.5	100.0
	Toplam	142	92.2	100.0	
Kayıp Veri		12	7.8		
Toplam		154	100.0		

Çocuklara sevdikleri dizi karakterinin şiddet uygulayıp uygulamadığı sorulduğunda, deneklerin %46,5’i “Evet” cevabı vermişlerdir. Sevilen dizi karakterinin şiddet uygulamadığını kabul edenler daha fazla ise de; söz konusu oranlar dikkate alındığında çocukların yarısına yakınının sevdiği dizi karakterinin şiddet uyguladığını kabul ettiği tespit edilmiştir.

3.4.1.37. Şiddet Uygulayan Dizi Karakterinin Kim Olduğu

Tablo 1.37: Şiddet uygulayan dizi karakterinin ismi ne?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Polat Alemdar – Necati Şaşmaz	30	19.5	45.4	45.4
	Ezel	6	3.9	9.1	54.5
	Maraz Ali – Mehmet Akif Alakurt	5	3.2	7.6	62.1
	Yiğit	3	1.9	4.5	66.6
	Behlül	2	1.3	3	69.6
	Memati	2	1.3	3	72.6
	Mesut	2	1.3	3	75.6
	Şivan	2	1.3	3	78.6

	Cesur	2	1.3	3	81.6
	Kemal Sunal	2	1.3	3	84.6
	Diğer	10	6.5	15.4	100.0
	Toplam	66	42.8	100.0	
Kayıp Veri		88	57.2		
Toplam		154	100.0		

Ankete katılanlara şiddet uygulayan dizi karakterinin ismi sorulduğunda, %54,4'lük büyük bir oranla "Polat Alemdar" cevabı alınmış, %9,1'lik bir oranla da "Ezel" cevabı alınmıştır.

3.4.1.38. Çizgi Filmlerin Şiddet Davranışları Üzerindeki Etkisi

Tablo 1.38: Şiddet uygulamanızda izlediğiniz çizgi filmler etkili olmakta mıdır?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Evet	10	6.5	7.0	7.0
	Hayır	132	85.7	93.0	100.0
	Toplam	142	92.2	100.0	
Kayıp Veri		12	7.8		
Toplam		154	100.0		

Katılımcılara çizgi filmlerin şiddet uygulamaları üzerinde etki olup olmadıklarını sorduğumuzda, deneklerin %7'si "Evet", %93'ü ise "Hayır" cevabı vermiştir. Bu cevaplardan katılımcıların çoğunluğunun çizgi filmlerin kendilerini şiddete yöneltmediği yönünde beyanda bulundukları anlaşılmıştır.

3.4.1.39. Şiddet İçerikli Çizgi Filmlerin Hangileri Olduğu

Tablo 1.39: Şiddet içerikli çizgi filmin adı nedir?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	South park	1	0.6	11.1	11.1
	Bakugan	2	1.3	22.2	33.3
	Tom ve Jerry	4	2.6	44.4	77.8
	Ben 10	1	0.6	11.1	88.9
	Keloğlan	1	0.6	11.1	100.0
	Toplam	9	5.8	100.0	
Kayıp Veri		145	94.2		
Toplam		154	100.0		

Ankete katılanlara izledikleri çizgi filmlerde şiddet içerikli olanların hangileri olduğu sorulduğunda, çocukların %44,4'ü “Tom ve Jerry” isimli meşhur Walt Disney yapımı bir çizgi filmin adını verdikleri gözlemlenmiştir.

3.4.1.40. Sevdiğiniz Çizgi Film Kahramanı Şiddet Uyguluyor Mu?

Tablo 1.40: Sevdiğiniz çizgi film karakteri de şiddet uyguluyor mu?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Evet	23	14.9	16.7	16.7
	Hayır	115	74.7	83.3	100.0
	Toplam	138	89.6	100.0	
Kayıp Veri		16	10.4		
Toplam		154	100.0		

Deneklere sevdikleri çizgi film karakterinin şiddet uygulayıp uygulamadığı sorulduğunda, katılımcıların %16,7'sinin “Evet” cevabı verdikleri görülmüştür.

3.4.1.41. Şiddet Uygulayan Çizgi Film Kahramanının İsmi

Tablo 1.41: Sevdiğiniz çizgi film karakterlerinden şiddet uygulayanlarının isimleri nedir?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Kabasakal	1	0.6	4.2	4.2
	Red Kit	2	1.3	8.3	12.5
	Dragon Ball	1	0.6	4.2	16.7
	Son-Goku	2	1.3	8.3	25.0
	Gwen	1	0.6	4.2	29.2
	Ben 10	5	3.2	20.8	50.0
	Casper	1	0.6	4.2	54.2
	Tom ve Jerry	4	2.6	16.7	70.8
	Garfield	1	0.6	4.2	75.0
	Samuray Jack	1	0.6	4.2	79.2
	Dragons	1	0.6	4.2	83.3
	Temel Reis	1	0.6	4.2	87.5
	Jerry	2	1.3	8.3	95.8
	Tom	1	0.6	4.2	100.0
	Toplam	24	15.6	100.0	
Kayıp Veri		130	84.4		
Toplam		154	100.0		

Çocuklara sevdikleri çizgi film kahramanlarından hangisinin şiddet uyguladığı sorulduğunda, cevaplar arasında birinci sırayı %20,8’lik bir oranla “Ben 10” isimli karakterin, ikinci sırayı ise “Tom ve Jerry”nin aldığı gözlemlenmiştir.

Özellikle, önceki sorularda da ismi geçen “Tom ve Jerry” karakterleri durmadan birbirinin kafasına bir şeyler vurmakla çocukları şiddete yöneltici bir etki yapma potansiyeline sahip bulunmaktadır. “Ben 10” karakteri ise esasen 10’lu yaşlarda bir çocuğun uzaydan gelen tehlikelere karşı dünyayı savunabilmek için hiç bitmeyen bir mücadele ve savaş içinde olduğu bilinmektedir. Her ne kadar çocukların seyrettikleri bu programlar “çizgiden” olsa da, içlerinde bulunan şiddet gerçektir.

3.4.2. Hipotezler ve Testleri

Bu bölümde, araştırma çerçevesinde test etmeyi planladığımız hipotezlerin doğru çıkıp çıkmadığını analizler ışığında tespit edeceğiz. Araştırma çerçevesinde cevaplamak istediğimiz ana problem “suç işleyen çocukların diğer çocuklara kıyasla daha fazla şiddet içerikli medyaya maruz kalıp kalmadıkları”dır. Bu doğrultuda, medyanın suç üzerindeki etkisini anlayabilmek için aşağıdaki hipotezler test edilecektir:

1- Suça sürüklenen çocuklar diğer çocuklara kıyasla medya araçları arasında en çok TV ile zaman geçirmektedirler

2- Çocuklar izledikleri yayınların şiddet içerikli olduğunu kendilerine bildirecek ve söz konusu yayınları izlemelerini sınırlandıracak veya tamamıyla engel olacak ebeveyn denetiminden yoksun olarak TV izlemektedirler.

3- Çocuklar izledikleri TV yayınları ile özdeşim kurmak istemekte bu nedenle, TV yayınlarında gösterilen şekilde bir yaşam sürmeye ve TV karakterleri gibi davranmaya özenmektedirler.

4- TV yayınları çocukların suça sürüklenmesine veya şiddete başvurmasına neden olmaktadır.

Ayrıca, medya dışındaki faktörlerden, aile içinde suç işleyen bir kimsenin bulunup bulunmamasının çocukların suça sürüklenmesindeki etkisini anlayabilmek için şu hipotez test edilecektir:

5- Daha önce suç işlemiş olan kişilerin olduğu ailelerin çocuklarının suça sürüklenme olasılığı diğer çocuklara göre daha yüksektir.

Hipotezlerimizi test etmek için bazen tanımlayıcı – betimleyici istatistikler, bazen “t-testi” adı verilen istatistiksel yöntem, bazen de “Anova testi” adı verilen istatistiksel analiz kullanılacaktır.

3.4.2.1. Hipotez 1: Çocuklar Medya Araçları Arasında En Çok TV İle Zaman Geçirmektedirler

Tablo 2.1: En çok hangi medya aracıyla zaman geçiriyorsunuz?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	TV	99	59.7	63.0	63.0
	Sinema	7	4.5	4.8	67.8
	Bilgisayar & İnternet	10	6.5	6.8	74.7
	TV-Sinema- Bilgisayar & İnternet	8	5.2	5.5	80.1
	TV-Sinema	15	9.7	10.3	90.4
	TV-İnternet	12	7.8	8.2	98.6
	Play Station	1	0.6	0.7	99.3
	Sinema-İnternet	1	0.6	0.7	100.0
	Toplam	146	94.8	100.0	
	Kayıp Veri	8	5.2		
Toplam		154	100.0		

Bu soru cevaplanırken çocuklara “birden fazla şık işaretleyebilecekleri” söylendiği için, bazı çocuklar orijinal soruda tabloda sıralanan şıklardan ilk üçü verildiği halde, bırakılan boşluğu doldurarak yenilerini eklemiş ve aynı anda birden fazla şıkkı işaretlemişlerdir. Dolayısıyla, çocukların hem soruda sorulan şıkları tek tek, hem karışık olarak bunlardan istedikleri kombinasyonları birden ve ayrıca da kendilerinin ekledikleri şıklarla birlikte kombine şıklar işaretledikleri görülmektedir.

Ne var ki, tabloda sıralanan cevaplar değerlendirildiğinde araştırmanın başında öngörülen “en çok televizyon ile vakit geçirildiği” varsayımının doğru olduğu görülmektedir. Çünkü tek başına televizyon izleme şıkkı çocukların %63’ü tarafından işaretlenmiştir. Bir de bunun üstüne 4., 5., ve 6. sıradaki şıklarda sıralanan cevaplardaki televizyon cevapları da eklenirse, bu oranın %70’i bulacağı tespit edilmektedir. Yani, çocukların en çok vakit harcadıkları medya aracı, her durumda televizyon olarak tespit edilmiştir.

3.4.2.2. Hipotez 2: Çocuklar İzledikleri Yayınların Şiddet İçerikli Olduğunu Kendilerine Bildirecek Ve Söz Konusu Yayınları İzlemelerini Sınırlandıracak Veya Tamamıyla Engel Olacak Ebeveyn Denetiminden Yoksun Olarak TV İzlemektedirler

Tablo 2.2: TV izleme sürecinde ebeveynin tutumu

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Ebeveynle izleme	Evet	122	79.2	80.7	80.7
	Hayır	29	18.8	19.2	100
	Toplam	151	98	100.0	
Kayıp Veri		3	0		
Toplam		154	100.0		
Ebeveynin Sınır Koyması	Evet	99	64.3	66.9	66.9
	Hayır	49	31.8	33.1	100.0
	Toplam	148	96.1	100.0	
Kayıp Veri		6	3.9		
Toplam		154	100.0		

Bu hipotez, esasen çocukların televizyon izlerken yalnız başlarına olup olmadıkları ile ilgilidir. Dolayısıyla “Ebeveynle beraber TV izleme” tablosu ve “Ebeveynin TV izlemeye sınır koyması” tablosunu beraber ele almak gerekmektedir.

Televizyon izlerken çocuğun yanında ebeveyninin bulunup bulunmadığına ilişkin soruya katılımcıların %80,7’si “evet” cevabını vermişlerdir. Bu cevaptan çocukların televizyon izleme sürecine ana ve babalarının aktif olarak katılarak, onlarla beraber televizyon izledikleri sonucuna varılmıştır.

Katılımcılara televizyon izlemelerine ailelerinin herhangi bir sınır koyup koymadığını sordüğümüzda, deneklerin %64,3’ü “evet” şeklinde cevap verirken, %31,8’lik bir grup ailelerinin herhangi bir şekilde kendilerine televizyon sınırı koymadığını beyan etmiştir.

Anket sorularına verilen cevaplardan Ağrı örneği açısından çocukların ebeveyn denetiminde televizyon izledikleri sonucuna ulaşılması nedeniyle, çocukların ebeveyn denetiminden uzak televizyon izlediklerine ilişkin hipotezimiz ispat edilememiştir.

3.4.2.3. Hipotez 3: Çocuklar İzledikleri TV Yayınları İle Özdeşim Kurmak İstemekte Bu Nedenle TV Yayınlarında Gösterilen Şekilde Bir Yaşam Sürmeye Ve TV Karakterleri Gibi Davranmaya Özenmektedirler.

Öncelikli olarak ankete katılan çocukların televizyon yayınlarındaki karakterlere benzemek isteyip istemediklerine baktığımızda, katılımcıların %41,1'inin "Evet" cevabı verdiğini görmekteyiz. Dolayısıyla, çocukların yarıya yakın bir kısmı kendilerini sevdikleri televizyon karakterleri ile özdeşleştirmektedir. Esasen bu oran oldukça yüksek olup araştırmaya katılan çocukların yarıya yakınının televizyon karakterlerine benzeme arzusunda oluşu gerçekten de önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Bkz. Tablo: 2.3).

Tablo 2.3: TV yayınlarındaki karakterlere benzemek istiyor musunuz?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Evet	62	40.3	41.1	41.1
	Hayır	89	57.8	58.9	100.0
	Toplam	151	98.1	100.0	
Kayıp Veri		3	1.9		
Toplam		154	100.0		

Televizyon programlarında sunulan yaşam tarzının çocukların hayallerini süsleyen ideal yaşam tipine ne ölçüde yakın olduğuna baktığımızda, aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere, çocukların yarıdan fazlası televizyon yayınlarında gördükleri yaşam tarzına özendikleri anlaşılmaktadır. Tabloda sunulan "Her zaman", "Çoğu zaman", "Bazen" ve " Zaman zaman" cevapları toplandığında, televizyon programlarında sunulan yaşam tarzının %74,1'lik bir denek grubu tarafından benimsendiği anlaşılmaktadır. Yani, televizyon programlarında gösterilen yaşam tarzının çocuklar tarafından büyük oranda benimsendiği ve bu yaşam tarzının özentiyne neden olduğu tespit edilmiştir. (Bkz. Tablo: 2.4).

Tablo 2.4: İdealinizdeki yaşam TV yayınlarında gösterilen yaşam şekli midir?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Her zaman	8	5.2	5.6	5.6
	Çoğu zaman	18	11.7	12.6	18.2
	Bazen	47	30.5	32.9	51.0
	Zaman zaman	33	21.4	23.1	74.1
	Hiçbir zaman	37	24.0	25.9	100.0
	Toplam	143	92.9	100.0	
Kayıp Veri		11	7.1		
Toplam		154	100.0		

3.4.2.4. Hipotez 4: TV Yayınları Çocukların Suça Sürüklenmesine Veya Şiddete Başvurmasına Neden Olmaktadır.

Tablo 2.5: İzlediğiniz TV yayınlarını şiddet içerikli buluyor musunuz?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Pek çok	17	11.0	11.3	11.3
	Çok	28	18.2	18.5	29.8
	Orta	64	41.6	42.4	72.2
	Az	22	14.3	14.6	86.8
	Pek az	20	13.0	13.2	100.0
	Toplam	151	98.1	100.0	
Kayıp Veri		3	1.9		
Toplam		154	100.0		

Katılımcılara televizyon yayınlarının şiddet içerikli olup olmadığına ilişkin kanaatleri sorulduğunda, deneklerin %72,2'si televizyon yayınlarının orta ve daha fazla miktarda şiddet içerdiğini düşündüklerini ifade etmişlerdir.

Ankete katılan çocuklara aşağıdaki tabloda görüleceği üzere “*Şiddet uyguluyorum, çünkü kendime örnek aldığım TV karakterleri de şiddet uyguluyor önermesi sizin için de geçerli bir önerme midir?*” sorusu yöneltildiğinde,

katılımcıların %15’lik bir kısmı “Evet” cevabını verirken, %85’lik bir kısmı ise “Hayır” cevabını vermiştir. Dolayısıyla, bu cevaplar doğrultusunda medya-şiddet ilişkisinin güçlü bir ilişki olmadığı anlaşılmaktadır (Bkz. Tablo: 2.6).

Tablo 2.6: “Şiddet uyguluyorum, çünkü kendime örnek aldığım TV karakterleri de şiddet uyguluyor” önermesi sizin için de geçerli bir önerme midir?

		Frekans (Sıklık)	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Evet	22	14.3	15.0	15.0
	Hayır	125	81.2	85.0	100.0
	Toplam	147	95.5	100.0	
Kayıp Veri		7	4.5		
Toplam		154	100.0		

Ayrıca, yukarıdaki soru ile yetinilmeyerek “çocukların izledikleri televizyon programlarını ne ölçüde şiddet içerikli buldukları” ile “çocukların şiddet uygulayıp uygulamadıkları” değişkenleri arasında anlamlı bir ilişkinin bulunup bulunmadığını da Anova testi ile test ettik.

“ANOVA” Testi

Tablo 2.7: Televizyon yayınlarının şiddet içerme durumu

	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalamanın Karesi	F	Anlamlılık Derecesi
Gruplar Arası	3.260	4	0.815	0.619	0.650
Gruplar içi	189.679	144	1.317		
Toplam	192.940	148			

Yukarıdaki tabloda sunduğumuz Anova analizinin sonuçları, televizyon yayınlarındaki şiddet ile çocukların şiddete başvurmaları arasında herhangi bir ilişki olmadığını göstermiştir ($p=0.650$). “Anlamlılık Derecesi” ibaresi altındaki rakam 0.05’ten küçük olmadığı için, bu iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığını anlamaktayız.

3.2.2.5. Hipotez 5: Daha Önce Suç İşlemiş Olan Kişilerin Olduğu Ailelerin Çocuklarının Suça Sürüklenme Olasılığı Diğer Çocuklara Göre Daha Yüksektir.

Bu hipotezi test edebilmek için, daha önce suç işlemiş bir kişinin olduğu bir ailede bulunan çocukların suça sürüklenme ortalaması ile daha önce suç işlemiş bir kişinin olmadığı ailelerde bulunan çocukların suça sürüklenme ortalamasını karşılaştırmamız gerekir. Bunun için de bağımsız örneklem “t testi” kullanılmıştır.

Aşağıdaki iki tabloda, “daha önce suç işlemiş bir kişinin olduğu ailede bulunma durumu” ile “çocukların suça sürüklenme durumlarını” ortalamalar halinde karşılaştıran analizler görülmektedir.

Birinci tablodaki sayılardan, daha önce suç işlemiş bir bireyin bulunduğu ailelerdeki çocukların suça sürüklenme ortalamasının, ailesinde suç işlemiş birey bulunmayan ailelerdeki çocukların suça sürüklenme ortalamasına göre daha büyük olduğu tespit edilmiştir (Bkz. Tablo: 2.8).

Tablo 2.8: Grup İstatistikleri

	Çocuğun suça sürüklenme durumu	Gözlem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Ortalamanın Standart Hatası
Daha önce suç işlemiş bir bireyin olduğu ailede bulunma	1.00	11	0.3636	0.50452	0.15212
	0.00	117	0.1197	.32596	0.03013

Aşağıda verdiğimiz “bağımsız örneklem t testi” analizinin sonuçlarına baktığımız zaman ise, ailede daha önce suç işlemiş bir kişinin bulunması ile çocukların suça sürüklenmesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu görmekteyiz ($p=0.026$). Levene's Testinde “anlamlılık derecesi” ibaresinin bulunduğu sütunun hemen altındaki değer 0.05’ten daha küçük olduğu için, analize tabi tutulan iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olduğuna hükmetmekteyiz.

Analiz sonuçları bize, daha önce suç işlemiş bir kişinin bulunduğu ailelerdeki çocukların suça sürüklenme oranının, daha önce suç işlemiş bir kişinin bulunmadığı ailelerdeki çocukların suça sürüklenme olasılığından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha büyük olduğunu göstermektedir. Yani, ailesinde daha önce suç işleyen

bir kişi bulunan çocukların suçā sürüklenme olasılığı, diğer çocuklara göre daha yüksektir.

Tablo 2.9: Bağımsız Örneklem T-Testi

		Levene's Testi		Bağımsız Örneklem T-Testi				
		F	Anlamlılık Derecesi	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Derecesi (İki Kuyruklu)	Ortalamaların Farkı	Standart Hata Farkı
Daha önce suç işlemiş bir kişinin olduğu ailede bulunmak	Eşit Varyans Var	11.001	0.001	2.252	126	0.026	0.24398	0.10834
	Eşit Varyans Yok			1.573	10.799	0.144	0.24398	0.15508

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapmış olduğumuz çalışma neticesinde günden güne önemi katlanarak artan televizyon ve televizyon yayınlarının hayatımızda tuttuğu yerin, önemi ve ağırlığı yapılan araştırmalar aktarılacak suretiyle gözler önüne serilmek istenmiştir. Günümüzde televizyon, aile ve toplum hayatının vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiş bulunmaktadır. Nitekim yapmış olduğumuz çalışmada da çocukların evlerinde televizyon bulunma oranı %96,7 gibi yüksek bir oranda tespit edilmiştir.

Gerçekten televizyon, her ne kadar kişilerin toplumsal alanda yaşanan gelişmelerden haberdar olmasını ve toplumların birbirleriyle iletişim içerisinde bulunmasını kolayca sağlayarak toplumsal duyarlılığı artırmakta ise de; televizyonda küreselleşme ve ticari kaygılarla sayısının günden güne arttığı tespit edilen şiddet içerikli yayınların yer alması, başta çocuklar ve gençler olmak üzere toplumun tüm tabaklarındaki şahısları etkileyerek büyük sorunları da beraberinde getirmektedir.

Her ne kadar televizyon yayınlarındaki şiddet içerikli yayınlar ile suç işleyen çocuk ve yetişkinlerin eylemleri arasında doğrudan bir bağ olduğu yapılan araştırmalar ile net bir biçimde tespit edilememiş ise de; yukarıda belirttiğimiz bazı cinayet ve intihar olaylarında açıkça görülebileceği üzere, bu tür yayınlardan kolayca etkilenebilen çocuk ve gençler şiddet içeren bir filme yahut habere özenerek, kendisine veya etrafındaki şahıslara şiddet uygulayabilmekte yahut okulları basarak pek çok kişinin yaralanmasına ve ölümüne neden olabilecek olayların faili haline gelebilmektedir.

Medya ve suç ilişkisini inceleyen, suç teorisinde önemli bir yere sahip “Öğrenme Teorileri” kapsamında yapılan araştırmalardan televizyon yayınlarındaki şiddet içerikli yayınların izleyicileri olumlu veya olumsuz bir şekilde etkilediği tespit edilmiştir.

Özellikle bu alanda yapılmış araştırmaların en önemlilerinden biri olan ve “Sosyal Öğrenme Teorisinin” teorisini olan Albert Bandura tarafından yapılmış olan “Bobo Doll” isimli deney medya ile çocuğun şiddet içerikli davranışları arasındaki ilişkiyi gözler önüne sermesi açısından önem arz etmektedir. Bandura’nın sosyal öğrenme teorisinde ileri sürdüğü gibi gözlemsel öğrenme, herhangi bir pekiştiriciye ihtiyaç duymaksızın kendisini izleyenleri etkilemekte ve benzer davranışlarda bulunmaya yöneltmektedir. Nitekim adı geçen deneyde çocuklara

izletilen şiddet içerikli videoda yer almamasına rağmen çocuklardan bir kısmının bu videodan ilham alarak kendi şiddet içerikli eylemlerini geliştirdiklerinin tespit edilmiş olması, şiddet içerikli yayınların olası etkilerini gözler önüne sermesi açısından önem arz etmektedir.

Bu bağlamda yapmış olduğumuz çalışmaya esas olarak Ağrı ili ele alınmıştır. Ağrı ili 2009 yılı verilerine göre 537.665 kişilik büyük bir nüfusa sahip olup; nüfusunun yarısından fazlasına tekabül eden 282.680'nini 18 yaş ve altındaki çocuklar oluşturması açısından önemli bir yerde yer almaktadır. Araştırmamızın yapıldığı 2009 – 2010 yılı verileri dikkate alındığında 2009 yılı itibariyle suça sürüklenen çocuk sayısı 376 olup, 2010 yılı için bu sayı %4 artarak 411 çocuğun suça sürüklendiği tespit edilmiştir.

Araştırmamız doğrultusunda Ağrı ilinde bulunan 12- 18 yaş grubunda yer alan, dört ilk ve ortaöğretim kurumundan rastgele seçilen 116 öğrenci ile, 38 adet suça sürüklenen çocuktan teşkil edilen 154 kişilik bir araştırma grubu üzerinde anket uygulanmış ve uygulanan anketler istatistiki veriler haline getirilmiştir.

Yapmış olduğumuz anket çalışması neticesinde çocukların %96,7'sinin evinde televizyon bulunduğu, %63'lük önemli bir kısmının bilgisayar, internet, sinema'nın da içinde yer aldığı medya araçlarından en çok televizyon ile zaman geçirdiği, çocukların %38'sinin günlük 2-4 saat televizyon izlediği, % 77,1'inin 18-23 saatleri arasında televizyon izledikleri tespit edilmiştir. Bu açıklamalardan televizyon ile çocuklar arasında güçlü bağların bulunduğu çocukların büyük çoğunluğunun 18-23 saatleri gibi mevzuat gereği şiddet içerikli yayınlara ayrılan zaman dilimi içerisinde televizyon izlemeleri nedeniyle şiddet içerikli yayınlara maruz kaldıkları anlaşılmıştır.

Araştırmaya katılan çocuklardan %41,1'inin televizyon yayınlarındaki karakterlere benzemek istediklerini beyan ettikleri, %74,1'lik büyük bir çoğunluğun ise televizyon programlarında sunulan yaşam tarzının bir şekilde kendisinin ideal yaşam şekli olduğunu kabul ettikleri anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan çocukların çoğunluğunu oluşturan %20,2'sinin en sevdiği televizyon karakterinin Polat Alemdar ve oyuncu Necati Şaşmaz olduğunu, %18,6'sının televizyon karakterlerinden en çok Polat Alemdar tiplerine benzemek

istedikleri, %45,4'ünün ise şiddet uygulayan dizi karakteri olarak Polat Alemdar tiplemesini beyan ettiği tespit edilmiştir.

Bu açıklamalardan çocuklar tarafından en çok sevilen televizyon karakterinin diğer karakterlere oranla Polat Alemdar tiplemesi ve oyuncu Necati Şaşmaz olduğu ve diğer karakterlere oranla büyük çoğunluğun bu karaktere benzemek istediğini beyan ettiği, çocukların bu karakteri sevmekle beraber büyük çoğunluğunun bu karakterin şiddet uygulayan bir karakter olduğunu da kabul ettiği tespit edilmiştir.

Çocukların televizyon yayınlarında silah ile karşılaşma durumu değerlendirildiğinde %70'e yakın bir kısmının “çoğu zaman” ve “her zaman” şeklinde silahın bulunduğu yayınlara karşılaştıkları, %62,9'unun ise sevdikleri televizyon karakterinin silahının olduğunu beyan ettiği anlaşılmıştır. Bu oranlar dikkate alındığında henüz zihinsel gelişim devresinde olan 12 - 18 yaş grubunda yer alan katılımcı çocukların büyük çoğunluğunun televizyon karşısında silahla ve silahın yer aldığı sahneler ile karşı karşıya kaldıkları tespit edilmiştir.

Anket verilerinden ailesinde daha önce suça karışmış birey bulunan çocuğun, ailesinde suça karışmış birey bulunmayan çocuğa göre suça sürüklenme oranı test edildiğinde, ailesinde suça karışmış birey bulunan çocuğun suça sürüklenme olasılığının diğerlerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmamız neticesinde elde edilen verilerden çocukların %85'inin sevdiği televizyon karakterine benzemek için şiddet uygulamadığını beyan etmiş olması ve televizyon yayınlarındaki şiddet ile çocukların şiddete başvurması arasında anlamlı sonuçlar bulunmamasının tespit edilmiş olması karşısında, medya ile şiddet arasında güçlü bir ilişki olmadığı ve televizyon yayınlarındaki şiddet ile çocukların şiddete başvurmaları arasında herhangi bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmamız neticesinde Ağrı örneği açısından çocukların büyük çoğunluğunun ebeveyn denetimi altında ve onlarla beraber televizyon izledikleri tespit edilmiştir.

Bütün bu veriler ışığında çocuğun hayatında önemli bir yer tuttuğu tespit edilen televizyonun, zararlı etkilerinden çocuğun korunması gerektiği sonucuna varılmıştır.

RTÜK'ün yapmış olduğu çalışmalar neticesinde ortaya çıkan ortak bir görüş olarak, özel radyo ve televizyon kuruluşları kar amacı güden ticari kuruluşlar olmakla beraber; ürettikleri hizmetin özelliğinin kamuya açık olması ve geniş toplum kitlelerini etkilemesi nedeniyle diğeri ticari kuruluşlardan ayrıldığı kabul edilmiştir (RTÜK, 2002:5).

Zira bu özel yayın kuruluşlarının yapmakta oldukları hizmet, 24 saat devam etmekte ve alıcısı milyonlarca izleyici etkilemektedir. Bu nedenle özel radyo ve televizyon kuruluşlarının ellerindeki gücü kullanırken topluma karşı sorumluluklarını yerine getirmeleri ve hizmet anlayışını kamu hizmeti olarak görerek yerine getirmeleri beklenmektedir. Kaliteli, eğitici, öğretici, zengin içerikli programlar reytinglere de feda edilmemeli, televizyon salt eğlence aracı olarak görülmemeli, aynı zamanda etkili bir eğitim aracı olduğu hatırlanmalıdır.

Şiddetin dozu ve hedef kitle analizi konularında yukarıda değinildiği üzere hassas davranılması gerekmektedir. Zira şiddet “öğrenilebilir” bir kavram olup özellikle çocuk ve gençlerin ne denli etkilenebileceği sorusu akılda tutulmalıdır.

Bu kapsamda 6112 sayılı “Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkındaki Kanununun” 8.maddesinde düzenlenen yayın ilkelerine riayet hususunda medya kuruluşlarına düşen görevin ehemmiyetle yerine getirilmesi, RTÜK tarafından da anılan yasa metninde geçen gerek idari gerek cezai müeyyideleri gerektiren eylemin tespiti halinde caydırıcılığı da sağlamak açısından gereğinin yapılması gerekmektedir.

Zira çocukların çoğı, televizyonda izlediklerinin hangisinin gerçek, hangisinin iyi veya hangisinin kötü olduğunu bilmeksizin televizyon izlemektedirler. Bu nedenle çocukların izledikleri yayınlarda yer alan öğelerle kendilerini özdeşleştirebilecekleri her zaman gözetilerek, çocukların zihinsel yapılarına uygun yayınlar hazırlanmasına ilişkin yayın ilkelerini düzenleyen bu yasal düzenlemelere uyulması hususunda özenli davranılması gerekmektedir.

Ülkemizde medya ile ilgili tartışmalara bir çözüm önerisi olarak çocukların ve gençlerin kültür sanat ve spor aktivitelerine yönlendirilmeleri suretiyle televizyon karşısında harcadıkları zamanın kısaltılması ebeveynlere önerilmeli, çocukların

televizyon izleme sürecine ebeveynlerin nezareti suretiyle katılımlarının sağlanması yoluna gidilmelidir

Nitekim anne ve babaları nezaretinde televizyon izleyen çocukların televizyon izlerken daha eleştirel oldukları saptanmıştır (Kaskun ve Öztunç, 2009).

RTÜK'ün 2002 tarihli Radyo ve Televizyonlarda Şiddet ve İntihar Haberleri başlıklı sempozyumunda belirtilen çarpıcı bir örnek olarak “çocuklar süt içecekleri saatlerde ceset, masal dinleyecekleri saatlerde acı çeken yaralı insan görüntülerine hedef” haline getirilmemelidir (RTÜK, 2002:9).

Gelişim ve kişilik haklarına zarar verecek şekilde çocukların medyada kullanılması ve yer almasının engellenmesi için gerekli yasal değişikliklerin yapılması gerekmektedir. Bu nedenle medyanın çocuklarla ilgili yayınlarda geri dönüşü imkânsız zararlara sebebiyet vermemek için, halkın haber alma özgürlüğü ile basın özgürlüğü arasındaki dengeyi, çocuğun istismarına sebebiyet vermeyecek şekilde kurması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- AAK (Aile Araştırma Kurumu), (1998), *Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet*, Ankara: AAK Başkanlığı Yayınları, Yayın No:113.
- Adak, Nurşen, (2004), “Bir Sosyalizasyon Aracı Olarak Medya ve Şiddet”, *Bilgi Dergisi*, Yaz, Sayı: 30.
- ASAGM (Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü), (2008), *Medya Profesyonellerinin ve Medyanın Aile Algısı*, Ankara: ASAGM Yayınları, Yayın No: 134.
- ASAGM (Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü), (2009), *Çocuklara Yönelik Programlar ve Bu Programlarda Yayımlanan Reklamların İçerik İçerik Analizi Araştırması*, Ankara: ASAGM Yayınları, Yayın No:139.
- Alem, Jale, (2008), “Medya ve Şiddet”, Ahmet Bülend Göksel ve Bilgehan Gültekin (Ed.), *Medya Analizleri*, Ankara: Nobel Yayınları, ss.147-176.
- Aydın, Berna; Kocakaya, Mehmet; Sataloğlu, Neva ve Turla, Ahmet, (2006), “Çocuk Suçluluğunda Televizyonun Rolü”, *Adli Psikiyatri Dergisi*, 3(1), ss:3-8.
- Ayrancı, Ünal, Köşgeroğlu, Nedime ve Günay, Yasemin, (2004), Televizyonda çocukların en çok seyrettiği saatlerde gösterilen filmlerdeki şiddet düzeyi”, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, S.5, ss.133-140.
- Batmaz, Veysel ve Aksoy, Asu, (1995), *Türkiye’de Televizyon ve Aile (Elektronik Hane)*, Ankara, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Bayındır, Nida, (2010), “Aile İçinde Yaşanan Şiddete Karşı Çocuğun Gösterdiği Tepkiler”, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (2), ss.1-9.
- Beşe, Ertan, (2006), “Kırık Pencere Teorisi Bağlamında Kentsel Yaşamda Suç ve Güvenlik”, *Polis Bilimleri Dergisi*, 8 (1), ss.1-24.

- Ceylan, Pınar Mehri, Demirbağ, Ali ve Çitçi, Ahmet, (2005), “Müzik videolarındaki müstehcenliğin 7-12 yaş çocuklar üzerindeki etkisi”, *Türkiye Klinikleri Dergisi*, 25, ss. 216.
- Cesur, Sevim ve Paker, Oya, (2007), “Televizyon ve Çocuk: Çocukların TV Programlarına İlişkin Tercihleri”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (19), ss.106 -125.
- Çağlayandereli, Mustafa ve Erjem, Yaşar, (2006), “Televizyon ve Gençlik: Yerli Dizilerin Gençlerin Model Alma Davranışı Üzerindeki Etkisi”, *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 30 (1), ss.15 – 30.
- Çakır, Süreyya, (2008), “Medya ve Şiddet”, *Doğu Batı Dergisi*, 43, ss.161-180.
- Dolu, Osman, (2011), *Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı), (2001), *Çocuk Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Yayın no: DPT:2573, Ankara: DPT Yayınları.
- Gürson, Poyraz, (2013), “Medya Okur-Yazarlığı: Neden Gerekli”, http://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=cache:Ks9uAoc102QJ:scholar.google.com/+d%C3%B6rd%C3%BCnc%C3%BC+kuvvet&hl=tr&as_sdt=0,5 (E.T.:01 Haziran 2013).
- İçel, Kayıhan v.d., (2004), *Suç Teorisi 2. Kitap*, İstanbul: Beta Yayınları.
- İçli, Tülin Günşen, (2009), *Çocuk Suç ve Sokak*, Genel Yayın No:142, Ankara: Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları,
- İrkin, Ayça Çamlıbel, (2012), *Çocukların Gelişim Süreci ve Televizyonun Etkileri*, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu.
- İşiker, Faruk, (2011), *Televizyon Yayınlarında Şiddet*, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu.
- Kaskun, Ahu ve Öztunç, Selen, (2009), “Çocuk, Televizyon ve Şiddet” <http://ilef.ankara.edu.tr/dergi/yazi.php?yad=799> (E.T.: 08.12.2009).
- Katoğlu, Tuğrul, (2003), *Ceza Hukukunda Hukuka Aykırılık*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Nural, Eşref; Kurtuldu, Semra ve Türüt, Gülay, (2008), “K.T.Ü. Öğretmen Adayı Üniversite Öğrencilerinin Yaşadıkları Aile İçi Şiddet Deneyimleri ve Bu Konudaki Görüşleri”, *Suçla Mücadelede Anne – Baba Eğitiminin Önemi ve Denetimli Serbestlik Uygulamaları Amasya Sempozyumu*, 22-24 Mayıs 2008, Amasya: Amasya Başsavcılığı ve HEGEM, ss.65-88.
- Ongun, Coşkun, (2010), *Yargı Kararları Işığında Medya Hukuku*, 1. Baskı, İstanbul: Legal Kitapevi.
- Palabıyıkoglu, Refia, (1997), “Medya ve Şiddet”, *Kriz Dergisi*, Güz, C.5, S.2.
- RTÜK (Radyo ve Televizyon Üst Kurulu), (2002), *Radyo ve Televizyonlarda Şiddet ve İntihar Haberleri*, Ankara: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Yayın No: 6.
- RTÜK (Radyo ve Televizyon Üst Kurulu), (2004), *Medyada Şiddete Duyarlılık*, Ankara: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Yayın No: 11.
- RTÜK (Radyo ve Televizyon Üst Kurulu), (2006a), *Televizyon İzleme Eğilimleri Araştırması*, Ankara: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Yayını.
- RTÜK (Radyo ve Televizyon Üst Kurulu), (2006b), *İlköğretim Çağındaki Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıkları Araştırması*, Ankara: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Yayını.
- RTÜK (Radyo ve Televizyon Üst Kurulu) ve Televizyon Yayıncıları Derneği, (2008), *Avrupa Birliği'nde Medya Mevzuatı*, Ankara, Öncü Yayınevi.
- RTÜK (Radyo ve Televizyon Üst Kurulu), (2009), *Televizyon İzleme Eğilimleri Araştırması*, Ankara: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Yayını.
- Şahin, Nail, (1990), “Televizyondan Öğrenme”, *Türkiye'de Çocuğun Durumu*, Ankara: UNİCEF 1990'ların Çocuk Politikası Kongresi, ss. 149 -175.
- Şengül, M.Zübeyr, (2011), *Televizyon Yayınlarında Küçüklerin Korunması*, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu.
- Tanrıverdi, Mehtap, (2006), *Yetişkinlerin Televizyon Programlarındaki Şiddet Ögesi İçeren Yayınların Etkilerine İlişkin Görüşleri*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

- Tokdemir, M, Deveci, Erhan, Açık, Y, Yağmur, M, Glbayrak, C, Türkoğlu, A.R., (2009),“İlköğretim Öğrencilerinin En Sık İzledikleri Televizyon Programlarına Göre Fiziksel Şiddete Başvurma Ve Fiziksel Şiddete Yaklaşımlarının Karşılaştırılması”, *Türkiye Klinikleri Dergisi*, 6(2), ss:74-85.
- Tuzcu, M. Salih, “Çocuk Polisi’nin Çocukların Korunması Etkinlikleri ve Çocuk Suçluluğ u ile Mücadelesi”, <http://www.konya.pol.tr/cocuk/index1.htm>, (E.T.: 21.12.2008).
- TİİK, (2011a), “Ağrı İli Nüfusu”, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul>, (E. T.:22.11.2011).
- TİİK, (2011b), “Ağrı İlinde Suça Sürüklenen Çocuk Sayısı”, <http://www.tuik.gov.tr/cocuksucdagitimapp/cocuksuc.zul>, (E.T.:22.11.2011).
- TİİK, (2012), *Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar 2011*, Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Yayın No:3696
- Wikipedia, (2013a), https://en.wikipedia.org/wiki/Columbine_High_School_massacre, (eriřim tarihi: 21.07.2013).
- Wikipedia, (2013b), http://tr.wikipedia.org/wiki/Katil_Do%C4%9Fanlar, (eriřim tarihi: 21.07.2013).
- Yıldız, Sevil, (2006), *Suçta Araç Olarak İnternetin Teknik ve Hukuki Ynden İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldız, Elif, (2008) “Medyada Kadın ve Aile İçi Şiddetin Temsili”, Ahmet Bülend Göksel ve Bilgehan Gültekin (Ed.),*Medya Analizleri*, Ankara: Nobel Yayınları, ss.109-146.
- Yücel, Mustafa, (1990), “Çocuk Sululuğ u ve Mahkemeler”, *Türkiye’de Çocukun Durumu*, Ankara:UNİCEF 1990’ların Çocuk Politikası Kongresi, ss. 149 - 175.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Güner DURMUŞ
Doğum Yeri :
Mesleği :

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi :
Yüksek Lisans Öğrenimi :
Bildiği Yabancı Diller :
Yabancı Dil Puan ve Türü :
Bilimsel Faaliyetler

İş Deneyimi :
Stajlar :
Projeler :
Çalıştığı Kurumlar

İletişim :
E-Posta :
Tel. :
Tarih

EK 1: Araştırmada Kullanılan Anket Formu

LÜTFEN OKUYUNUZ

1. Anket soruları tamamıyla Bilimsel amaçlı olup **isim ve soy isim yazmamanız** rica olunur.
2. Anket içerisinde geçen şiddet teriminden anlaşılması gereken: Öldürme, Yaralama, Kavga etme, Sözlü Hakaret, Sataşma eylemleridir.
3. TV yayınlarından anlaşılması gereken, Televizyonda yayınlanan her türlü yayınlardır.
4. Adli merciler teriminden anlaşılması gereken, polis, jandarma birimleri, cumhuriyet savcılıkları, ceza mahkemeleri, ceza infaz kurumları ve denetimli serbestlik şube müdürlükleridir.
5. şiddet kelimesinden anlaşılması gereken, suç içerikli eylemler ile her türlü karşısındakine zarar verici eylemlerdir.
6. şüpheli: soruşturma safhasında olan hakkında kolluk görevlileri ve c.savcılığı aracılığıyla işlem yürütölen ceza yargılamasına geçilmeyen çocuğu
7. Sanık: hakkında kamu (ceza) davası açılan mahkemelerce yargılanması yürütölen çocuğu
8. Hükümlü: hakkında mahkemelerce verilen mahkûmiyet hükmü gereğince cezası infaz edilmekte olan çocuğu
9. Öğrenci: hakkında adli mercilerce işlem yapılmayan suça karışmamış çocuğu ifade etmektedir

Cevaplandırıdığınız için teşekkür ederim.

1. BÖLÜM

KİŞİSEL BİLGİLER

BAŞVURMA NEDENİ: ŞÜPHELİ (), SANIK (), HÜKÜMLÜ(), ÖĞRENCİ ()

1) Cinsiyetiniz? () Bayan () Erkek

2) Yaşınız? 0-12(), 12-15 (), 15-18()

3) Eğitim durumunuz?

() İlkokul 1-5. sınıf

() Ortaokul 6-8.sınıf

() Lise 8-12.sınıf

4) Kaç kardeşiniz?

5) Ailenizin ortalama kazancı nedir?

6) Anneniz hayatta mı?

Evet (), Hayır ()

7) Babanız hayatta mı?

Evet (), Hayır ()

8) Anneniz çalışıyor mu?

Evet (), Hayır ()

9) Babanız çalışıyor mu?

Evet (), Hayır ()

10) Anne babanız aynı evde mi yaşıyor? (Evli) Evet (), (Boşanmış) Hayır ()

11) Evde sizinle en çok ilgilenen aile bireyi kimdir? Anne (), Baba ()

12) Ailenizde suça karışmış bir yakınınız var mı? Evet (), Hayır ()

2. BÖLÜM

TELEVİZYON İZLEME DURUMU

13) En çok hangi medya aracıyla zaman geçiriyorsunuz?

TV (), Sinema (), Bilgisayar -İnternet.....(Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

14) Evinizde televizyon var mı?

Evet (), Hayır ()

15) Evinizde TV var ise sayısı nedir?yazınız.

16) Günlük ortalama televizyon izleme süreniz nedir?

0-2 (), 2- 4 (), 4-6 (), 6- 8 (), 8-10 ()

17) TV, sizin için vazgeçilmez bir araç mıdır?

Evet (), Hayır ()

18) TV'yi en çok hangi saat diliminde izlersiniz?

Sabah 06 - 11 (), Öğlen 12 – 17(), Akşam 18 - 23(), Gece 24 - 05 ()

ek s.2

19) TV' deki yayınları yararlı buluyor musunuz?

Pek çok (), Çok (), Orta (), Az (), Pek Az ()

20) Hangi tür programları tercih ediyorsunuz? **(Birden fazla seçenek işaretlenebilir.)**

() Haber Programları

() Yerli Dizi

() Yabancı Dizi

() Belgesel

() Eğitim Programları

() Yarışma Programları - Şans Oyunları

() Magazin Haberleri

() Reality Show (Sıcağı Sıcağına, Özel Hat vb.)

() Türk Filmi

() Yabancı Film

() Araştırma Haber Programı

() Dini Programlar

() Spor Programları

() Sabah Kuşağı Programları

() Müzik Programları

21) TV deki yayınları yararlı buluyor musunuz?

Pek çok (), Çok (), Orta (), Az (), Pek Az ()

22) İzlediğiniz TV yayınlarını şiddet içerikli buluyor musunuz?

Pek çok (), Çok (), Orta (), Az (), Pek Az ()

23) İzlediğiniz TV programlarında aşağıdaki şiddet türlerinden hangisini en sık görüyorsunuz?

Öldürme (),Yaralama () Silahlı Çatışma () Kavga etme (), Sözlü hakaret (), Sataşma ()

24) Sizce şiddete başvurmak sorunları çözmekte etkili bir unsur mudur?

Her zaman (), Çoğu zaman (), Bazen (), Zaman zaman (), Hiçbir zaman ()

25) TV yayınlarını müstehcen içerikli buluyor musunuz?

Pek çok (), Çok (), Orta (), Az (), Pek az (),

26) Size göre aşağıda belirtilen yayınlardan hangisinde en çok şiddet içerikli yayın yapılmaktadır?

- ☐ **Haber Programları**
- ☐ **Yerli Dizi**
- ☐ **Yabancı Dizi**
- ☐ **Belgesel**
- ☐ **Eğitim Programları**
- ☐ **Yarışma Programları-Sans Oyunları**
- ☐ **Magazin Haberleri**
- ☐ **Reality Show (Sıcağı Sıcağına, Özel Hat vb.)**
- ☐ **Türk Filmi**
- ☐ **Yabancı Film**
- ☐ **Araştırma Haber Programı**
- ☐ **Dini Programlar**
- ☐ **Spor Programları**
- ☐ **Sabah Kuşağı Programları**
- ☐ **Müzik Programları**

27) TV izlerken ana babanız da sizinle beraber izliyor mu? **Evet (), Hayır ()**

28) TV izlemenizi ana babanız sınır koyuyor mu? **Evet (), Hayır ()**

29) TV dizilerinden etkilendiğinizi düşünüyor musunuz? **Evet (), Hayır ()**

30) TV yayınlarındaki karakterlere benzemek istiyor musunuz? **Evet (), Hayır ()**

31) En çok benzemek istediğiniz dizi karakteri kimdir?

32) İdealinizdeki yaşam TV yayınlarında gösterilen yaşam şekli midir?

Her zaman (), Çoğu zaman (), Bazen (), Zaman zaman (), Hiçbir zaman ()

33) Hayatta başarıya ulaşmak için şiddet uygulamak gerekli midir?

Her zaman (), Çoğu zaman (), Bazen (), Zaman zaman (), Hiçbir zaman ()

34) En çok izlediğiniz TV kanalı nedir?

35) Şiddet ögesi içeren yayınlar sizi ne derece rahatsız ediyor?

- ☐ **Hiç düşünmedim.**
- ☐ **Beni rahatsız etmiyor.**
- ☐ **Orta düzeyde rahatsız oluyorum.**
- ☐ **Sürekli rahatsız oluyorum.**

36) TV izlerken şiddet ögesi içeren sahnelerle karşılaştığınızda ne yapıyorsunuz?

☐ İzlemeye devam ediyorum

☐ İzlemiyorum

37) Şiddet ögesi içeren programların yayınlanması hakkında ne düşünüyorsunuz?

☐ Hiç düşünmedim

☐ Yayınlanmasında sakınca yok

☐ Yasaklanmalı

3. BÖLÜM

ŞİDDETLE İLİŞKİ DURUMU

38) İzlediğiniz TV yayınlarında silah görüyor musunuz?

Her zaman (), Çoğu zaman (), Bazen (), Zaman zaman (), Hiçbir zaman ()

39) TV’de severek takip ettiğiniz karakterlerin silahı var mı? Evet (), Hayır ()

40) En sevdiğiniz TV Dizisi nedir?..... yazınız.

41) En sevdiğiniz TV karakteri nedir? yazınız.

42) En sevdiğiniz Çizgi Film hangisidir?..... yazınız.

43) En Sevdiğiniz Çizgi Film karakteri nedir?..... yazınız.

44) En sevdiğiniz TV programı nedir?..... yazınız.

45) En sevdiğiniz TV programı oyuncusu kimdir? yazınız.

46) Severek izlediğiniz, TV yayınlarındaki gibi bir yaşantınız olmasını ister misiniz?

Evet (), Hayır ()

47) Şiddet uyguluyor musunuz?

Her zaman (), Çoğu zaman (), Bazen (), Zaman zaman (), Hiçbir zaman ()

48) Adli mercilere şimdiye kadar hiç şüpheli olarak başvurduğunuz mu?

Evet () Hayır ()

49) 48 nolu soruya cevabınız “evet” ise kaç kez başvurduğunuz? yazınız.

50) Yaptığınız fiilin şiddet/suç olduğunu biliyor muydunuz? Evet (), Hayır ()

51) “Şiddet uyguluyorum, çünkü kendime örnek aldığım TV karakterleri de şiddet uyguluyor” önermesi sizin için de geçerli bir önerme midir? Evet (), Hayır ()

52) “Şiddet uyguladığım zaman kendimi önemli biri gibi hissediyorum?” önermesi sizin için ne kadar geçerlidir?

Her zaman (), Çoğu zaman (), Bazen (), Zaman zaman (), Hiçbir zaman ()

53) Şiddet uygulamanızda izlediğiniz diziler etkili olmakta mıdır? Evet (), Hayır ()

54) 53. soruya verdiğiniz cevap “evet” ise söz konusu dizinin ismi nedir?

..... **yazınız.**

55) Sevdiğiniz dizi karakteri de şiddet uyguluyor mu? Evet (), Hayır ()

56) 55. soruya verdiğiniz cevap “evet” ise sevdiğiniz dizi karakterinin ismi nedir

..... **yazınız**

57) Şiddet uygulamanızda izlediğiniz Çizgi Filmler etkili olmakta mıdır?

Evet(), Hayır ()

58) 57. soruya verdiğiniz cevap “evet” ise söz konusu çizgi filmin ismi nedir?

..... **yazınız.**

59) Sevdiğiniz Çizgi film karakteri de şiddet uyguluyor mu? Evet (), Hayır ()

60) 59. soruya verdiğiniz cevap evet ise sevdiğiniz Çizgi Film karakterinin ismi nedir?..... yazınız.

61) Şiddet uygulamanızda izlediğiniz TV yarışma programları etkili olmakta mıdır?

Evet(), Hayır ()

62) 61. soruya verdiğiniz cevap “evet” ise söz konusu TV programının ismi nedir?

..... **yazınız.**